



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OVE TRYDE
DANSKE
BOGHANDLER
BIOGRAFIER

**DANSKE BOGHANDLER
BIOGRAFIER**



OVE TRYDE

DANSKE
BOGHANDLER
BIOGRAFIER

KØBENHAVN
G. E. C. GADS FORLAG
MCMXLVII

Mindet om
G. E. C. Gad og Vilhelm Tryde
i Taknemmelighed tilegnet.

FR. GAD.

OVE TRYDE.

Ved Udgivelsen af mine Boghandlerbiografier fra Dansk biografisk Leksikon bringer jeg Hr. Redaktør, cand. mag. Poul Engeltoft og J. H. Schultz Forlag min Tak for Tilladelsen til denne Udgivelse.

Ligeledes takker jeg Hr. Rigsbibliotekar Svend Dahl for Tilladelsen til at optage hans Biografi af min Fader fra samme Værk.

Sidst, men ikke mindst, takker jeg min mangeaarige Kollega Hr. Fr. Gad, som ikke er vejet tilbage for at paatage sig Udgivelsen af en Bog, som ikke kan siges at falde ind under best-seller Kategorien.

Biografierne er optagne, ganske som de har staaet i Dansk biografisk Leksikon uden Ændringer; dog er de rent personalhistoriske Data og Litteraturhenvisningerne saa vidt muligt førte à jour.

Det er baade Forlæggerens og mit Haab, at Bogen maa tjene til at styrke Interessen for og Kærligheden til den smukke og ansvarsfulde Boghandlergerning hos alle, baade ældre og yngre, i vort Fag.

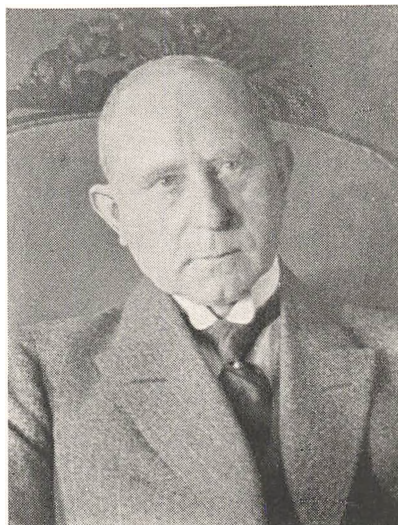
København d. 21. Januar 1947.

Ove Tryde.

Valget af de biograferede er foretaget af Dansk biografisk Leksikons Redaktion, idet der dog er givet mig Lejlighed til saavel at foreslaa Personer optagne som udskudte; Artiklernes Længde er ogsaa fastsat af Redaktionen.

Under Litteraturhenvisningerne er der ikke henvist til almindelige Haandbøger som C. F. Bricka: Dansk biografisk Lexikon, Svend Dahl og Poul Engelstoft: Dansk biografisk Haandleksikon og Salmonsens Konversationsleksikon; ejheller til Arthur G. Hassø: Den danske Boghandlerforenings Historie, da de fleste af mine Biografier var skrevne, og mange af dem trykte, inden dette Værk udkom.

O. T.



Albert Bayer.

Bayer, Johan Albert, født 3. Juni 1864 i Rudkøbing, død 2. Maj 1925 i Aarhus, begr. i Kbh. (Vestre). Forældre: Toldfuldmægtig, senere Sparekassedirektør og Kancelliraad Otto Emil B. (1823–98) og Augusta Vilhelmine Cathrine Rasmussen (1824–97). Gift 21. April 1891 i Aarhus med Jørgine Anette Marie Thomsen, født 16. Febr. 1866 i Aarhus, død 18. Febr. 1935, begr. i Kbh. (Vestre), Datter af Kreaturhandler Rasmus Secher Thomsen (1834–1915) og Karen Marie Sørensen (1836–1907).

Efter udstaaet Læretid i Fredericia og efter at have arbejdet som Boghandlermedhjælper i Kbh. og Aarhus overtog B. 1. Juli 1889 en Boghandel i Aarhus og førte denne videre under eget Navn som Sortimentboghandel, Papir-, Musik- og Kunsthandel. Endnu s. A. paabegyndte han Forlagsvirksomhed og udgav 1891–92 Maanedsskriftet „Jylland“, redigeret af Franz von Jessen. 1892 oprettede han Jysk Forlags-Forretning, der 1895 omdannedes til et Aktieselskab – af fortrinsvis jyske Boghandlere –, for hvilket B. var Forretningsfører, en Stilling han beholdt, ogsaa efter at Forlaget 1902 var overtaget af Jacob Hegel, der førte det videre under Firma Det jyske Forlag.

Ved Sammenslutningen af Gyldendalske Boghandel og Nordisk Forlag 1904 ophævedes Det jyske Forlag, og B. begyndte derefter atter eget Forlag under Firma Albert Bayers Forlag, Jysk Forlags-Forretning, som han drev til sin Død. – Som Forlægger udfoldede B. en ikke ringe Virksomhed og knyttede talrige Forfattere, ikke blot jyske, til sit Forlag, saaledes: Marinus Børup, K. G. Brøndsted, Carit Etlar, H. F. Feilberg, Rich. Gandrup, J. Jacobsen, Nicoline Kirkegaard, Vilhelm Malling, Jens og Knud Skytte, Gustav Wied o. a., ligesom Forlaget ogsaa udgav adskillige Oversættelser af fremmede Forfattere (Conan Doyle) og enkelte større Subskriptionsværker. Jævnside med denne hans Virksomhed gik hans Arbejde for Aarhus Teater, til hvilket han var knyttet først som Forretningsfører, derefter som økonomisk Direktør. Hans levende Kunstinteresse, hans Omhu, Paapasselighed og udprægede Loyalitet gjorde ham til en udmærket Støtte for Teatret og dets Ledere. Han har i Bogen „Aarhus Theater, dets Tilblivelse og dets Arbejde“ skrevet Teatrets første 25 Aars Historie. – Maleri af Max Nathan (1922) i Familieeje.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 23–25. Samme: Den danske Provinzboghandels Historie 1800–1915, 1916, S. 313–20. Albert Bayer: Aarhus Theater, dets Tilblivelse og dets Arbejde, 1925, S. 1–6 og passim. Samme: Slægten B., 1912, S. 81 f. Dansk Boghandlertidende 7. Maj 1925.

★

Bing, Herman (Heiman) Jacob, født Marts 1776 i Amsterdam, død 10. Marts 1844 i Kbh., begr. sst. (Mos. Kgd., Møllegade). Forældre: Jacob B. (død 1780) og Jipple Oppenheim (død 1793, gift 2° med Moses Ruben Renner i Hamborg, død 1787). Gift 12. Juni 1805 i Kbh. (Mos.) med Sara Meyer, født 1776 i Kbh., død 2. Febr. 1848 sst. (Mos.), Datter af Købmand Meyer Isaac (1741–1800) og Sara Meyer Hausen (1755–1824).

B. indvandrede i Slutningen af 18. Aarh. til Danmark, hvor han først var Kattuntrykker, senere Huslærer i Roskilde. 1803 oprettede han i Kbh. sammen med sin Svoger L. J. Kalisch et „Undervisningsinstitut for Ungdommen af den mosaiske Tro“, hvis Plan var at give

den jødiske Ungdom samme Kundskaber, som blev givet i Datidens Realskoler for kristne Børn. Instituttet, der indtil 1818 havde dimitteret ca. 400 Elever, fik stor Betydning for Jødernes Emancipation og nød megen Bevaagenhed hos Myndighederne, men det kunde i



H. J. Bing.

Længden ikke bære to Familiers Økonomi. B. søgte da og fik 10. Sept. 1819 – midt i „Jødefejden“s Dage – kgl. Bevilling til i Kbh. „at faldholde alle til Skrivning og Tegning henhørende Materialer samt Landkort og Skolebøger“. I de følgende Aar voksede Forretningen ved B.s og hans to Sønners Flid og Dygtighed op til at blive en af Kbh.s betydeligste Bog-, Papir- og Kunsthandler, hvis Anseelse var en saadan, at B. 1837 opfordredes til at være en af de ni Stiftere af Boghandlerforeningen. 1838 overdrog han Forretningen til sine to Sønner, Meyer Herman B. (1807–83) og Jacob Herman B. (1811–96), der nu førte den videre under Navnet H. J. B. & Søn. Den ejedes 1863–66 af M.H.B.s Søn Jacob Martin B. (1833–1903) og Benny Henriques (1829–1912), 1866–85 af J. M. B. alene, hvorefter den ophævedes. – Pastel af L. Fraenckel (ca. 1810). Maleri af D. Monies (ca. 1840).

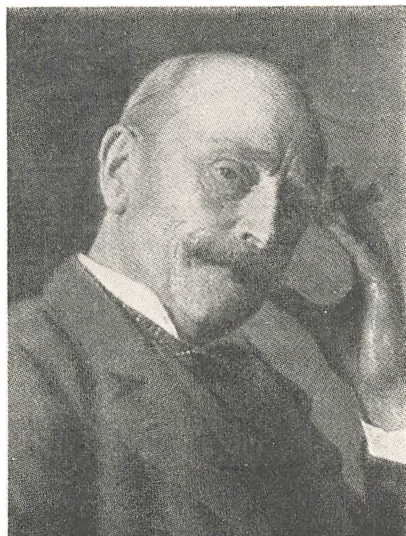
O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 117. Andr. Doleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 20. Henrik Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 56. Harald Bing: Porcellænsfabriken Bing & Grøndahl, 1903. H. Trier: Gaarden Nr. 8 Amagertorv, 1900. Mindeskrift i Anl. af 100 Aarsdagen f. Anordningen af 29. Marts 1814, S. 97. Otto Bing: Oldefader Bing og hans Børn, 1945.

★

Bojesen, Ernst Severin Jens, født 23. Febr. 1849 i Sorø, død 10. Juli 1925 i Kbh., Urne sst. (Ass.). Forældre: Postmester Dominico B. (1813–før 70 i Amerika) og Engelke Jensine Busch (1815–70). Gift 5. Maj 1876 i Kbh. (Frue) med Thyra Valborg Fylla Rønsholdt, født 23. Sept. 1855 i Kbh. (Hellig.), død 2. April 1933 paa Frbg., Datter af Sproglærer Ivar Christian R. (1815–96) og Sophie Jensine Elisabeth Jahn (1816–90).

Efter at have taget Præliminæreksamen ved Efterslægten og lært Boghandelen i Kbh. hos den foretagsomme Boghandler Fr. Wøldike etablerede B. sig 5. Nov. 1872 i Kbh. som Bog- og Papirhandler sammen med Chr. Thomsen under Firma Thomsen og B. De unge Kompagnoner begyndte smaat i en lille Butik i Skindergade, men deres Flid og Dygtighed bar hurtig god Frugt, og B. skabte sig, særlig dog efter at Kompagniskabet med Thomsen var opløst, og han havde etableret sig alene som Kunsthandler under eget Navn, en Position som en idérig og fornøjelig Festarrangør. Men B. stiledede højere end blot at være en velset maître de plaisir for det københavnske Borgerskab; han vilde være Forlægger i stor Stil, og det viste sig snart, at hans Evner stod Maal med hans Ærgerrighed. 1881 udsendte han, under Redaktion af Vilhelm Bergsøe, sin første „Jule-roser“, der med sit afvekslende Indhold og sit righoldige Illustrationsstof straks fik et fast Tag i Publikum og skabte sig en Yndest, som det har vedligeholdt gennem mange Aar, ligesom det stadig har bragt en udpræget dansk Klang ind i det store Kor af de mange europæiske Julehefter. Det viste ligesom den humoristiske Aarsrevue „Oldfux“ (1881–88, 1889 fortsat som „Blæksprutten“) B.s sikre Greb paa at tilrettelægge sine Forlagsideer paa en holdbar Basis. Disse to Aarspublikationer, hvortil fra 1884 „Børnenes Juleroser“ sluttede

sig, blev dog blot Springbrættet til hans egentlige Forlagsvirksomhed, der med den 1883–88 udgivne „Jubeludgave“ af Holbergs Komedier, ypperligt illustreret af Hans Tegner, vandt en utvivlsom og velfortjent Sejr; det danske boginteresserede Publikum kunde nu ikke



Ernst Bojesen.

undgaa at se, at her stod man over for en usædvanlig Forlæggerbegavelse, der med sikkert Blik for Tidens Ønsker kunde planlægge sine Arbejder, vælge de rette Medarbejdere til Udførelsen, iscenesætte det hele med Fantasi og Dristighed og omhyggeligt føre det til Ende, til den fulde Succes var opnaaet. Slag i Slag efter Jubeludgaven fulgte en Række andre betydelige Publikationer, „Felttogene i vore første Frihedsaar“, P. Hansens illustrerede danske Teaterhistorie, Ny Testamente med Carl Blochs Billeder, Chr. Richardts „Vort Land“ o. m. a. og paa et Felt, der ellers laa uden for B.s vante Virksomhedsomraade, „Landmandsbogen“ med dens efter Datidens Forhold meget store Abonnentantal af 12.000. – I hele sin Udgivervirksomhed søgte B. stadig kunstnerisk Assistance; under et saadant Samarbejde foregik Udgivelsen af Holger Drachmanns „Troldtøj“,

hvor de tre Kunstnere Th. Bindsbøll, Aug. Jerndorff og Joakim Skovgaard skabte et af de smukkeste Værker i dansk Bogkunst.

Snart skulde B. stilles over for en endnu større Virkekreds. 1895 døde den ene af Indehaverne af det gamle, højt ansete P. G. Philipsens (s. d.) Forlag, Ludvig Philipsen, og da den anden Indehaver, Gustav Philipsen, ikke ønskede at føre Forretningen videre alene, fæstnedes Opmærksomheden ved B., og i Efteraaret 1895 dannedes Det nordiske Forlag som et Aktieselskab ved Sammenslutning af B.s og P. G. Philipsens Forlag – samt Hofmusikhandelen – med B. som Leder af Bogforlaget. Det var et meget værdifuldt Grundlag, B. her fik at arbejde med, men han forstod at udnytte det, og i de otte Aar, han ledede Det nordiske Forlag, ydede han sit bedste og førte sit Forlag frem til en første Plads i dansk Forlagsvirksomhed.

De allerede af Brødrene Philipsen planlagte store Værker „Danmarks Riges Historie“ og „Folkenes Historie“ sattes i Scene med hans vante festlige Opfindsomhed, talrige andre som Lübkes Kunsthistorie og P. Hansens illustrerede danske Litteraturhistorie udgaves paa ny rigt illustrerede, nye store Værker som Hannover og Beens „Danmarks Malerkunst“ udsendtes, Forbindelsen med de skønlitterære Forfattere fæstnedes og udvidedes, Haandbogs- og Skolebogsforlaget førtes videre under moderne Former. Samarbejdet med svensk og norsk Boghandel, som B. altid havde dyrket, skød et nyt Skud ved Udgivelsen af „Nordisk Bibliotek“ med den aarlige Udsendelse af tre Noveller, en fra hvert af de tre Lande. Et ualmindelig godt Eksempel paa B.s Forlæggervirksomhed blev det populære Tidsskrift „Frem“ – med dets svenske Aflægger „Ljus“ – ved hvilket B. i adskillige Aar bragte en Række udmærkede populærvidenskabelige Værker ud blandt Publikum i et efter danske Forhold svimlende Oplag paa over 100.000 Eksemplarer. Med disse Aars Arbejde kulminerede B.s Virksomhed. Den haarde Konkurrencekamp med det Gyldendalske Forlag, til hvilket Peter Nansen var blevet knyttet som Leder, samtidig med at Det nordiske Forlag var blevet oprettet, trættede vel ikke B. selv, men Hovedinteressenterne i de to Forlag, og 1903 sammensluttedes de to Forlag da til Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag under Peter Nansens og B.s fælles Ledelse. Indtil

1914 arbejdede B. derefter sammen med den øvrige Direktion paa det sammensluttede Forlags fortsatte Vækst og ydede naturligvis et fortræffeligt Arbejde inden for dettes Rammer; noget særligt Præg paa Virksomheden kom han dog ikke til at sætte. 1914 nedlagde han sit Hverv som Direktør, og 1917, da Gyldendal definitivt brød med Den danske Boghandlerforening, traadte han helt ud af Bestyrelsen. Af Boghandlerforeningen havde B. været Medlem siden 1896; 1914 udnævnte den ham til Æresmedlem.

B. var som Forlægger en rigt udstyret Personlighed, fuld af Initiativ og Ideer, lydhør for Tidens Krav og Ønsker, myreflittig og foretagsom; i sin personlige Optræden med indtagende, jovialt, noget støjende Humør, fordringsløs og ligetil. Sit Maal: at lade sit Forlag bringe det bedste ud til det størst mulige Publikum i den bedst mulige Udstyrelse fastholdt han uden at slappe sine Fordringer gennem hele sin Virksomhed; hans Betydning for dansk Boghandel har været uomtvistelig.

R. 1902. DM. 1915. – Malerier af Erik Henningsen 1892 og Aug. Jerndorff 1902. Træsnit efter Fotografi 1886.

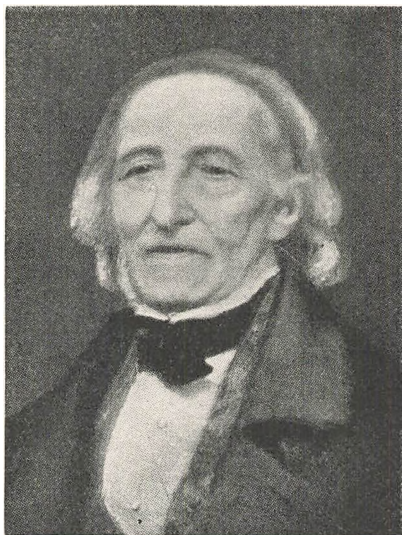
Magnus Bojesen: Slægttavle over Slægten B., 1911, S. 33 f. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 19, III, 1906, S. 35, IV, 1919, S. 37–38. Karl Larsen i Aar bog for Bogvenner, 1925, S. 111–119. Henrik Koppel i Dansk Boghandlertidende 16. Juli 1925. Adressebog for Den danske Bog- & Papirhandel 1915–16. S. IV–V (med Portræt).

★

Bonnier, Gerhard, født 21. Okt. 1778 i Dresden, død 18. April 1862 i Kbh., begr. sst. (Mos. Kgd., Møllegade). Forældre: Bankier Loebel Salomon Hirschel (født 1744 el. 1745) og Feile Srasser. Gift 23. Dec. 1803 i Kbh. med Ester Elkan, født 20. Marts 1781 i Helsingør, død 16. Sept. 1838 i Kbh. (Mos.), Datter af Købmand, senere Lærer Abraham E. (død 1801) og Jitche (død 1784).

B., hvis oprindelige Navn var Gutkind Hirschel, kom 1801 til Kbh. „med Pas fra Lübeck“; meget snart ændrede han dog Navnet til Gerhard B. Han synes fra sit Hjem at have medbragt en solid Uddannelse, særlig udmærkede Sprogkundskaber og udstrakt Kend-

skab til Litteratur; efter først et Par Aar at have ernæret sig som Sproglærer paabegyndte han – med Borgerskab af 1805 – en Boghandel, baade Sortimentshandel med Forskrivning af udenlandsk Litteratur som Speciale, Lejebibliotek og Forlagsvirksomhed, der



Gerhard Bonnier.

hurtigt fik et stort Omfang. Hans Sortimentshandel blev en af de førende i Kbh., og som Forlægger udfoldede han stor Virksomhed, i Begyndelsen væsentlig med Bøger, som han selv oversatte eller bearbejdede i Tilknytning til sin Sprogundervisning, senere udvidet over mange Omraader (saal. „Nytaarsgaverne“ „Aglaia“ 1810, „Iduna“ 1815 og „Thalia“ 1819). 1816 startede han et Dagblad, „Dagsposten“, hvis Levetid dog kun blev tre Aar, først med Jens Kragh Høst, senere med Malthe Møller som Redaktør; 1817 købte han det Winding'ske Bogtrykkeri. Hans Forlagskatalog af 1818 over hans danske Skrifter omfatter 131 Forlagsartikler; ogsaa med svenske videnskabelige Kredse havde han levende Forbindelse og forlagde et ikke ringe Antal svenske videnskabelige Værker. Hans økonomiske Hjælpkilder stod dog aabenbart ikke i rimeligt Forhold til hans

Foretagsomhed som Forlægger; 1821 maatte han opgive sit Bo, og fra da af var hans Liv en lang Kamp med trange Kaar, om end han altid blev trofast understøttet af sine dygtige Sønner. Et Forsøg, han 1831 gjorde paa at etablere sig i Stockholm, lykkedes ikke, da den svenske Regering afslod hans Ansøgning herom. Hans tre Sønner, Adolf, Albert og Felix, fandt deres Virkefelt i Sverige, henholdsvis i Stockholm og Gøteborg; den af Albert B. grundlagte Boghandel staar den Dag i Dag i fuldeste Flor som en af Nordens største og betydningsfuldeste Forlagsvirksomheder.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 30 ff. K. O. Bonnier: Gerhard Bonnier, 1926, optaget i sammes: Bonniers, I-III, 1930-31. Henrik Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie 1932, S. 45-47. Henrik Koppel i Dansk Boghandlertidende 24. og 31. Marts 1927.

★

Branner, Povl, født 11. Juni 1883 i Kbh. (Frue). Forældre: Forlagsboghandler Thomas B. (s. d.) og Hustru. Gift 1^o 8. Maj 1908 i Kbh. (Garn.) med Ellen Elisabeth Nielsen, født 13. Okt. 1885 i Kbh. (Johs.), Datter af fhv. Styrmand Ole N. (1845-1929) og Ane Kirstine Hemmingsen (født 1850). Ægteskabet opløst 1925. 2^o 29. Juni 1935 med Else Larsen, født 19. Februar 1905, Datter af Antikvitetshandler Andreas Larsen (f. 1891) og Lotte Clausen (1875-1926).

Efter grundig Uddannelse, bl. a. i London, indtraadte B. 1905 i Faderens og Bedstefaderens Firma V. Pio; under sin Faders langvarige Sygdom overtog han Ledelsen af Firmaet, hvis Virksomhed han fortsatte og udvidede. Hans store Interesse for Bogkunst og hans sikre Smag prægede hans Udgivervirksomhed og gav sig bl. a. Udslag i Udgivelsen af „Aar bog for Bogvenner“ og „Pio's Vignetbøger“, saavel som i andre smukt udstyrede Bøger, illustrerede af fremragende Bogkunstnere, f. Eks. „Tolv gamle Julerim“ og „Fredmans Epistler“, illustrerede af Axel Nygaard, Poes Digte, illustrerede af Gudmund Hentze. Et stærkt Opsving fik Forlaget under Verdenskrigen, da B. var Kommissionær for de officielle engelske Krigstryksager, ligesom han da ogsaa udgav „Dronningens Julebog“ og Johs. Jørgensen:

„Klokke Roland“. 1928 sammensluttede B. sit Forlag med det Jespersen'ske til Jespersen & Pios Forlag, i hvilket han blev Meddirektør, men 1932 traadte han ud og oprettede et nyt Forlag under eget Navn.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 43 f. Dansk Boghandlertidende 29. Maj 1936 og 4. Juni 1943.



Povl Branner.

Branner, Thomas Christian, født 18. April 1847 i Helsingør, død 28. Jan. 1913 i Kbh., begr. sst. (Ass.). Forældre: Generalmajor Jacob B. (1800–89) og Dorothea Louise Clausen (1809–89). Gift 16. April 1880 i Kbh. (Johs.) med Agnes Andrea Marie Pio, født 10. Jan. 1857 i Kbh. (Frue), død 20. Aug. 1924 sst., Datter af Boghandler Valdemar Vilhelm P. (s. d.) og Hustru.

B. blev Student 1867 fra Borgerdydskolen i Kbh., tog medicinsk Embedseksamen 1875 og praktiserede derefter i Kbh. i nogle faa Aar. Ved sit Ægteskab med Boghandler V. Pios Datter kom han i Forbindelse med Boghandelen og traadte ind i sin Svigerfaders Firma, i hvilket han 1885 optoges som Associé. Han gik med stor Interesse ind til sit nye Arbejde. V. Pio havde med Flid og solid Dygtighed

arbejdet sit Firma op fra en ringe Begyndelse og gennem Overtagelse af andre Forlag, særlig Chr. Steen & Søn's, bragt det frem blandt de betydeligere danske; nu stræbte B. med Held at udvide Virksomheden, baade paa det skønlitterære og det videnskabelige Omraade. Han tog bl. a. Initiativet til en Række udmærkede Oversættelser,



Thomas Branner.

særlig af svensk Litteratur, som han interesserede sig meget for (Geijerstam, Lundegård o. a.), ligesom det var ham, der først indførte Kipling paa det danske Bogmarked. Ogsaa gode akademiske Forbindelser tilførte han sit Firma; han udgav fortrinsvis filosofiske og teologiske Arbejder, blandt hvilke særlig Prof. Edv. Lehmanns og Prof. Vilhelm Grønbechs kan nævnes.

Efter sin Svigerfaders Død (1902) blev han Eneejer af Firmaet, men Sygdom hemmede snart hans Arbejdskraft, og 1911 maatte han definitivt trække sig tilbage og overlade Ledelsen til sin Søn, Povl B. (s. d.).

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 23 f.; III, 1906, S. 44; IV, 1919, S. 43. Nordisk Boghandlertid. 27. Jan. 1910 og 30. Jan. 1913.



Arnold Busck.

Busck, Arnold Andreas Bull Ahrensen, født 29. Nov. 1871 i Roskilde. Forældre: Forstander for Duebrødre Kloster, senere Kancelliraad Theodor B. (1830–1903) og Fanny Elisabeth Ahrensen (1841–1931). Gift 1° 17. Juli 1902 i Viborg med Johanne Kirstine Camilla Gliemann, født 28. Nov. 1875 i Egtved, død 29. April 1918 i Kbh., Datter af Apoteker i Egtved, senere i Viborg, Theobald Vilhelm G. (1832–1919) og Clara Matilde Olsen (1844–1927). 2° 10. Juli 1924 i St. Magleby med Eva Kaia Gerda Jørgensen, født 29. Juni 1887 i Kbh. (Garn.), (gift 1° med Assurancedirektør Hans Jørgen Funder, født 15. Febr. 1873, død 19. Dec. 1921), Datter af Oversergent, senere Grosserer Heinrich Otto J. (1859–1924) og Anna Dorthea Frederiksen (født 1862).

B. etablerede sig som Boghandler sammen med J. L. Wisbech 1. Nov. 1896 i Kbh. under Firma B. & Wisbech; efter nogle Aars Samarbejde udtraadte Wisbech 1903, og B. førte derefter Forretningen videre under eget Navn. Med stor Dygtighed og Energi har B. arbejdet den op til at blive en af de største københavnske Sortimentsboglader med betydelig Handel med udenlandsk Litteratur;

hans Lokales gode Beliggenhed nær ved Universitetet og lige over for Regensen har gjort det naturligt for ham at samle et Klientel i akademiske Kredse. Efter at have grundfæstet sin Forretnings Stilling har han ogsaa oparbejdet et betydeligt Forlag, baade af videnskabelig, topografisk og skønlitterær Art, i de senere Aar med et stærkt Islæt af den ganske unge Litteratur, saaledes Kaj Munk; for denne Del af sin Virksomhed skaffede han sig et godt Grundlag ved i Juli 1922 at overtage det af C. E. Nielsen og Otto Halling 1917 oprettede Nyt Nordisk Forlag, ligesom han senere ogsaa har tilknyttet Dele af Aage Marcus' Forlag 1925 og af Em. Langhoffs 1928. R. 1939. DM. 1946. Portræt malet af Aug. Tørsleff (Privateje).

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 50 f. Dansk Boghandlertidende 2. Novbr. 1946.

★

Deichmann, Jacob, født 4. Juli 1788 i Boddum, Thy, død 23. Aug. 1853 i Lyngby, begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Sognepræst Lauritz Bartholomæus D. (1761–1811) og Elisabeth Sophie Buch (1760–1827). Gift 4. Marts 1808 i Kbh. (Trin.) med Bolette Cathrine Kraft Gyldendal, født 6. April 1790 i Kbh. (Trin.), død 1. Febr. 1877 sst. (Trin.), Datter af Boghandler Søren Jensen G. (s. d.) og 2. Hustru.

Den tidligt modne, læselystne og stilfærdige Dreng fik en streng Opdragelse først i sit Hjem, derefter hos en Nabopræst, Provst Rasbech i Helligsø. Fjorten Aar gammel blev han Student 1802, privat dimitteret, 1805 juridisk Kandidat og betraadte med sin Ansættelse som Kopist i Rentekammeret den Embedsvej, som hans Evner og Tilbøjelighed syntes at bestemme ham til. Hans tidlige Ægteskab med den unge, rige Datter af den kendte Forlægger forandrede dog ganske hans Livsbane. Straks efter Brylluppet drog han med sin Hustru til sin Fødeegn, hvor han for hendes Arv havde købt Hovedgaarden Hindsels, men Opholdet her blev meget kort. Allerede i Foraaret 1809 overdrog D.s Svigermoder ham paa gunstige Vilkaar den af hendes afdøde Mand grundlagte, ansete og betydelige Boghandel, og fra da af er D.s Liv og Navn uløseligt knyttet til dansk

Boghandel. D. gik straks med Iver ind til sit nye Arbejde, til hvilket han medbragte udmærkede Betingelser: stor Arbejdsevne, Pligtfølelse og Akkuratesse i Forbindelse med omfattende Kundskaber og en stilfærdig, vindende Fremtræden. Der var nok at tage fat paa for den unge Chef; i de syv Aar, der var hengaaet siden Søren Gyldendals Død, havde Forretningen nærmest staaet i Stampe, og flere andre Boglader var i Fremvækst paa dens Bekostning. Dog gik D. efter sin Natur varsomt til Værks; de trange Tider under den lange Krig opfordrede heller ikke til at slaa store Brød op straks. Han fortsatte, om end i mindre Maalestok, Svigerfaderens Forlagsvirksomhed og udvidede den 1814 med en Sortimentshandel, som han oparbejdede til et betydeligt Omfang, idet han ved gentagne Rejser til Udlandet knyttede fortræffelige udenlandske Forbindelser og derved satte i Stand til at forsyne Hjemmemarkedet med udenlandsk Litteratur bedre, end Tilfældet hidtil havde været. Senere forenede han ogsaa en Papirhandel med Bogladen. De efterhaanden indtrædende gunstigere økonomiske Forhold i Landet og det rige aandelige Liv, som udfoldede sig i disse Aar, gav lidt efter lidt ogsaa den danske Boghandel bedre Kaar, og D.s Flid og Dygtighed i Forbindelse med den Tillid, han nød overalt, bragte atter Gyldendals Boghandel frem i allerførreste Linie. Som Forlægger lagde D. mindre Vægt paa den skønlitterære end paa den videnskabelige Litteratur, som stod hans Interesser nærmere og ved hvis Udgivelse han, der ellers fik Ord for at være en meget forsigtig Forretningsmand, hverken skyede Ofre eller veg tilbage for Risiko; derimod vil man, skønt den danske Litteratur i denne Menneskealder havde sin rigeste Blomstring, forgæves søge de store Digternavne paa det Gyldendalske Forlag; det blev den unge C. A. Reitzel, der fik Æren og Fordelen af at være Forlægger for dem. – For Organiseringen af den danske Boghandel blev D.s Virke af grundlæggende Betydning. Paa hans Initiativ, med hans Lovudkast som Grundlag og med ham som første Formand stiftedes 1837 Boghandlerforeningen, der skabte ordnede Forhold inden for dansk Boghandel med sine Bestemmelser om, hvem der skulde anses for Boghandlere, deres Pligter, Rettigheder o. s. fr.; det Grundlag, som derved lagdes, har vist sin Livskraft til den Dag i

Dag og haft uvurderlig Betydning for Udviklingen af en sundt arbejdende Boghandlerstand. Ogsaa som Læremester for unge Boghandlere viste D. Vejen; en hel Skare af hans Disciple spredtes efterhaanden ud over Norden: i Lund, Gøteborg, Kristiania og Bergen; de bragte



Jacob Deichmann.

Kendskab til dansk Litteratur og Boghandel med sig, hvor de kom hen, og arbejdede i Skandinavismens Tid i god Traad med dennes Tanker. – Det lange og store Arbejde, som D. gennem mange Aar havde budt sig selv, sled efterhaanden paa ham; mange Hverv uden for Boghandelen lagde ogsaa Beslag paa hans Tid og Kræfter, han var saaledes Kurator ved det Kgl. Vajsenhus og valgtes 1838 og 1840 til Medlem af Stænderforsamlingen i Roskilde, et Hverv, som for øvrigt laa hans Naturel og meget konservative Sindelag fjernere. Da hans Ægteskab var barnløst, overdrog han, først 1846 Sortimentet, dernæst 1850 ogsaa hele Forlaget til sin mangeaarige nærstaaende Discipel Fr. V. Hegel og henlevede sine sidste Aar i Stilhed, optaget af sine kære sproglige og historiske Studier, som han havde dyrket fra sin Ungdom. For den Gyldendalske Boghandel var hans mange-

aarige Virksomhed af den allerstørste Betydning, han efterlod den grundmuret og højt anset til sin unge Efterfølger, og hans Arbejde spændte som en Bro mellem de to geniale Forlæggere, Søren Gyldendal, hans Forgænger, og Fr. V. Hegel, hans Efterfølger.

Som Den danske Boghandlerforening 1850 udnævnte D. til sit Æresmedlem, saaledes vil ogsaa dansk Boghandel altid være D., sin Organisator, megen Tak skyldig; den almindelige Agtelse, han nød, kom ogsaa i mangt den Stand, han tilhørte, til gode. Hans Enke satte ved det anselige „Kancelliraad Jacob Deichmanns og Hustru Bolette Cathrine Kraft Deichmann, født Gyldendals Legat“, som hun oprettede, sin Ægtefælle og sig selv et smukt og værdigt Minde. – Kancelliraad 1836. – Gravmæle med Relief af G. C. Freund. Maleri af Chr. Hansen efter Miniature af F. C. Camradt. Træsnit af H. P. Hansen 1870. Litografi, tegnet derefter af Kr. Kongstad 1920.

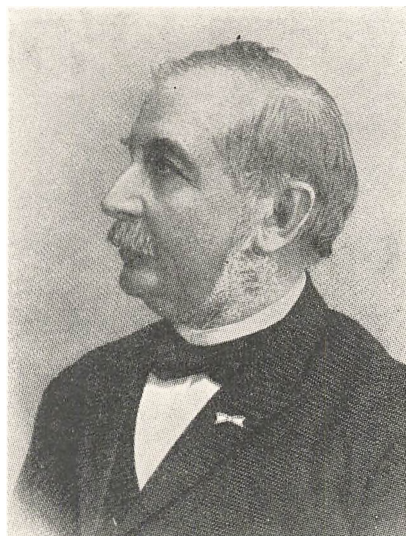
O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887 S. 120 f., Andr. Dolle-
ris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 54–57. Samme: Den danske Provinsbog-
handels Historie, 1916, S. 26. Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels
Historie, II, 1870, passim. Henrik Koppel: Træk af Boghandelens Historie, 1932,
S. 44, 47 ff. Dansk Boghandlertidende 7. Oktober 1854. L. C. Nielsen: Frederik
V. Hegel, I, S. 12–102. Chr. Molbech: Til Cancelliraad J. D.s Minde, 1853.
P. Hennings: Mindeskrift for J. D.s og Hustrus Legat, 1904, genoptrykt i Lega-
tets Beretning om dets 50 Aars Virksomhed 1928. Ove Tryde: Jacob Deichmann,
1944. Lauritz Nielsen: Gyldendal gennem 175 Aar. 1945.

★

Delbanco, Otto Herman, født 19. Jan. 1821 i Kbh. (Garn.),
død 2. Aug. 1890 sst., begr. i Kalundborg. Forældre: Overrets-
prokurator, senere Kancelliraad Moses D. (1784–1848) og Beate
Kalkar (1784–1859). Gift 19. Maj 1847 i Leipzig med Pauline Antonie
Auguste Plätzer, født 31. Juli 1823 i Leipzig, død 3. Aug. 1904 i
Kbh., Datter af Hotelejer Johan Christian P. (1783–1873) og Caroline
Wilhelmine Coith (1783–1850).

D. bestemte sig først sent til Boghandelen. Han blev Student
1839 fra Borgerdydskolen i Kbh. og tog juridisk Embedseksamen
1844, men uddannede sig derefter i Leipzig til Bog- og Musikhandler

og overtog efter sin Hjemkomst til Kbh. 1846 sammen med C. C. Lose dennes fædrene Musikhandel, med hvilken han 1848 forenede en Boghandel. Efter at Firmaet C. C. Lose & D. var opløst 1864, fortsatte D. Forlagsvirksomheden alene. – Lige fra sin Indtræden i



O. H. Delbanco.

dansk Boghandel viste D. stor og uselvsk Interesse for Standens Forhold og Trivsel. S. A. som han blev Boghandler, optoges han i Boghandlerforeningen, hvis Formand han var 1853 og 1854, han var Sekretær ved de fire skandinaviske Boghandlermøder og fremsatte som den første Tanken om Oprettelse af de danske Boghandlernes Hjelpekasse 1856; i Ledelsen af denne deltog han med oprigtig Forstaaelse af ulykkeligt stillede Kollegers Tarv lige til sin Død. Sin største Indsats for Standen gjorde han dog med „Dansk Boghandlertidende“ – efter det skandinaviske Boghandlermøde i Stockholm 1866 omdøbt til „Nordisk Boghandlertidende“ – som han grundlagde 1854 og derefter udgav og redigerede med retsindig Upartiskhed, til Døden bortkaldte ham. Hans litterære Virksomhed indskrænkede sig dog ikke hertil. Til Boghandlerforeningens 50 Aars Jubilæum 1887

skrev han dens „Festskrift“ med en Fremstilling af dens Historie og med Biografier af dens Medlemmer, og i mere end tyve Aar redigede han – anonymt – Teksten i „Illustreret Tidende“, der skyldtes hans Initiativ og som udgaves af Forlagsbureauet, af hvilket han var Medejer. D. var med sin Evne til at omgaas Mennesker, sin personlige Elskværdighed og forretningsmæssige Punktlighed en fortræffelig Redaktør for Bladet og skabte dette en fast og sikker Position baade i Danmark og Norge, men da de nye litterære Bevægelser brød frem i 70'erne, og da flere andre konkurrerende Tidsskrifter stiftedes, traadte han 1880 tilbage og overlod Redaktionen til yngre Kræfter. – Hans levende musikalske Interesse førte ham ind i Musikforeningen, af hvis Bestyrelse han var Medlem. – R. 1886. – Stik af A. og Th. Weger i Leipzig 1891.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 121 f. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 58 ff. Camillus Nyrop: Den danske Boghandels Historie, II, 1870. Adressebog for den danske, norske og svenske Boghandel, XII, 1891. J. L. Lybecker: De danske Boghandlers Hjelpekasse 1856–1906, 1906. Nordisk Boghandlertidende 8. Aug. 1890. Ill. Tid. 10. Aug. 1890. Josef Fischer: Simon Isac Kalkar og hans Slægt, 1917, S. 50 f.

★

Dolleris, Jørgen Andreas, født 16. Okt. 1850 i Skyum, Thy, død 27. Aug. 1925 i Vejle, begr. sst. Forældre: Skomagermester Anders Jørgensen D. (1825–1911, gift 2^o 1871 med Mariane Pedersdatter 1823–1900) og Karen Nielsdatter (1820–70). Gift 4. Sept. 1886 i Rønnebæk med Anna Juliane Andriette Bødtcher, født 11. Aug. 1858 i Sorø, død 7. Novbr. 1938, Datter af Fuldmægtig, senere Stationsforstander Jens B. (1817–89) og Emma (Emana) Rosenstand (1820–1905).

D. oprettede efter endt Læretid 1883 en Boghandel i Vejle, som han ledede til sin Død. I denne stilfærdige Ramme udfoldede sig et rigt og aandeligt bevæget Livsindhold. Ikke blot drev D., som forenede et grundigt Litteraturkendskab med en dyb Kærlighed til Bogen som Middel til sund og sand Oplysnings Fremme, sin Boghandel frem til en af de betydelige uden for Kbh., men han var

gennem hele sit Liv selv en flittig ydende inden for Litteraturen. Han har udsendt en lang Række Digtsamlinger fra „Stemninger og Strofer“ (1879) til „Sædemaaned“ (1910); de vidner smukt om hans aabne og modtagelige Sind, hans varme nationale Følelse, dybe



Andreas Dolleris.

religiøse Overbevisning og sunde Glæde ved Arbejdets Kaar; med Rette har Ludvig Schrøder kaldt ham „det virksomme Menneskelivs Sanger“. I „Ploven og Leen“ (1904) har han samlet et Udvalg fra de tidligere Samlinger paa hundrede Digte. – I en ikke mindre lang Række Arbejder lagde D. sin Kærlighed til dansk Litteratur og sine biografiske Interesser for Dagen. Først blandt disse maa nævnes hans store fortællende Digtcyclus „Johannes Ewald“, udgivet 1900, n. A. prisbelønnet af Selskabet til de skønne og nyttige Videnskabers Forfremmelse, senere satte han Carl Bagger (1907), Carl Markmann (1910), Pauline Worm (1921) og Michael Rosing (1923) hver sit Minde i en Biografi. Den store Samling „Ewaldiana“, som D. i sin Beundring for Digteren havde tilvejebragt, gik ved hans Død over til Museet paa Bakkehuset og indlemmedes i dette. Stor

Betydning fik D. for sin Stand som dens Personalhistoriker. Som han var Boghandler med Liv og Sjæl og har skrevet en lang Række Digte til Standens festlige Lejligheder, omfattede han med varm Interesse sin Stands Historie, hvad der gav sig Udslag i hans med store personlige Ofre udarbejdede, delvis paa utrykte Kilder hvilende, Haandbog „Danmarks Boghandlere“ i fire Bind (1893–1919) og i hans Bøger „Den danske Provinsboghandels Historie fra omtrent 1800–1915“ (1916) og „Den danske Boghandel i Sønderjylland 1837–1920“ (1920). Den ualmindelige Agtelse, han nød inden for sine Kollegers Kreds, fik sit Udtryk ved hans Udnævnelse til Æresmedlem af Den danske Provinsboghandlerforening ved hans 25 Aars Jubilæum som Boghandler. – R. 1920. – Buste af Gyde Petersen 1901. Staalstik af Th. Weger 1904. Træsnit 1892.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere II, 1893, S. 34 f., III, 1906, S. 72–74, IV, 1919, S. 80f. Viggo Madsen: Andreas Dolleris, 1930. S. Holst Jensen i Kirke og Kultur, VII, 1900, S. 291–312. Dansk Boghandlertidende 3. Sept. 1925.

★

Eibe, Frederik (Frits) Henrik, født 2. Marts 1816 paa Billeshave ved Middelfart, død 9. April 1871 i Kbh., begr. i Søllerød. Forældre: Proprietær, senere Forpagter Niels Julius E. (ca. 1770–tidligst 1829) og Hedvig Magdalene Fabricius (ca. 1782–1848). Gift 16. April 1847 paa Store Restrup med Ida Camilla Roulund, født 1. Nov. 1822 paa Løvenborg, død 18. Juni 1904 i Kbh., Datter af Auditor, Godsejer Rasmus R. (1783–1845) og Karen Christine Rasmussen (1793–1856).

E. blev Student 1836 fra Aalborg og kom efter et Par Aars Virksomhed som Huslærer i Jylland til Kbh. for at studere Teologi. Det muntre Studenterliv paa Regensen og i Studenterforeningen optog den glade og vennesæle unge Mand nok saa meget som de teologiske Studier, og da han havde faaet Tillid til sine praktiske Evner ved at lede et indbringende „Kollegie-Abonnement“ ∴ Udlejning af teologiske o. a. Kollegiehæfter, afbrød han da ogsaa definitivt Studeringerne og nedsatte sig 1845 som Boghandler. Med sin

store akademiske Bekendtskabskreds skabte han sig snart en blomstrende Forretning og et ikke ubetydeligt Forlag, hvor hans Regenskammerat Hostrups Komedier og Dickens' Værker i Moltkes Oversættelse var blandt de første; sit Speciale som Boghandler fandt han



F. H. Eibe.

dog som Kommissionær for udenbys Boghandlere, hvilken Side af sin Forretning han lagde særlig Vægt paa, saa at Forretningen ved hans Død talte 71 Kommittender. I Boghandlerstandens Anliggender tog E. Del med Iver og Interesse; han gav Stødet til Afregningsudvalgets Oprettelse 1859 og ledede i mange Aar de selskabelige Sammenkomster. Hans mange Venner rejste et Monument paa hans Grav. – Litografi fra Tegner & Kittendorff.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 122. Andr. Dolneris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 64 ff. Nordisk Boghandlertidende 14. April 1871. Stamtavle over Familien Roulund, 1889.

★

Erichsen, Christian Julius, født 22. Febr. 1867 paa Karensaab, Gern Sogn, død 18. Marts 1935 i Hellerup, begr. i Taarbæk.

Forældre: Landinspektør Niels Bay Welling E. (1829–1909) og Karen Kirstine Thorup (1830–1912). Gift 21. Dec. 1900 i Vedbæk Kapel med Karen Rita Bentzen, født 31. Aug. 1878 i Nærum, Datter af Karetmager Lars B. (1839–1915) og Hansigne Kirstine Jørgensen (1842–1923).



Chr. Erichsen.

E. tog Skolelærereksamen 1887 som Privatist og begyndte allerede 1889 som Lærer i Kolding sin Virksomhed som Forlægger, idet han udsendte „Ny Skolesangbog“, hvis Udgivelse, der skete i livlig Polemik med Sanginspektør Sanne, straks viste den unge Forlæggers Uforknythed og sikre Syn for Betydningen af Presseomtalens Magt. Allerede s. A. startede han „Lærerstandens Adresseavis“ (1889–96 og 1909–10), som han selv redigerede og hurtigt forstod at gøre til en benyttet Talerstol i Drøftelsen af Skolens og Lærerstandens Interesser. 1890 opgav han Lærergerningen og drog til Kbh. for helt at hellige sig sine Planer som Forlægger. Hans første Forsøg lykkedes dog ikke, og der fulgte nogle trange Aar, men 1896 fik han en stor Succes med „Børnenes Bogsamling“, i hvilken han udsendte en Række gode Børnebøger i Tiøres Hæfter, som distribueredes gennem Lærerstanden,

hvis velgørende Institutioner nød godt af en Part af Foretagendets Overskud. Fra nu af gik det raskt fremad for ham ved Udgivelsen af Skole- og Børnebøger og Børneblade, ligesom han ikke veg tilbage for større Opgaver, som „Det danske Folks Historie“ (1926–29) og „Danmark i Fest og Glæde“ (1935). 1909 overtog han „Husmoderens Blad“, fra 1910 udgivet under Navnet „Hus og Hjem“, som han drev frem med fremragende Dygtighed, og hvis store Udbredelse saavel i Danmark som i Norge skaffede ham et betydeligt økonomisk Rygstød. – E.s livlige Sind og mange Interesser gav sig Udslag paa adskillige Felter ud over hans Udgivervirksomhed. Han var Medstifter af Foreningen Modersmaalet og deltog ivrigt i Arbejdet for Fredssagen; 1925–26 udrustede han den danske etnologiske Filmsekspedition til Grønland, og 1926 var han Formand for Akts. Casinos Teaterdrift. 1922 skænkede han, da Frithiof Nansen havde faaet Nobelprisen og stillet den til Raadighed for sit store Barmhjertighedsarbejde blandt den ulykkelige krigsramte Befolkning i Lilleasien og paa Balkan, rundhaandet et tilsvarende Beløb til Nansens Raadighed til dette Arbejde. – Kultegning 1914 af Erik Henningsen.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 92. Chr. Erichsen: Ti Aar, 1905. Chr. Erichsen, et Festskrift, redig. af Hans Rasmussen og J. Gr. Pinholt, 1914. Erling Stensgård: En praktisk Idealist, 1927. Folkeskolen 8. Marts 1917. Nord. Boghandlertid. 25. Juni 1914. Dansk Boghandlertidende 22. Marts 1935. Hus og Hjem 28. Juni 1934.

★

Frimodt, Johan, født 2. Marts 1859 i Sorø, død 12. Nov. 1935 paa Frederiksberg, begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Adjunkt, senere Sognepræst Rudolph F. (1828–79) og Sophie Magdalene Clausen (1832–1908). Gift 9. Juni 1892 i Kbh. (Johs.) med Emma Sophie Charlotte Hornemann, født 11. Jan. 1860 i Kbh. (Frue), død 8. April 1901 sst., Datter af Lægen Professor Cl. J. Emil H. (1810–90) og Birgitte Christiane Hohlenberg (1829–1897).

Efter at have taget Studentereksamen 1878 fra Haderslev Læreres Skole (Filosofikum 1883) valgte F. at blive Boghandler og arbejdede

1878–84 hos C. A. Reitzel. 16. Okt. 1884 etablerede han sig og grundlagde med sikkert Blik for sit gode Navns Betydning sin Boghandel paa Kultorget, hvor den store daglige Strøm fra Nørrebro, hans afholdte Faders Virksomhedskreds, let fandt ind til den unge sym-



Johan Frimodt.

patiske Boghandler. Med sin Sortimentshandel forbandt F. snart ogsaa en Forlagsvirksomhed, der til at begynde med mest var præget af hans Tilknytning til akademiske og pædagogiske Kredse, saaledes Professorerne Kr. Kromans og Alfred Lehmanns Skrifter, medens senere religiøs Litteratur blev det fremherskende med Forfattere som Domprovsterne Martensen-Larsen og Skovgaard-Petersen, Præsterne Olfert Ricard og M. P. Madsen; af Oversættelser efter udenlandske Forfattere kan nævnes Bøger af Rob. Hugh Benson, Sadhu Sundar Singh og Hugh Redwood. – 1910 valgtes F., hvis retskafne Personlighed og aldrig svigtende Elskværdighed havde vundet ham Kollegernes Sympati og Tillid, til Formand for Den danske Boghandlerforening; han ledede med betydelig repræsentativ Evne Festlighederne ved Foreningens 75 Aars Jubilæum 1912. De yderst urolige Forhold,

der paafulgte i Foreningen i de efterfølgende Aar paa Grund af Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlags gentagne Fordringer om vidt indgribende Ændringer i dens Vedtægter, voldte ham mange Vanskeligheder, og trættet af de langvarige, trods al hans Forhandlingsvillighed resultatløse, Forhandlinger nedlagde han sit Formands-hverv ved Udgangen af 1917, da Gyldendalske Boghandel definitivt traadte ud af Boghandlerforeningen. Ud over sin Virksomhed inden for sin Stand, der 1932 hædrede ham med Udnævnelse til Æres-medlem i Den danske Boghandlerforening, deltog F. med Interesse i mangfoldigt kirkeligt Arbejde, saaledes i 30 Aar som Kasserer i Det danske Bibelselskab og Medlem af Diakonissestiftelsens Hovedbestyrelse. – R. 1911. DM. 1931. – Fra Nytaar 1933 trak F. sig tilbage fra sin Forretning og overlod denne til sin Søn, *Emil Hornemann F.* (født 1893), der i en Aarrække med Dygtighed havde taget Del i Ledelsen.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 48; III, 1906, S. 102 f.; IV, 1919, S. 110 f. J. Frimodts Forlag 1884–1934, 1934. Nord. Boghandlertidende 14. Okt. 1909, Dansk Boghandlertidende 4. Jan. 1918, 1. Marts 1929, 12. Okt. 1934, 15. Nov. 1935 og 9. Juli og 8. Okt. 1943.

★

Gad, Frederik Hegel, født 27. April 1871 i Kbh. (Hellig.). Forældre: Universitetsboghandler G. E. C. G. (s. d.) og Hustru. Ugift.

Efter at have fuldendt sin faglige Uddannelse indtraadte G. sammen med sin ældre Broder cand. phil. *Oscar Tønsberg G.* (født 27. April 1869, død 8. Okt. 1920) 1897 i Ledelsen af den af G. E. C. G. grundlagte ansete og betydelige Boghandel, samtidig med at denne tog sit nyopførte Hus i Vimmelskafte i Brug; efter Faderens Død 1906 delte Brødrene Arbejdet saaledes imellem sig, at den ældre Broder mest beskæftigede sig med Forlagsvirksomheden, den yngre med Bogladen, indtil han ved Broderens Død overtog den samlede Ledelse af den omfattende Forretning. Med sikker Forstaaelse førtes denne videre i de af Grundlæggeren fastlagte Rammer; den nære Tilknytning til Universitetet bibeholdtes ved Udgivelsen af Lærebøger og betydelige Værker af videnskabelig og belærende Natur:

A. Mentz og C. H. Ostenfeld: „Nordens Flora“ (1901–07), P. Heegaard: „Stjerneverdenen“ (1921), C. F. Hage: „Haandbog i Handelsvidenskab“ (1894, flere senere Udgaver), O. A. Borum: „Dansk Lovsamling 1665–1930“ (1931), Edv. Lehmann: „Illustreret Religions-



Fr. Gad.

historie“ (1923–24), A. Olrik og H. Ellekilde: „Nordens Gudeverden“ (1926 ff.) o. m. a., ligesom det lødige Tidsskrift „Dansk Tidsskrift“ fra 1906 fortsattes som „Gads danske Magasin“; derimod udvikledes den belletristiske Del af Forlaget, hvortil der var Emner, ikke længere. For Boghandelens Anliggender nærrede begge Brødrene stor Interesse og tog livlig Del i Boghandlerforeningens Arbejde; G.s store Arbejdsevne tillod ham, endog efter at han var blevet Eneindehaver af Firmaet, at bestride den krævende og ansvarsfulde Stilling som Formand for Den danske Boghandlerforening 1918–30, i hvilken Periode bl. a. den store danske Bogudstilling 1922 fandt Sted. Han er Kurator ved det Kgl. Vajsenhus og Formand for Bestyrelsen for „Boghandler-Bo“. – R. 1927. DM. 1942. Maleri af Herman Vedel 1930. (I Boghandlernes Hus).

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, III, 1906, S. 106, IV, 1919, S. 114 f.
C. A. Clemmensen: G. E. C. Gad, 1830–25. Sept.–1930, 1930. Dansk Boghandler-
tidende 14. Okt. 1920 (Nekrolog over Oscar G. ved Ove Tryde), 6. Dec. 1929,
24. Okt. 1930 og 13. April 1946.



G. E. C. Gad.

Gad, Gottlieb Ernst Clausen, født 25. Sept. 1830 i Kbh. (Frue), død 21. Juni 1906 i Espergærde, begr. i Kbh. (Ass.). Forældre: Res. Kapellan, senere Biskop, Dr. theol. P. C. Stenersen G. (1797–1851) og Sophie Georgia Clausen (1799–1875). Gift 25. Juli 1862 i Tvedestrand, Norge, med Dorothea (Thea) Marie Tønsberg, født 16. Juni 1840 i Kristiania, død 24. Juli 1889 i Roskilde, Datter af Forlagsboghandler, senere Generalkonsul Niels Christian T. (1813–97) og Maren Dorothea Bødtker (1813–93).

Med G. traadte en betydelig Kraft ind i dansk Boghandel. Efter en omhyggelig Uddannelse i den Gyldendalske Boghandel etablerede han sig i 1855 i Vimmelskaftet omtrent paa det samme Sted, hvor hans Boglade endnu har til Huse. Om han end i Starten blev godt støttet baade af de gode Familieforbindinger, han raadede over gen-

nem de to ansete Slægter, som han stammede fra, og af de opadgaaende Konjunkturer i Boghandelen, skyldtes den fremragende Position, som hans Boglade hurtigt fik, dog væsentligt hans egen Flid og Dygtighed, og den Tillid, som hans retskafne Personlighed indgød. I stedse stigende Grad blev det Forbindelsen med Universitetet, dets Lærere og studerende, som satte sit Præg paa hans Boglade, hvilket fik sit Udtryk i, at han 1882 udnævntes til Universitetsboghandler, en Titel, der ikke er tildelt nogen efter hans Død. Ogsaa for Udbredelsen af norsk og svensk Litteratur i Danmark var han tidlig virksom.

Med sin Boglade forbandt G. straks fra første Færd en Forlagsvirksomhed, der ogsaa hurtigt fik et stort Omfang. Allerede medens han som ung arbejdede i den Gyldendalske Boghandel, gjorde han sin første Indsats, idet han paabegyndte den for dansk Boghandel uundværlige „Dansk Bogfortegnelse“, som siden er fast knyttet til hans Navn og Forlag, paa hvilket ogsaa stadig „Aarskatalogerne“ og de store „Bogfortegnelser“ (ved J. Vahl og H. Ehrencron-Müller) er udkommet. I det af Gyldendalske Boghandel, C. G. Iversen, C. C. Lose og O. H. Delbanco oprettede „Forlagsbureau“ optoges han allerede 1856 som Deltager, og som Forretningsfører for det udfoldede han et betydeligt Initiativ og stor Dygtighed ved Planlæggelsen og Udgivelsen af en Række store Værker, som blot behøver at nævnes for at vise, hvor betydelig denne Virksomhed var, saaledes: „Nordisk Conversationslexicon“ (1. Udg. 1858–63), „Illustreret Tidende“ fra 1859, V. Falbe-Hansen og W. Scharling: „Danmarks Statistik“ (1878–91), N. Baches Nordens Historie (1. Udg. 1867–76), Cantus Verdenshistorie (1871–79), Liebenbergs Udgave af Holbergs Komedier (1870 og senere), Molbechs Oversættelse af Dante (1851–62) og det store, forbilledlige Traps „Danmark“ (1. Udg. 1856–60). Til Forlagsbureauets Forlagsartikler knyttede G. sine egne, væsentligst Universitetslærebøger, særlig Teologi, Jura og Historie, og folkeoplysende Skrifter, ligesom ogsaa adskillige skønlitterære Forfattere, Carl Ploug, Vilhelm Topsøe og Nordmændene Andr. Munch og Henrik Wergeland, udkom paa G.s Forlag. For Udvalget for Folkeoplysnings Fremme og adskillige offentlige Institutioner var G. Hoved-

kommissionær, og ved sit 50 Aars Jubilæum kunde han markere sit Forlags Betydning ved at udsende et stateligt Forlagskatalog paa 125 Sider.

I dansk Boghandels Organisation og indre Liv deltog G. gennem hele sit Liv med levende Interesse. Allerede i sit Etableringsaar blev han Medlem af Boghandlerforeningen; i de nordiske Boghandlermøder var han en interesseret Deltager; paa Mødet i Stockholm 1866 foreslog han „Dansk Boghandlertidende“s Overgang til fælles Organ for den nordiske Boghandel; 1897–1902 var han Boghandlerforeningens Formand, og paa sin 70 Aars Fødselsdag udnævntes han til Foreningens Æresmedlem. I dansk Boghandel har han indskrevet sit Navn blandt Standens bedste. – R. 1891.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 128 f. Andr. Doleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 49 f.; III, 1906, S. 103 ff., IV, 1919, S. 114. C. A. Clemmensen: G. E. C. Gad 1830–25. Sept.–1930, 1930. Nordisk Boghandlertidende 29. Okt. 1880, 26. Okt. og 2. Nov. 1905, 28. Juni 1906, Dansk Boghandlertidende 29. April 1927 (ved F. Lamprecht), 17. Okt. 1930 (selvbiografiske Optegnelser) og 24. Okt. 1930.

★

Gjellerup, Julius Frederik, født 11. Sept. 1858 i Ringsted, død 7. Juni 1917 i Kbh. (Urne paa Holmens Kirkegaard). Forældre: Konditor Niels Christian G. (1822–97) og Christiane Marie Jensine Hersom (1827–1906). Gift 15. Sept. 1885 i St. Bents Kirke i Ringsted med Anine Marie Johansen, født 20. Dec. 1861 i Skrøbelev, Langeland, død 30. Juni 1943, Datter af Fabrikant Rasmus J. (1836–1908) og Anna Hansen (1840–1912).

I den nye Bydel, der opstod i København efter Voldenes Sløjfning, aabnede den unge G., efter at have gennemgaaet en grundig Uddannelse som Boghandler, d. 15. Marts 1884 en Boglade, hvor Sølvgades Forlængelse skar den gamle „Farimagsvej“. Straks fra første Færd knyttede G. en Forlagsvirksomhed, stærkt præget af hans sociale Indstilling, til Bogladen; den først udgivne Bog var „Folkets Bog“ af Laurids Jørgensen (1885); faa Aar senere begyndte G. sammen med P. Hauberg & Co. Udsendelsen af det udmærkede „Dansk Folkebib-

liotek“, bestaaende af Smaa-bøger til 25 Øre pr. Nr., indeholdende især Oversættelser af Verdenslitteraturens bedste Værker, vistnok det første Forsøg herhjemme paa Udgivelsen af en Samling lødige Bøger til en meget lav Pris. Ogsaa en Række unge Forfattere fik deres første



Jul. Gjellerup.

Bøger udgivne af den fremsynede unge Boghandler, saaledes Martin Andersen-Nexø, Valdemar Rørdam og Johan Skjoldborg, ligesom Dansk Fredsforenings Skrifter udsendtes gennem G.s Boghandel. En afgørende Betydning, saavel for Bogladens Vækst som for Forlagets Karakter, fik imidlertid Polyteknisk Lærestalts Flytning 1890 til det nye Bygningskompleks ved Sølvtorvet og den Tilknytning til Lærestalten, som det hurtigt lykkedes G. at etablere. Bogladen førtes frem til en førende Stilling som teknisk-videnskabelig Boghandel, og et betydeligt Forlag af videnskabelig Natur, af Skole- og Lærebøger voksede samtidig op. Den skønlitterære Del af Forlaget udskiltes derfor i 1903 og overgik til E. Jespersen, og al Kraft sattes nu ind paa Udviklingen af det teknisk-videnskabelig og pædagogiske Forlag, der efterhaanden udvikledes til et af de betydeligste indenfor

dansk Forlagsvirksomhed. Midt i denne Udvikling blev G. pludselig revet bort, og dansk Boghandel mistede en af sine særprægede Skikkelser, en Mand af stor Dygtighed og Fremsyn, besjælet af brændende Iver for sine Idealer og sin Gerning.

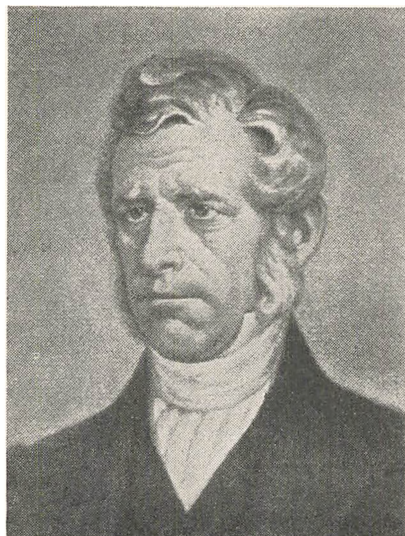
Andr. Døllers: Danmarks Boghandlere III, 1906, S. 110-111; IV, 1919, S. 116-17. Jul. Gjellerups Forlagskatalog 1884-1934; Nordisk Boghandlertidende 11. Marts 1909, Dansk Boghandlertidende 14. Juni 1917, 9. Marts 1934, og 19. Decbr. 1941, „Børsen“ 15. Marts 1934.

★

Gleerup, Christian Wilhelm Kyhl, født 24. Sept. 1800 i Aalborg, død 8. Nov. 1871 i Lund (Skaane), begr. sst. Forældre: Stiftsrevisor, Overmaaler og Vragter, Krigsraad Niels Georg G. (1760-1819) og Gjertrud Catherine Hansen (1764-1805). Gift 30. Sept. 1827 i Lund med Anna Katarina (Trina) Stäck, født 10. Juli 1808 i Lund, død 10. Nov. 1875 sst. Datter af Købmand Joseph S. (1771-1849) og Greta Maja Kihlgren (1775-1849).

Blandt de mange dygtige Boghandlere, som uddannedes i Gylvendalske Boghandel hos Jacob Deichmann og af denne blev hjulpet frem til Etablering i de andre nordiske Lande, var G. den, hvis Virksomhed blev af størst Omfang og Betydning. 1826 aabnede han en Boghandel i Lund, hvis Universitet netop da havde en Blomstring med Navne som Es. Tegner, C. A. Agardh, Retzius o. a.; hans Klogskab og Redelighed, hans Dygtighed til hurtigt at fremskaffe udenlandske Bøger og hans Iver for at sprede svensk Litteratur i Udlandet skabte hurtigt Tillid om ham og bragte ham Tilknytning til indflydelsesrige Kredse, saa at han allerede 1827 blev Universitetsboghandler; svensk Indfødsret fik han 1828. Snart begyndte han ogsaa et Forlag, der efterhaanden voksede op til et meget betydeligt, væsentlig af videnskabelig Art (bl. a. for Agardh, E. Fries, Reuter-dahl, Wieselgreen, med andre Ord Eliten af Skaanes Forfattere) og som endnu bestaar. Da Svenska Bokförläggareföreningen stiftedes i 1844, optoges han straks som Medlem. 1. Jan. 1861 overdrog han sin Sortimentshandel til sin Søn *Jacob*, opkaldt efter hans faderlige

Ven og Velgører Deichmann, medens han vedblev at lede Forlaget lige til sin Død. Hans Dygtighed og retskafne Færd gjorde hans Navn bekendt og anset langt ud over Skaanes Grænser. „Han gör epok i vår bokhandels och därmed äfven i vår litteraturs historia“ (Reuter-dahl). – Maleri af Sven Walberg.



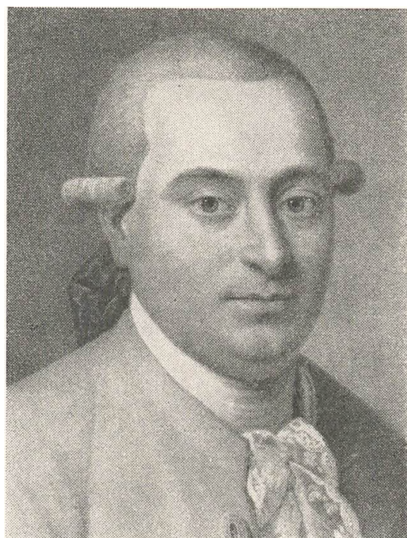
C. W. K. Gleerup.

Camillus Nyrop: Den danske Boghandels Historie II, 1870 S. 148–50. Ewert Wrangell: C. W. K. Gleerup och det Gleerupska Förlaget, (Lund 1926); Henrik Schück: Den svenska Förlags-Bokhandels Historia (Stockholm 1923) II, S. 418–21. Svensk Biografisk Handlexikon I, S. 394–95.

★

Gyldendal, Søren Jensen, født 12. April 1742 i Giver ved Løgstør, død 8. Februar 1802 i Kbh. (Hellig.) begr. sst. (Ass.). Forældre: Skolelærer Jens Mortensen (1710–71), der ca. 1760 antog Navnet G. og Maren Sørensdatter (1708–73). Gift 1° 12. Juni 1772 i Kbh. (Hellig.) med Maren Thomasdatter, død 3. Maj 1776 begr. sst. (Hellig.). 2° (Vielsesbrev 8. Jan.) 1779 med Bolette Cathrine Kraft,

døbt 11. Marts 1758 i Sorø, død 18. April 1790 i Kbh. (Hellig.).
Datter af Professor Jens K. (1720–65) og Bodil Cathrine Evertsen
(1727–58). 3^o 30. Dec. 1790 i Kbh. (Trin.) med Frederikke Kraft,
døbt 2. Jan. 1754 i Sorø, død 8. Febr. 1830 i Kbh. (Frue). Søster



Søren Gyldendal.

til 2. Hustru (gift 1^o med Sognepræst i Asmindrup og Grandløse
Jens Gjødert Halling (1747–89).

Fra trange Kaar maatte den første store danske Forlægger arbejde sig op. Efter en streng Skolegang i Aalborg Latinskole, hvor han allerede for at skaffe sig lidt Indtægt begyndte at handle med Bøger, blev han 1766 Student og tog Aaret efter Eksamen philosophicum. Under sit videre teologiske Studium tog han atter fat paa Boghandel, bl. a. med Auktionsindkøb for Medstuderende, og fra 1770, hvilket Aarstal Traditionen angiver for Grundlæggelsen af det Firma, som endnu bærer hans Navn, synes han ganske at have helliget sig Boghandelen. Meget smaat begyndte han i den ikke altfor ansete „Trompetergangen“, men forbavsende hurtigt voksede hans Virksomhed frem; allerede 1776 kunde han købe en Ejendom i Silkegade, og hans

første Katalog fra 1779 tæller over 3000 Bøger, hvoraf godt 300 egentlige Forlagsskrifter; af disse var en Del indkøbte Restoplag. Man havde Tillid til den unge kundskabsrige og dygtige Boghandler, 1780 overdrog „Det typografiske Selskab“ ham sine Skrifter, 1781 overtog han baade „Selskabet til de skønne Videnskabers Forfremmelse“s og „Selskabet for Fædrelandets Historie og Sprog“s Forlag; 1780 blev han Universitetsboghandler, 1783 Agent og 1787 kunde han købe den anselige Gaard i Klareboderne, hvor Gyldendalske Boghandel endnu har til Huse. Tiderne var ham gunstige; vel var stor Forsigtighed paakrævet for Forlagsvirksomhed, da den i 1770 indførte Trykkefrihed atter var ophævet i 1772, og Myndighederne ikke saa gennem Fingre med hvad der kunde antages at „laste Regeringen, bespotte Religionen eller fordærve gode Sæder“, men det var ogsaa Oplysningstidens Aar og den nationale Frigørelsestid for dansk Aand og Sprog, og G. har aabenbart staaet disse Bevægelser nær. Det var i hvert Fald et udpræget nationalt dansk-norsk Forlag, han byggede op. Betydeligst var i Følge Forholdenes Natur den videnskabelige Del af Forlaget, der talte Tidens bedste og mest ansete litterære Navne blandt sine Forfattere: Theologer som Biskop N. E. Balle, Hofpræst Chr. Bastholm og Ove Høegh-Guldberg, Jurister som P. K. Ancher, I. H. Schou og Tyge Rothe, Historikere som Ove Malling: „Store og gode Handlinger“, P. F. Suhm og Jacob Langebek; hertil sluttede sig Forlag af Skole- og Lærebøger, navnlig en Række gode Ordbøger og større populærvidenskabelige Værker, f. Eks. Millots Verdenshistorie i 17 Bind, Fleischer: Naturhistorie i 26 Bind og mange Rejseskildringer.

Ogsaa for det andet af „Tvillingrigerne“ var G. meget virksom og forlagde mange Værker af Nordmænd og om Norge, saaledes: H. Hammond, L. H. Bing, G. Schønning, Niels Treschov, Andr. Bull, J. P. Rist og Hans Arentz.

Ved Siden af den videnskabelige Del af G.s Forlag træder den skønlitterære i Baggrunden; af danske Forfattere kan nævnes Charlotte Dorothea Biehl, men navnlig finder man de unge norske Forfattere, „den norske Digterskole“, hvis Arbejder udgjorde en væsentlig Del af den datidige dansk-norske Skønlitteratur, stærkt repræsenteret: J. H.

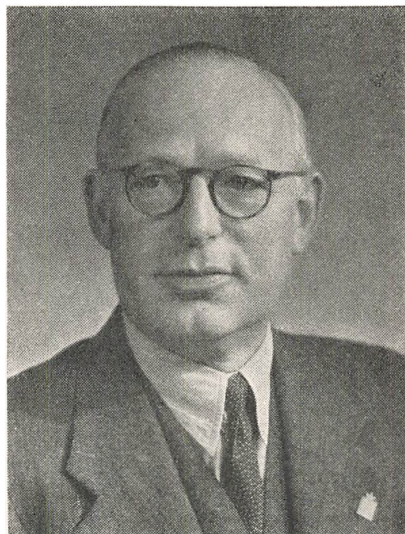
Wessel (Votre Serviteur Otiosis), Jens Zetlitz, Claus Frimann, Edv. Storm, Joh. Nordahl Brun, Enevold Falsen o. a., bl. a. i de af G. udgivne Samlinger af Skuespil i sytten Bind og Syngespil i otte Bind. Selv om G. i en Tid, hvor Grænsen mellem Forfatter- og Forlæggerret endnu ikke var skarpt trukken, ikke undgik at begaa Fejl, stod han i det hele i et godt Forhold til sine Forfattere, der værdsatte hans Arbejde for den dansk-norske Litteratur og var ham taknemmelige for hans Omhu for korrekt Tryk og omhyggeligt Udstyr. Han kunde ved Afslutningen af sit Liv se tilbage paa en ualmindelig rig Virksomhed som Forlægger; en Gennemgang af de eksisterende Kataloger udviser ikke mindre end 1495 Forlagsskrifter – for flere Aar mangler der endda Kataloger – og han døde ikke alene som en meget velstaaende Mand, men højt anset som en Banebryder for dansk og norsk Forlagsboghandel. – Agent 1783. – Maleri af E. Pauelsen 1780, litograferet 1858 og af Cato 1920 efter Kr. Kongstads Tegning. Staalstik efter Maleri 1870. Silhouet af C. E. Limpricht i Det kgl. Bibliotek. Gravmæle med Portrætmedaillon af Nicolai Dajon. Træsnit derefter af H. P. Hansen efter J. Magnus Petersens Tegning.

P. B. Grandjean: Stamtavle over Jens Mortensen Gyldendals Efterkommere, 1905. Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie II, 1870, S. 11–89. L. C. Nielsen: Frederik Hegel I, 1909, S. 7–26. Blade af Rektor J. H. Taubers Dagbøger (Clausen & Rist: Memoirer og Breve XXXVIII, 1922). Henrik Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 42–44. H. Weitemeyer: Smaating om Boghandel og Boghandlere i 18. Aarhundrede, 1908, S. 27–30. Nordisk Boghandlertidende 30. Dec. 1870. Dansk Boghandlertidende 16. Maj 1857 og 21. Dec. 1920 (Artikler af Henrik Koppel og Knud Lassen). Tilskueren, Dec. 1920 (Francis Bull: Gyldendal og Norge). Bogvennen 18. April 1917 og 9. Maj 1917. Ove Tryde: Søren Gyldendal og hans Tid 1939. Mindeblade om Søren Gyldendal, 1942. Berlingske illustreret Tidende 12. April 1942. Lauritz Nielsen: Gyldendal gennem 175 Aar, 1945.

★

Haase, Ejnar Ludvig, født 21. Nov. 1895 i Kbh. (Johs.). Forældre: Boghandler Poul Peter Melbye H. (1865–1922) og Jenny Louise Hall (1867–1928). Gift 1^o 4. Marts 1921 i Kbh. (Citadels-

kirke) med Aase Wilhelmine Michelsen, født 26. Jan. 1901 i Kbh. (Jac.), Datter af Repræsentant Niels Wilsen M. (1867–1930) og Harriet Jensen (født 1879). Ægteskabet opløst. 2^o 12. Juli 1940 med Gudrun Margot Lenk, født 10. August 1906, Datter af Ekspedi-



Ejnar Haase.

tionssekretær ved Statsbanerne A. G. Lenk (født 20. Juni 1881) og Grete Lenk (født 19. Maj 1885).

Kancelliraad F. V. Hegel overdrog 1. Jan. 1877 den Gyldendalske Boghandels Sortiment til sine mangeaarige Medhjælpere Daniel Lehmann og Carl Stage, som derefter førte Bogladen videre under eget Navn og til det betydelige Sortiment knyttede et Forlag af Skolebøger og Undervisningslitteratur, ligesom de ogsaa efter Th. Linds Død fik overdraget Hovedforhandlingen af Vajsenhusets og Bibelselskabets Forlag af Salmebøger og Bibler. Efter Lehmanns Død 1911 optoges *Paul Peter Melbye Haase*, der siden 1884 med stor Dygtighed og Samvittighedsfuldhed havde arbejdet hos dem, som Medejer i Firmaet, og ved Stages Død 1915 blev han Eneejer; Firma-navnet ændredes 1917 til P. Haase og i 1921 til P. Haase & Søn.

1915 ansattes E. H., der 1913 var blevet Student fra Metropolitan-skolen og 1914 cand. phil., i Firmaet, i hvilket han blev Prokurist 1918, og i hvis Ledelse han under sin Faders langvarige Sygdom snart tog Del. Som Enejer efter Faderens Død har han ført den gamle Boglade videre ad de samme Veje som de foregaaende Indehavere, samtidig med at han betydeligt har udvidet Forlagets Virksomhed, saaledes ved Udgivelsen af populærvidenskabelige Bøger (Serien: Haases Haandbøger), af Oversættelseslitteratur (Duhamel, Garnett, Hardy, Hutchinson o. a.) og, i Tilknytning til hans egne Interesser, af Bøger af religiøs Natur (Oxford-Bevægelsen).

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere IV, 1919, S. 125. Om *P. Haase*, Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere IV, 1919, S. 124-25. Dansk Boghandlertidende 20. Dec. 1922. M. C. i P. Haase & Søns Forlagskatalog 1927. Om *Lehmann & Stage*, Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere II, 1893, 117 og 191, III, 1906, 208 og 317. Nordisk Boghandlertidende 28. Dec. 1901; st. 5. Jan. 1911; Dansk Boghandlertidende 4. Nov. 1915. Otto Andersen: Fra Klareboderne til Løvstræde, 1945.

★

Hagerup, Hans Eiler Hensemman, født 13. Juli 1854 i Kbh. (Hellig.), død 27. Febr. 1928 paa Frederiksberg, begr. sst. Forældre: Boghandler Hans H. (1823-83) og Andrine Louise Hansine Werner (1829-86). Gift 5. Okt. 1883 i Kbh. (Frue) med Elisabeth Palæmona Poulsen, født 8. Maj 1863 paa Disagergaard ved Slagelse, død 28. Marts 1936, Datter af Godsforvalter Poul Jacob P. (1807-78) og Marie Sophie Frederikke Nannestad (1829-65).

Hagerups Boghandel grundlagdes 1852 i Kbh. af Hans H., der efter et virksomt og dygtigt Livsarbejde efterlod den som en anset og betydelig Sortimentsboghandel, til hvilken der efterhaanden var blevet knyttet et ikke ringe Forlag. Uden at opgive Sortimentet satte H., da han ved sin Faders Død overtog Ledelsen, sin store Arbejds-kraft særlig ind paa Udviklingen af Forlaget, som han drev frem til et af de største i Landet. Stærkt nationalt grebet som han var fra Barndomsdagene og disses alvorlige Oplevelser, ønskede han at give sit Forlag et nationalt og folkeligt Præg og fortrinsvis at udgive

sund dansk Underholdningslitteratur, Folkebøger, som kunde være „mange til Gavn og Glæde og ingen til Fortræd“; i Overensstemmelse hermed valgte han da den Forfatterkreds, som knyttedes til Forlaget: Ingvor Bondesen, Børge Janssen, Christopher Boeck, Erich Erichsen,



Eiler Hagerup.

Anna Baadsgaard, Anna Erslev, Laura Kieler o. a.; af større Værker af denne Kreds kan nævnes P. H. Barfoed; „Kong Christian IX“ (1888–1906) og A. Liljefalk og O. Lütken: „Vor sidste Kamp for Sønderjylland“ (1904, 3. Opl. 1920).

Under forskellige Pseudonymer er H. ogsaa selv optraadt som Forfatter af saadanne Bøger (Paul Anker: „Tordenskjold“, 1890, 4. Udg. 1909). H.s Udgivervirksomhed strakte sig dog udover denne særligt nationalt-folkelige Linie; paa hans Forlag findes saaledes fremragende Værker som Svend Dahl: „Haandbog i Bibliotekskundskab“ (3. Udg. 1924–30), Axel Nielsen: „Bankpolitik“ (1923–30), E. Arup: „Danmarks Historie“ og som Forlagets største Indsats „Hagerups illustrerede Konversationsleksikon“ i 9 Bind (1892–1900, 3. Udg. 1920–25). Han oparbejdede ogsaa et meget betydeligt Forlag af

Skolebøger og Børnebøger, udgav en Serie kendte Rejseførere og bragte ikke faa Oversættelser.

Da H. i 1920 knyttede J. L. Lybeckers Forlag til sit, omdannedes Forretningen til et Aktieselskab; i dettes Direktion indtraadte H.s Søn, *Poul Eiler Hans Nannestad H.*, (født 21. Okt. 1889 i Kbh.), 1919–20 Boghandler i Flensborg, der siden da har taget Del i Ledelsen.

H.s Virksomhedstrang lod ham ikke nøjes med det Arbejde, som hans store og voksende Forretning gav ham, men han tog ivrigt og interesseret Del i Boghandlerstandens Anliggender; saaledes var han i 20 Aar Formand for de danske Boghandleres Kommissionsanstalt og i en Aarrække Næstformand i den danske Boghandlerforening, til hvis Æresmedlem han udnævntes i 1924 som Tak for ihærdigt Arbejde i Standens Tjeneste.

R. 1905, DM 1926. Portræt, malet af Axel Hou.

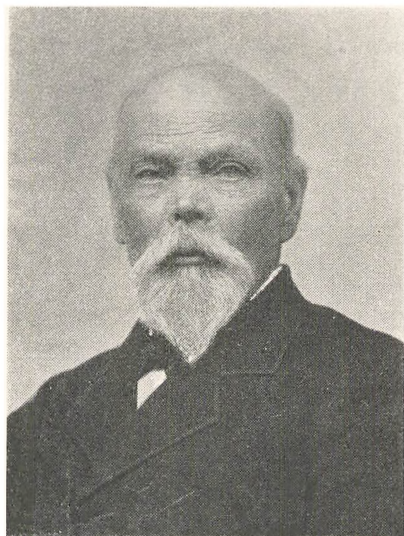
Slægt i Sofus Elvius: Familien Hagerup 1902; O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift S. 129–131; Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere I, 1912, S. 104–05, II, 1893, S. 57–58, III, 1906, S. 119–121, IV, 1919, S. 126–128. Carl Dumreicher i H. Hagerups Forlagskatalog 1927. Nordisk Boghandlertidende 20. Juni 1902, Dansk Boghandlertidende 10. Juli 1924, 10. Marts 1927, 17. Juni 1927, 2. Marts 1928, 20. August 1937 og 29. Juni 1945.

★

Hansen, Jens Wilhelm, født 10. Nov. 1821 i Kbh. (Garn.), død 9. Okt. 1904 sst., begr. sst. (Garn.). Forældre: Krigskancellisekretær Wilhelm H. (1793–1874) og Petrine Elisabeth Hoe (1798–1876). Gift 22. Dec. 1849 i Kbh. (Frue) med Johanne Cathrine Petersen, født 10. Sept. 1826 i Kbh. (Trin.), død 18. Okt. 1914 sst. Datter af Fabrikant Jonas P. (1780–1868) og Ellen Cathrine Hansen (1793–1832).

H., der oprindelig var uddannet som Gravør, etablerede sig 27. Okt. 1857 som Musikhandler i Kbh. under beskedne Forhold i en Kælder paa Kongens Nytorv. Den flittige og ivrige unge Mand, der helst vilde ekspedere alle Kunderne selv, drev med stor Energi Forretningen frem, og det uanselige Lokale blev snart Samlingsstedet

for det musikelskende og musikdyrkende københavnske Publikum. Især efter at W. H.s 2 meget dygtige Sønner *Carl Emil Jonas Wilh. H.* (født 10. April 1850, død 25. Febr. 1919) og *Alfred Wilh. H.* (født 29. Okt. 1854, død 15. Marts 1923) var indtraadte i Ledelsen, ud-



Wilhelm Hansen.

videdes Forretningen meget stærkt; flere andre Musikhandeler overtoges: saaledes især 1879 C. C. Lose's (grundlagt 1793 af den franske Emigrant E. F. J. Haly) ført videre af C. C. Lose d. Ældre (1787–1835), C. C. Lose d. Yngre (1821–92) og O. H. Delbanco (s. d.), og Hornemann & Erslevs Musikforlag (grundlagt 1844 af Komponisten J. O. E. Hornemann (1809–1870) og ført videre af denne og Emil Erslev (1817–82), efter hvilke Sammenslutninger saa godt som hele den danske Musik, ikke alene de ældre Komponister som Kuhlau, Weyse, Gade, Hartmann, Heise, Hornemann og Rung, men ogsaa mange yngre Komponister var samlet paa Wilh. H.s Forlag. 1887 oprettedes en Filial i Leipzig for at skabe bedre Vilkaar for Udbredelsen af Kendskab til dansk Musik i Udlandet, 1908 deltog Firmaet sammen med Brødrene Hals i Kristiania i Oprettelsen af Norsk

Musikforlag sst., og i 1910 indledes et nøje Samarbejde med Nordisk Musikforlag, der senere helt overtoges af Wilhelm H. Firmaet var nu oparbejdet til at være det største Musikforlag i Norden; i dets Forlagskatalog træffer man Navnene paa alle danske og mange udenlandske Komponister, og det har udgivet baade fortræffelige Udgaver af klassiske Værker og populære Udgaver i letspilleligt Arrangement. Allerede 1879 var Virksomheden flyttet til den anselige Ejendom Gothersgade 11, hvor den endnu har til Huse; 1918 inddrog og ombyggedes ogsaa Naboejendommen for at give Plads til Sortimentet i store, moderne Lokaler; eget Nodestikkeri og Trykkeri har Firmaet længe haft. Efter Grundlæggerens Sønners Død ledes Virksomheden siden 1923 nu i 3. Generation af Alfred Wilh. H.s 2 Sønner *Asger Wilh. H.* (født 22. Maj 1889) og *Svend Wilh. H.* (født 19. Nov. 1890).

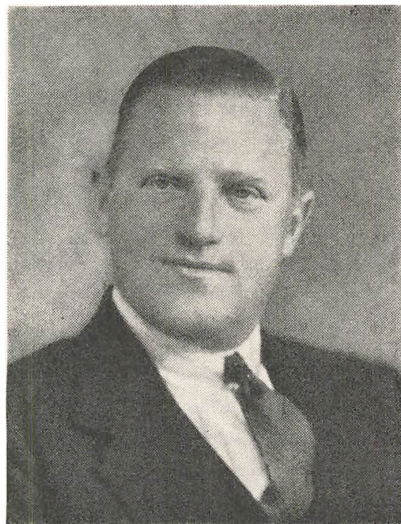
Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere II, 1893, S. 65–66, III, 1906, S. 132–34, IV, 1919, S. 140–41. Krak: Danmarks ældste Forretninger, 1915, S. 104 f. Nordisk Boghandlertidende, 13. Okt. 1904, 24. Okt. 1907. Dansk Boghandlertidende, 27. Febr. 1919, 22. Marts 1923 og 21. Okt. 1932. Musik og Handel 15. Okt. 1932.

✱

Hasselbalch, Steen André, født 15. Juni 1881 i Randers. Forældre: Grosserer Steen H. (1852–1914) og Louise Catherine Behrens (1858–1924). Gift 10. Aug. 1913 i Humlebæk med Jutta Margrethe Kongsted, født 15. Jan. 1889 i Slagelse, Datter af Planteskolelærer Christian K. (1847–1919) og Laura Lützhöft (1846–1914).

Efter at have gennemgaaet en grundig faglig Uddannelse indtraadte H. i 1908 sammen med Boghandler Aage Erslev i Ledelsen af Akts. Jacob Erslevs Forlag; i nogle Aar drev de 2 Kompagnoner Forretningen baade som Forlags- og Sortimentsboghandel under Firmanavn Erslev & Hasselbalch, men 1916 ophævedes Kompagniskabet, og H. fortsatte Forlagsvirksomheden alene under eget Navn. Som Forlægger har H. udvist megen Driftighed og udfoldet et ikke ringe Initiativ; uden at have koncentreret sig om noget Speciale har han oparbejdet et ret betydeligt Forlag, saavel af dansk Original-

litteratur som af Oversættelser. Blandt de danske Forfattere, som han har knyttet til sit Forlag, er de mest kendte Peter Freuchen, Morten Korch, Marcus Lauesen, Thomas Olesen Løkken og Jacob Paludan; af udenlandske har han udgivet Bøger bl. a. af Winston Churchill og



Steen Hasselbalch.

Lloyd George, af Jacob Wassermann og Lion Feuchtwanger, af Axel Munthe, Louis Lewisohn, Jo van Ammers Küller o. a. Fremhæves maa særlig Oversættelser af en Række islandske Forfattere som Kristmann Gudmundsson, Gudmundur Kamban og Halldor Laxness. Ikke heller er H. veget tilbage for at paatage sig større Opgaver, som Karl Meyers Konversationsleksikon (I–IV 1920–21), Værket „Vore Børn“ (1930–31), Dickens' Romaner, Winston Churchill „Den store Krig“ (1934–35) og den illustrerede „Slægtsbibel“ (1936 f.), ligesom han har skabt sig et betydeligt Forlag af Børne- og Ungdomsbøger.

1929 rejste han i Forbindelse med Forfatteren Peter Freuchen Spørgsmaalet om Forfatterens og Forlæggerens Ret til at forbyde offentligt Udlaan af en Bog, hvilken Ret blev fastslaaet gennem en Retssag, der førtes igennem lige til Højesteret. Til Trods for dette

gunstige Resultat har det imidlertid ikke været ham muligt at samle Tilslutning til at hævde denne Ret, hverken i Forfatter- eller Forlæggerkredse, og det nævnte Tilfælde er derfor hidtil forblevet uden praktisk Betydning.

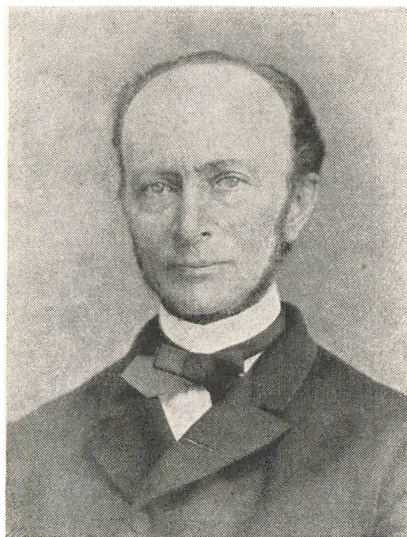
Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere IV, 1919, S. 145-46. Dansk Boghandlertidende 27. Sept. 1929, 21. Marts og 24. Okt. 1930 og 27. December 1940. Th. Hauch-Fausbøll: Slægten Hasselbalch, 1930, S. 286 f.

★

Hegel, Niels Frederik Vilhelm, født 11. Maj 1817 i Fredensborg, død 27. Dec. 1887 i Kbh. (Trin.), begr. sst. (Holmens), senere flyttet til Ordrup Kirkegaard. Forældre: (Adoptivfader) Snedker Jacob Ferdinand H. (1795-1837) og Ane Kristine Nielsdatter (1786-1853). Gift 24. Jan. 1846 i Kbh. (Hellig.) med Elisabeth Ulrikke Eleonora Bagge, født 4. Marts 1811 i Kbh. (Trin.), død 14. April 1868 sst. (Holmens) Datter af Kobberstikker Oluf Olufsen B. (1780-1836) og Karen Nielsen (1789-1856).

H.s Moder blev gift med en indvandret tysk Snedker Jac. Ferd. H., som adopterede Drengen; efter de første Barneaar i Nøddebo kom han som Tiaars Dreng til Kbh. og sattes i Pleje hos Kobberstikker O. O. Bagge og Hustru, i hvis dannede og arbejdsomme Hjem han tilbragte nogle lykkelige Barndomsaar; den ældste af Døtrene blev senere hans Hustru. Efter sin Konfirmation sattes han først i Bogtrykkerlære, men kom allerede efter et Aars Forløb som Lærling ind i den Gyldendalske Boghandel, til hvilken hans Livs Arbejde derefter knyttedes for stedse. Gyldendalske Boghandels menneskekloge Chef, Kancelliraad Deichmann, der hurtigt mærkede, hvilke Evner der boede i den unge Mand, var ham en forstaaende og hjælpsom Principal og saa tidligt i ham sin Støtte og Efterfølger. Deres Samarbejde blev mere og mere fortroligt og inderligt, og da Deichmann ønskede at trække sig ud af sin Virksomhed, overdrog han H. paa meget gunstige Vilkaar først 1846 den „Gyldendalske Sortiment- og Kommissionshandel“, dernæst 11. Maj 1850 paa H.s 33 Aars Fødselsdag ham ogsaa det store Forlag.

Gyldendalske Boghandel havde da baade en betydelig Sortimentshandel og et stort Forlag, fra Søren Gyldendals og Deichmanns Tid væsentligt af videnskabelig og pædagogisk Karakter, medens Skønlitteraturen kun i mindre Grad havde fundet Hjemsted



Frederik V. Hegel.

der; Titlen som Universitetsboghandler var ikke for intet knyttet til dets Indehaver. I de første Aar efter H.s Overtagelse skete der ingen større Ændring, Forretningen udbyggedes ved H.s Arbejdsomhed og Driftighed, idet hans Foretagsomhed øgedes og hans Selvtillid og Evner voksede for hvert Aar og ved hvert dygtigt gennemført Foretagende. Men efterhaanden optoges H.s Interesse mere og mere af Forlagsvirksomheden, allerede 1853 overdrog han derfor Papirhandelen til Julius Faber, 1877 Sortimentet til Lehmann og Stage.

H.s ualmindelige Evner som Forlægger kom nu til fuld Udfoldelse. Medens det tidligere Slægtleds Digtere, Guldaldertidens Kreds, saa godt som alle havde udgivet deres Bøger paa C. A. Reitzels Forlag, blev Forholdet nu et andet; H. knyttede Forbindelser ikke alene med den „litterære Gennembrudstid“s Forfattere: Georg og Edvard Bran-

des, J. P. Jacobsen, Holger Drachmann o. m. a., men ogsaa med mange af anden Støbning: M. Goldschmidt, H. V. Kaalund, Chr. Richardt, E. v. d. Recke, Thor Lange, Vilhelm Topsøe, Vilhelm Bergsøe o. a. De gamle Gyldendalske Traditioner opretholdtes ved Udgivelsen af videnskabelige Skrifter, udmærkede Haandbøger og et omfattende Skolebogsforlag, hvorom Navne som Joh. Nic. Madvig, C. F. Allen, J. P. Mynster, H. L. Martensen, Rasmus Nielsen, S. Heegaard, M. Cl. Gertz, A. D. Jørgensen og Fred. Barfod bærer Vidnesbyrd. For de Forpligtelser, som hans Forlags Stilling og Anseelse medførte, viste H. stadig fuld Forstaaelse ved at overtage Forlaget af større Værker, som uden hans Støtte ellers ikke vilde være fremkomne, saaledes: f. Eks. C. F. Bricka: „Dansk biografisk Lexikon“ (1887–1905) og C. Nyrop: „Den danske Boghandels Historie“ (1870). Af største Betydning blev det ogsaa, at den unge, nu stærkt opblomstrende, norske Litteraturs Forfattere søgte hen til H. og fandt deres Interesser bedst varetagne hos ham i en Tid, hvor den hjemlige norske Forlagsvirksomhed ikke bød dem gunstige Kaar. Allerede 1858 søgte Camilla Collett til H., men afgørende for de norske Digteres Stilling til H. blev det, at han i 1860 kom i Forbindelse med Bjørnstjerne Bjørnson, hvis Glæde for den Forstaaelse, H. viste ham, og Tilfredshed med de Vilkaar, H. bød ham, ikke alene førte til et inderligt, livsvarigt Ven-skab mellem dem, men ogsaa gav sig Udslag i stor Aktivitet fra Bjørnsons Side for at bringe andre norske Forfattere i Forbindelse med det Gyldendalske Forlag. Saaledes blev H. hurtigt Forlægger for en Række af Norges store Digtere: Henrik Ibsen, Jonas Lie, Alexander Kielland, Welhaven, Asbjørnsen o. m. a., og et lykkeligt Gensidighedsforhold oprettedes, idet den norske Litteratur nu straks gennem sit danske Forlag vandt en Stilling i Danmark, svarende til den, som den danske Guldalderlitteratur længe havde haft i Norge. Det er H.s uvisnelige Fortjeneste at have styrket Forbindelsen, Samarbejdet og den gensidige, levende og frugtbare Paavirkning mellem den unge norske og den samtidige danske Litteratur og derigennem mellem dansk og norsk Aandsliv.

I hele denne mægtige Virksomhed var H. Sjælen, og i hele denne store Forfatterkreds stod han som Samlingspunktet. Stilfærdig, beske-

den i sin Fremtræden holdt han alle Traadene fast i sin Haand; han søgte de unge Forfattere, selv om deres Anskuelse ikke var hans, vandt deres Tillid ved sin Retskaffenhed og Hjælpsomhed og fastholdt dem med Takt og Klogskab, idet han dog ogsaa med Bestemthed greb ind overfor hvad der stødte ham som Overskridelse af det sømmelige. I Kunsten at omgaaes Forfatterne har han ikke haft mange Ligemænd, han bragte ofte hvad der begyndte som et forretningsmæssigt Forhold til at blive et Venskab for Livet. Hans Hjem, om Vinteren i den gamle Gaard i Klareboderne, om Sommeren paa „Skovgaard“ ved Ordrup Krat, stod aabent for Forfatterne; uden hans Hjælp havde hverken adskillige unge Talenter faaet fornøden Støtte ved deres Fremkomst, ej heller mange af de store Digtere den Tryghed, som gav dem Arbejdsro og Arbejdsglæde. Hans hele Virksomhed kastede Glans over Danmark og dansk Forlagsvirksomhed, og blandt de fremragende Mænd, som i den vanskelige Tid efter 1864 bidrog til dansk Aands- og Erhvervslivs Fremme, indtager H. sin særegne og fremragende Plads.

Mange Tillidshverv tilfaldt den ansete og dygtige Mand, han var saaledes Kurator ved det Kgl. Vajsenhus, Kasserer for Bibelselskabet, Medlem af Direktionen for Sparekassen for København og Omegn og beklædte mange andre Bestyrelsesposter; Boghandlerforeningen udnævnte ham i 1870 til Æresmedlem. Han udnævntes i 1861 til Cancelliraad, i 1879 ved Universitets-Jubilæet til Justitsraad, 1887 til Etatsraad. R. 1870.

Portræt, tegnet af Erling Eckersberg, do. anonymt, Malerier af A. Dorph 1870, af Frantz Henningsen og P. S. Krøyer 1884. Litografi af Tegner & Kittendorph 1882, do. efter Kr. Kongstads Tegning 1920. Træsnit af G. Pauli.

L. C. Nielsen: Frederik V. Hegel, et Mindeskraft I–II, 1909. Camillus Nyrop: Den danske Boghandels Historie 1870, II, S. 247 ff. O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 132–33. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 121–23. Henrik Koppel: Boghandelens Historie 1932 S. 57–58., F. Hendriksen: Mennesker og Oplevelser, 1910, S. 94 f. H. Jæger: Ill. norsk Litteraturhistorie, II, S. 654–55 (med Portræt). Francis Bull i „Tilskueren“, 1920, S. 446–49. Harald Grieg: Bjørnson og Bokhandelen, Oslo 1932. Bjørnstjerne Bjørnson: Gro-

Tid I-II, 1912, og Brytnings Aar I-II, 1921 (se Registrene). Chr. M. Hansen: Fra min første Boghandlertid 1909. Jac. Paulli: Ved F. V. Hegels Jordefærd, 1888. Nordisk Boghandlertidende, 30. Dec. 1870, 6. Jan. 1871, 10. Maj 1887, 13. Maj 1887, 30. Dec. 1887, 6. Jan. 1888. Georg Brandes: Politiken 28. Dec. 1887. M. Galschiøtz: Ill. Tidende, 1. Jan. 1888. Chr. M. Hansen i Berlingske Tidende, 9. Maj 1917. Bogvennen 23. Maj 1917. Dansk Boghandlertidende 23. Juli 1937. Henrik Pontoppidan: Arv og Gæld, 1938, S. 80-87. Lauritz Nielsen: Gyldendal gennem 175 Aar, 1945.

★

Hegel, Frederik Jacob Deichmann, født 1. Aug. 1880 i Ordrup. Forældre: Boghandler, Etatsraad Jacob H. (s. d.) og Hustru. Gift 1^o 1. Okt. 1904 i Gentofte med Kathleen Margaret Redington, født 18. Okt. 1878 i Galway, Irland. Datter af Godsejer og Sheriff John R. (1833-1911) og Alice Blake (1843-1912). Ægteskabet opløst. 2^o 4. Maj 1939 med Grete Elisabeth Jørgensen, født 19. Maj 1911 i Kongens Lyngby, Datter af Undermaskiningeniør Valdemar Albert Torben Jørgensen (1874-1914) og Juliane Marie Rasmussen (f. 1877). Ægteskabet opløst.

Det blev sunget for H.s Vugge, at, om nogen, maatte han blive Boghandler, men der gik dog nogen Tid, før det blev Tilfældet. Det kunstneriske Temperament, som han tog i Arv efter Moderens Slægt, og den fædrene Lyst til Friluftsliv optog ham i hans unge Aar, hvor han dyrkede Sejlsport og Golf og tegnede baade Bogbind og Yachtkonstruktioner. Efter nogle Aars Ophold i Udlandet, bl. a. i Amerika, og efter en kort Tid at have været i diplomatisk Tjeneste, derunder Legationsattaché i Bruxelles og Haag, vendte han dog tilbage til dansk Boghandel og grundlagde 1908 med den Interesse for Bladvirksomhed, som han stadig har haft, „Maanedes Magasinet“, som han 1911 overdrog til Egmont H. Petersen. 1. Jan. 1912 indtraadte han i det fædrene Firma, til hvilket han siden da er knyttet, først som Meddirektør sammen med Ernst Bojesen og Peter Nansen, 1914-17 ogsaa med Henrik Koppel, men fra 1919 som Enedirektør med Forfatteren Axel Garde som nærmeste Medarbejder. Straks fra sin første Indtræden greb han med Bestemthed ind i Ledelsen paa alle Omraader; den stærke Anspænden af Forlagets økonomiske

Kræfter, som havde præget Nansens Ledelse, blev bremset, og der blev øvet skarpere Kritik overfor Antagelsen af Bøger af yngre Forfattere.

Den skønlitterære Del af Forlagets Virksomhed forblev ved-



Frederik Hegel.

varende den overvejende, idet der dog nu lagdes mere Vægt paa Oversættelseslitteratur end tidligere; ogsaa Skolebogsforlaget plejedes og udvikledes, medens derimod den videnskabelige Litteratur kom til at staa mindre i Forgrunden end i Gyldendals tidligere Chefers Tid. For at fremme Salget af Forlagets Bøger i Udlandet og iøvrigt at knytte lettere Forbindelser med udenlandske Forfattere oprettedes Forlagskontorer i London og Berlin, hvilke dog senere atter er op-hævede. Et meget indgribende Skridt toges i 1925, idet hele den „norske“ Del af Forlaget: Bjørnson, Ibsen, Lie, Kielland, Hamsun, Bojer, Bull o. m. fl. solgtes til et udelukkende for norske Penge oprettet Firma i Oslo; vel bibeholdt dette det gamle Navn, idet man antog Navnet „Norsk Gyldendal“, men herudover er der intet fælles; det norske Forlag arbejder fuldkommen selvstændigt, og et for nor-

disk Samarbejde betydningsfuldt og for dansk Boghandel meget ærefuldt Kapitel er derved definitivt bragt til Afslutning. H.s Interesse for Bladudgivervirksomhed har stadig givet sig Udslag paa forskellig Vis, saaledes ved Udgivelsen af „Aftenlæsning“, hvis Varighed dog kun blev kort, ved den nye 4 Aars Udgivelse af „Frem“ og 1931–36 ved Udgivelsen af Dagbladet „Dagens Nyheder“.

I Gyldendals Forhold til den danske Boghandlerforening skete der ved H.s Tiltræden en afgørende Forandring. Efter at Spørgsmaalet om Forlagenes Kolportage med direkte Salg til private Bogkøbere gennem nogle Aar havde været Genstand for Uenighed mellem Forlags- og Sortimentboghandlere fremsatte Gyldendal 1914 en Plan, der brød med de Former, hvorunder dansk Boghandel hidtil havde arbejdet. Planen gik ud paa at inndele Landet i et vist Antal Kredse, hver med sin Hovedforhandler, under hvilke et meget stort Antal (ca. 1500) nye Forhandlere skulde arbejde. I første Omgang afværgedes Bruddet dog ved, at Boghandlerforeningen imødekom Gyldendal, forsaavidt som man dels indgik paa i betydelig Grad at forøge Forhandlernes Antal, dels gav Gyldendal et større Stemmeantal og dermed større Indflydelse i Foreningen, end Firmaet hidtil havde haft, men da den indførte Nyordning skabte adskillig Gnidningsmodstand, og andre Dissenspunkter iøvrigt kom til, traadte Gyldendal 1917 definitivt ud af Boghandlerforeningen og gennemførte sin egen Organisation. Om end denne Ordning i Aarenes Løb er blevet stærkt modificeret, idet Kredsinddelingen og Salget gennem Hovedkommissionærer atter er forladt, har Gyldendal dog iøvrigt fastholdt sin Stilling udenfor Boghandlerforeningen med sin egen Salgsorganisation, dels gennem Landets almindelige Boglader, dels gennem et stort Antal særlige Gyldendalsforhandlere.

H., der ligesom sin Farfader og Fader kun ugerne træder offentlig frem, har ikke overtaget noget af de Hverv, som var overdraget Farfaderen og Faderen, men har nøjedes med at dyrke sine Friluftsjnteresser som ivrig og dygtig Golfspiller; som saadan saa han ved Prinsen af Wales' Besøg i København 1932 denne som Gæst i sit Hjem ved Springforbi.

R. 1920. Maleri af F. Henningsen 1901.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 150-51. Henrik Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 65-66. Fr. Hegel: Gyldendal og dansk Boghandel, 1917. „Bognyt“, 14. April 1934. Paul Levin i „Tilskueren“, 1920, S. 419-32. Dansk Boghandlertidende, 8. Marts, 15. Marts og 21. Juni 1917 sst. 21. Dec. 1920. Laurids Bruun i „København“, 23. Aug. 1918. Otto Borchsenius og Svend Dahl i Nationaltidende, 26. Dec. 1920. Peter Nansen: Mine 20 Aar i Gyldendal 1918. Lauritz Nielsen: Gyldendal gennem 175 Aar, 1945. Frederik Hegel: Erindringer I-II, 1946.

★

Hegel, Jacob Deichmann Frederik, født 16. Febr. 1851 i Kbh. (Trin.), død 20. Dec. 1918, sst. begr. Ordrup Kgd. Forældre: Boghandler Frederik V. H. (s. d.) og Hustru. Gift 9. Okt. 1874 i Kbh. (Holmens) med Julie Louise Frederikke Bagge, født 25. Jan. 1857 i Kbh. (Frels.), død 2. Dec. 1924 paa Skovgaard, Datter af Professor, Etatsraad Sven Henrik Olufsen B. (1817-95) og Hustru Julie Reiersen (1824-95).

Det var naturligt, at H. som eneste Barn af Frederik V. H. bestemtes til Boghandelen, selv om hans Lyst og Tilbøjelighed snarere pegede anden Steds hen, mod Friluftsliv og Sport; han begyndte da ogsaa allerede som ganske ung at arbejde i Firmaet, først som Lærling og Medhjælper, fra 1. Jan. 1877 som Associé, indtil han ved Faderens Død i 1887 blev Eneejer. Med Støtte af sin Faders betroede Mand, Fuldmægtig Aug. Larsen, førte han uden stærk personlig Indgriben, men med Flid og Varsomhed Forretningen videre i det samme Spor som tidligere og knyttede, samtidig med at han bevarede Forbindelsen med Forlagets tidligere Forfattere, mange nye baade danske og norske Forfattere til det; Forbindelsen med Universitetet og de pædagogiske Kredse opretholdtes ligeledes gennem Professor M. Cl. Gertz, der en Tid bistod Forlaget som dets Konsulent. Snart skulde ogsaa det første af de store Køb finde Sted, som kom til at præge Gyldendalske Boghandel i J. H.s Tid og som skulde gøre Forlaget endnu omfangsrigere og mægtigere, idet H. i 1896 købte det gamle C. A. Reitzelske Forlag, hvorved næsten hele den ældre klassiske danske Litteratur overgik til Gyldendal.

Kort før dette Køb fandt Sted havde H., der ønskede at skaffe

sig en Modvægt mod den energiske Virksomhed, som Ernst Bojesen udfoldede, og som føltes særligt truende efter Stiftelsen af det nordiske Forlag, knyttet Forfatteren Peter Nansen til Firmaet som dettes litterære Leder. I de derefter følgende Aar udfoldedes nu en mægtig,



Jacob Hegel.

til Tider ganske febrilsk Virksomhed fra begge de konkurrerende Firmaers Side, indtil Kampen endte 1904 med en Sammenslutning af begge Firmaer til et Aktieselskab „Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag“ med H. som Bestyrelsens Formand, Ernst Bojesen og Peter Nansen som Direktører. Endnu stærkere voksede Forlaget ved yderligere Erhvervelser, saaledes 1902 „Det jyske Forlag“, 1906 det norske Cammermeyers Forlag og i 1909 det meget betydelige „Schubothseske Forlag“, Danmarks ældste, grundlagt 1728, og H. kunde, da han overlod Ledelsen til sin Søn, overlevere denne Forlaget overordentligt udvidet. Overfor Forfatterne fulgte H. den af hans Fader skabte Tradition; udmærket støttet af sin fortræffelige Hustru samlede ogsaa han i sit smukke og rige Hjem i København og paa Skovgaard baade gamle og unge saavel af den danske som af den norske For-

fatterkreds; sin Fader satte han et meget smukt Minde ved Udgivelsen af det store, indholdsrige Værk „Frederik V. Hegel“ redigeret af C. L. Nielsen.

Mod Nansens Ledelse af Forlaget rettedes efterhaanden fra flere Sider meget heftige Angreb, idet der ankedes over, at Forlagsledelsen manglede den moralske Ansvarsfølelse, som havde præget den tidligere Ledelse, og at den tolererede en sædeligt nedbrydende Litteratur; Angrebene, der ikke skaanede H., bevirkede, at denne nedlagde sit Hverv som Kasserer for det danske Bibelselskab. Derimod vedblev han til sin Død at være, ligesom sin Fader, Kurator ved det Kgl. Vajsenhus. Af de betydelige Samlinger, som han efterlod sig, er den store Samling af Forfatterbreve, stammende fra Forlagets Arkiver og rækkende lige fra Guldalderen til den nyere Tid, skænket til det Kgl. Bibliotek, Samlingen af topografiske Billeder til Københavns Historie til Gentofte Kommune (nu paa Øregaard). R. 1904, DM 1913. Etatsraad 1908.

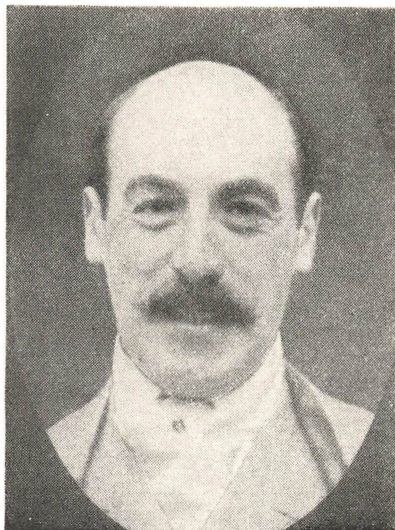
Malerier af Otto Bache 1872 og (med Hustruen) 1884 samt af G. Hentze 1918. Litografi efter Tegning af Kr. Kongstad 1920.

L. C. Nielsen: Fred. V. Hegel, I-II, 1909. O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 133. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, III, 1906, S. 138-40, IV, 1919, S. 149. Chr. M. Hansen: Fra mine senere Aar i den Gyldendalske Boghandel, 1911. Henrik Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 62-63. P. Lauritsen: Gyldendalske Forlag og danske Litteraturforhold, 1911. Peter Nansen: Mine 20 Aar i Gyldendal 1918. Bjørn Bjørnsen: Aulestads-Minner, 1932, S. 221-22. Nordisk Boghandlertidende, 28. Dec. 1901. Dansk Boghandlertidende, 28. Dec. 1918. Berl. Tid. 21. Dec. 1918. Politiken 21. Dec. 1918 (af Gustav Philipsen og Emma Gad). Jacob B. Bull i Nationaltidende, 26. Dec. 1920. Lauritz Nielsen: Gyldendal gennem 175 Aar, 1945. Frederik Hegel: Erindringer I, 1946, S. 9-49, II, 1946, S. 7-39.

★

Hirschsprung, Einar Aage, født 10. April 1869 i Kbh. (Mos.), død 13. Dec. 1909 sst., begr. sst. (Mos. Vestre). Forældre: Tobaksfabrikant, Kunstsamler Heinrich H. (1836-1908) og Pauline Elisabeth Jacobsen (1845-1912). Ugift.

H. overtog 1893 sammen med sin Kammerat fra Læretiden J. L. Lybecker det gamle, mere end 150-aarige Schuboeske Forlag. De to unge Principaler, der baade var i Besiddelse af Initiativ og Foretagsomhed, drev, til Trods for de ret vanskelige Aar, i hvilke



Aage Hirschsprung.

den stærke Konkurrencekamp mellem Gyldendalske Boghandel og det Nordiske Forlag udfoldede sig, den gamle Forretning betydeligt frem, baade paa det videnskabelige og paa det skønlitterære Omraade; Værker som Rovsings Kirurgi, Meyers Fremmedordbog, Jespersens Fonetik, Udgaven af 1001 Nat ved J. Østrup, Shakespeares dramatiske Værker ved Edv. Lembche er talende Vidnesbyrd om deres Virksomhed. Et Særfelt fandt de sig ved Udgivelsen af en Række lødige og smukt udstyrede Serier: „Kulturbiblioteket“ med Arbejder af Troels-Lund, Kristoffer Nyrop, Vilh. Andersen, Hans Brix o. a., „Aarhundredets Klassikere“ med Navne som Musset, Heine og Reuter, „Vignetudgaverne“ med Herman Bang, Henrik Pontoppidan, Karl Gjellerup, Johan Skjoldborg o. fl., „Miniaturbiblioteket“ med Holger Drachmann, Erik Skram, Ludvig Holberg, Carl Bernhard o. m. fl.;

baade for disse Særiers Vedkommende som iøvrigt for alle Forlagets Publikationer, lige fra den mindste Skolebog til de store Pragtudgaver, lagde de 2 Kompagnoner bestandig den største Vægt paa smukt og smagfuldt Udstyr.

Paa Grund af H.s vaklende Helbred sammensluttedes Schubothske Forlag fra 1. Jan 1909 med Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, i hvis Bestyrelse han samtidig indtraadte, men allerede 13. Dec. samme Aar indhentede Døden ham. Portræt, malet af P. S. Krøyer 1892, tegnet af samme 1902.

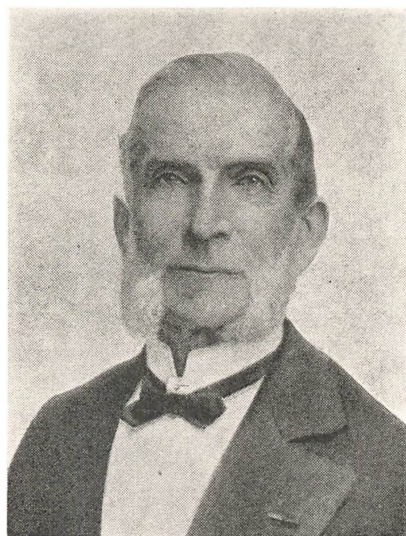
Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, III, 1906. S. 151-52, IV, 1919, S. 160. H. Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 61. Nordisk Boghandlertidende 11. Dec. 1903 (af Otto B. Wroblewski), 28. Jan. 1909 (af Jul. Gjellerup) og 16. Dec. 1909 (af J. L. Lybecker).



Høst, Andreas Frederik, født 20. Marts 1811 i Kbh. (Frue), død 8. April 1897 sst., begr. sst. (Garn.). Forældre: Forfatteren, Overretsprøkurator Johannes Nicolai H. (1780-1854) og Marie Christine Bruun (1788-1862). Gift 8. Okt. 1839 paa Frbg. med Sidse Hansine Muusfeldt, født 24. Marts 1821 paa Frbg., død 15. Okt. 1850 sst. (Garn.). Datter af Gæstgiver, cand jur. Løjtnant Peter Christian M. (1788-1827) og Ane Marie Sommersted (1791-1846).

H. stammede fra en litterært interesseret Slægt, der ogsaa blandt hans nærmeste talte adskillige Forfattere. Efter en god og omhyggelig Opdragelse kom han 1826 i Boghandlerlære hos Chr. Steen i Kbh., hvor han arbejdede, indtil han 15. April 1836 etablerede sig som Boghandler. Hans store Dygtighed, omfattende Dannelse og retsindige Karakter bragte hurtig hans Forretning frem i første Række, saaledes at han allerede 1837 var en af Stifterne af Boghandlerforeningen. Som Sortimentboghandler lagde han særlig Vægt paa at udvikle Forbindelsen med den franske Boghandel, der hidtil herhjemme havde staaet i Skyggen for den tyske; den voksende Interesse for den rige franske Litteratur og Sympatien for Frankrig blev ham her en fortrinlig Støtte. Han blev *dépositaire général du Cercle de la Librairie*, og igennem hans Bøglade gik i en Aarrække et betyde-

ligt Salg af fransk Litteratur baade til Private og til andre Boghandlere. Hans Forlagsvirksomhed fik en ualmindelig smuk Begyndelse, da han 1844 resolut afkøbte Oehlenschläger, der var træt af at være sin egen Forlægger og som iøvrigt forgæves først havde henvendt sig



Andr. Fred. Høst.

til C. A. Reitzel, Forlagsretten for 10 Aar til hans Værker, hvis Udgivelse han derefter iscenesatte med en for Datiden uvant Reklame. Ogsaa H. C. Ørsteds samlede Værker udkom hos ham og blandt andre danske Forfattere fra hans Forlagskatalog kan nævnes Ludvig Bødtcher, Th. Rumohr (P. P.) og Cornelia Levetzow (I.), lige som han udgav mange værdifulde Oversættelser, f. Eks. Beckers Verdenshistorie i 14 Bind (3. danske Udgave 1851–58). 1843–53 udgav han „Dansk Bibliografi“, Forløberen for „Dansk Bogfortegnelse“. Hans Virksomhed vandt megen offentlig Anerkendelse, og 1842 blev han Universitetsboghandler. For det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab var han Hovedkommissionær. 1873 optog han sin Søn som Associé, og 1882 overdrog han ham Firmaet.

Paa den smukkeste Maade har H. indskrevet sit Navn i dansk

Boghandels indre Liv. Som han allerede kort efter sin Etablering blev Medstifter af Boghandlerforeningen, saaledes viede han den gennem hele sit Liv et stort Arbejde. I ikke mindre end 30 Aar var han Foreningens energiske Formand, en dygtig utrættelig Leder af dens Møder og Anliggender og formfuldendt og fornøjelig ved de selskabelige Sammenkomster; i de skandinaviske Boghandlermøder tog han en fremragende Del, han var Præsident for det første af dem i København 1856. Paa hans Initiativ stiftedes 1856 „De danske Boghandleres Hjælpekasse“, hvis Vel stadig laa ham varmt paa Sinde, og hvis Direktør han var lige fra dens Stiftelse til sin Død. Den danske Boghandlerforening udnævnte ham 1881, da han i 25 Aar havde været Formand baade for Boghandlerforeningen og for Hjælpekassen, til sit Æresmedlem.

Kancelliraad 1852, Justitsraad 1879, Etatsraad 1890. R. 1860.

Malerier af J. J. Holm 1854 (Familieje), D. Monies 1867, Carl Bloch (Frimurerlogen) og Otto Bache 1882 (Familieje). Litografi af Tegner & Kittendorff 1857 (efter Holms Maleri) og af Jul. Rosenbaum 1882. Usigneret Tegning i Bogladen (formentlig af Boulanger) efter Fotografi. Portræt i Kleins Adressebog for den danske, norske og svenske Boghandel; Særtryk heraf med Frimurersymbol og Vaabenskjold med Valgsprog: „Rogate deum messis“.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 135 f. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 81–83, III, 1906, S. 157. Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie, 1870, II, S. 243–44 o. a. T. H. Erslev: Forfatterleksikon 1843, I, S. 735–37. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark, 1901, S. 11–13. J. H. Lybecker: Erindringer fra mine Læreaar, 1918. Andr. Fred. Høst & Søn, 1836–1926. Peter Christiansen: Hundrede Aar mellem Bøger, 1936. Nordisk Boghandlertidende, 14. April 1886, 9. April og 21. Maj 1897. Dansk Boghandlertidende, 8. April 1936. Svensk Bokhandelstidning, 18. April 1936. Bibliographie de la France, 15. Maj 1897 og 27. Marts 1936. Börsenblatt, 23. April 1897. The Publishers Cirkular, 18. April 1936.

★

Høst, Peter Christian Muusfeldt, født 4. April 1847 i Kbh. (Garn.), død 25. Febr. 1900 sst., begr. sst. (Ass.). Forældre: Bog-

handler, Etatsraad Andr. Fred. H. (s. d.) og Hustru. Gift 9. Nov. 1872 i Paris med Marie Claire Victoire Puistienne, født 3. Dec. 1853 i Paris, død 9. Aug. 1932 i Kbh., Datter af Dr. med., Lauréat de l'Académie de Médecine Joseph Marie Hippolyte P. (1819–1900) og Anne Noyer (1826–97).



Christian Høst.

Efter en lang og grundig Uddannelse, for en stor Del i udenlandske Boglader, indtraadte H. 1873 som Associé i Faderens Firma, som han 1882 overtog som Eneer. Det faldt naturligt for ham, der havde faaet en Del af sin Uddannelse i Paris, og hvis franske Interesser øgedes ved hans Ægteskab, yderligere at udvikle sit Firmas Forbindelse med fransk Boghandel, men iøvrigt satte han særlig sin Energi ind paa Oparbejdelsen af sit Forlag, hvor adskillige nye Arbejder saa Lyset, som Weilbach's Kunstnerleksikon, Th. Overskous udvalgte Komedier og det lødige „Høst'ske Universalbibliotek“, saavel som adskillige fortræffelige Oversættelser: Fr. Godet's religiøse Skrifter o. m. a.

Med stor Offervillighed arbejdede H. for Udbredelsen af Kund-

skab til Danmark i Udlandet og for Udbredelsen af dansk Litteratur gennem Oversættelser. Den første af disse, som han udgav (1878), var en fransk Oversættelse af Allen's Danmarkshistorie, fortsat ved Niels Bache til Pragfreden og forsynet af Chr. Bruun med en udførlig Bibliografi over historiske, geografiske og kulturhistoriske Værker om Danmark. Hertil sluttede sig en Række andre Arbejder; Broberg: „Manuel de la langue danoise“, Troels-Lund: „Das tägliche Leben in Skandinavien“, Weitemeyers Bog om Danmark baade paa fransk, tysk og engelsk, Oversættelser til Tysk af Professorerne Zeuthen og Kromanns Hovedværker, samt Professor Julius Petersens matematiske Arbejder paa flere af Hovedsprogene. Baade disse og H.s andre Forlagsartikler fremtraadte alle i godt og smagfuldt Udstyr, thi H. havde en levende Interesse for godt Boghaandværk og var en Foregangsmand paa dette Omraade; han lod til Stadighed Bøger indbinde i Udlandets Mønsterbogbinderier for derigennem ogsaa at udvikle Smagen herhjemme. Ogsaa paa andre Omraader var H. virksom og inddrog nye Felter under Boghandelen, han oprettede saaledes Jernbanekioskerne og grundlagde i Forbindelse med sin egen Boglade „Skandinavisk Antikvariat“. Svigtende Helbred og personlige Sorger (flere Børns Død) gjorde H. til en sky og tilbageholdende Mand, der ikke saaledes som sin Fader tog Del i Standens faglige Organisationsarbejder; offentlig Anerkendelse manglede det ham dog ikke paa, han blev Hofboghandler i 1885 og blev Ridder af Æreslegionen for sit Arbejde for fransk Boghandel. Efter hans Død førtes Forretningen videre af hans Enke, indtil Sønnen cand. phil. *Andr. Fred. H.* 1911 optoges som Associé, men ved dennes kort derefter i 1912 følgende Død gik Firmaet over paa andre Hænder.

R. 1892. Tegning i Bogladen af Boulanger efter Fotografi.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 136 f. *Andr. Dol-leris*: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 83–84, III, 1906, S. 157–59. IV, 1919, S. 166. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark, 1901, S. 13. J. L. Lybecker: Erindringer fra mine Læreaar, 1918. *Andr. Fred. Høst & Søn*, 1836–1926. Peter Christiansen: Hundrede Aar mellem Bøger, 1936. Nordisk Boghandlertidende, 14. April 1886 og 2. Marts 1900. Dansk Boghandlertidende, 1. Juli 1927, 12. Aug. 1932 og 8. April 1936. Svensk Bokhandelstidning, 18. April 1936. Biblio-

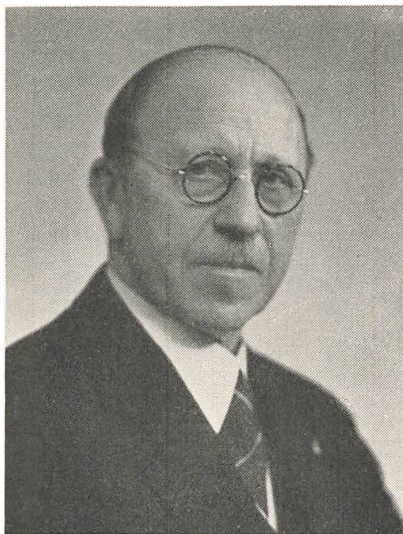
graphie de la France, Marts 1900 og 27. Marts 1936. Börsenblatt, 5. Marts 1900. The Publishers Circular, 18. April 1936.

★

Jensen, Michael Henning, født 17. Marts 1871 i Kbh. (Hellig.). Forældre: Grosserer Martin Jensen (1832–95) og Christine Dahl (1834–1927). Gift 28. Febr. 1920 i Kbh. (Andr.) med Emilie Antoinette la Cour Mogensen, født 20. Nov. 1876 paa Frbg. (Holmens) død 23. Januar 1938. Datter af Oberstløjtnant Eugen la Cour (1836–1900) og Ida Elvine Catherine M. (1846–1923).

Efter en lang og grundig faglig Uddannelse baade i Ind- og Udlandet bl. a. som Forretningsfører for det af Nordisk Forlag udgivne „Frem“ overtog J. 1. Jan. 1905 sammen med Ernst Bierberg Karl Schönbergs Forlag, som de derefter førte videre under Firmavn „Det Schönbergske Forlag“. Forlaget var meget stærkt præget af sin Stifters nære Tilknytning til N. F. S. Grundtvig og til den grundtvigske Bevægelse, og disse Traditioner blev de nye Indehavere tro, saa meget mere som Bierberg ogsaa stod de grundtvigske Kredse nær. Men ved Siden heraf udviklede de, hvad der særlig skyldtes J.s Initiativ, Forlaget paa andre Felter, idet de oparbejdede et betydeligt Skolebogsforlag med Speciale af Bøger paa handelsteknisk Omraade, dels direkte til Skolebrug, dels omhandlende moderne Handelsvidenskab. Efter Bierbergs Død 1928 ledede J. Forlaget alene i nogle Aar, bistaet af Bierbergs Søn, E. F. W. Bierberg, som Prokurist, indtil han i 1935 traadte ud og overtog Stillingen som Sekretær i Den danske Boghandlerforening. Til dette Arbejde besidder han Forudsætninger som faa andre, idet han lige fra sin Ungdom med Iver har deltaget i Standens organisatoriske Arbejde. I Den danske Boghandlerforening har han været et af de mest benyttede Medlemmer og haft mange forskellige Hverv; han har saaledes været Næstformand fra 1922 til 1935 og er fra 1934 Redaktør af Dansk Boghandlertidende. Inden han blev Principal, var han Formand for Boghandlermedhjælperforeningen, og for denne Forenings Pensionsforening, af hvilken han var Medstifter, har han været Formand lige fra 1907. R. 1941.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, III, 1906, S. 168-169, IV, 1919, S. 184. Dansk Boghandlertidende, 13. Marts 1931, 22. Juli 1932 og 16. Marts 1946. Det Schönbergske Forlags Katalog, 1932 (m. Artikler af Dr. phil. Carl Hansen, Seminarieforsstander Byskov, Dr. phil. A. Brahe o. a.).

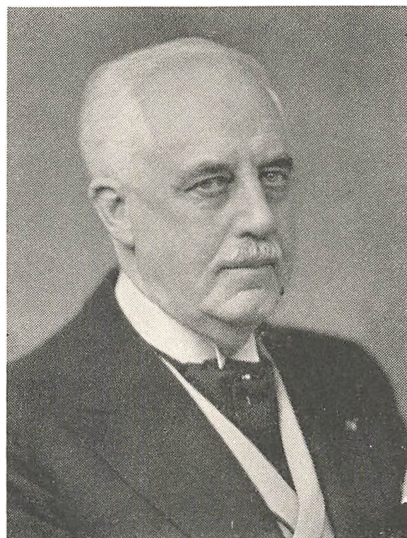


Michael H. Jensen.

Jespersen, Halfdan, født 4. Juli 1870 i Taarbæk ved Kbh. Forældre: Boghandler Edvard Julius Marie J. (1831-1904) og Henriette Klein (1831-1922). Gift 2. Maj 1901 i Nijmegen, Holland, med Charlotte (Toetie) Gustavine Elisabeth Stok, født 17. Jan. 1879 i Amsterdam, Datter af Importør Willem Stok (1848-84) og Clementine Gustavine Elisabeth v. Lens d'Aubigny (1854-1931).

J.s Fader, der var en meget særpræget Natur, var oprindelig ikke bestemt for Boghandelen, men havde anden Uddannelse og fik Landmaaler-Bestalling 1853. Interessen for Boghandelen bragte ham dog ind paa dette Fag, og han var i nogle Aar Boghandler i Sønderjylland, først i Husum 1856-58, senere i Flensborg 1858-64. Efter Sønderjyllands Afstaaelse maatte han dog bryde op herfra, og han overtog da fra 1. Jan. 1865 Otto Schwartz' Sortiment-Boghandel i København, som han førte videre og udvidede, bl. a. ved Køb af en

Del af H. J. Bing & Søns Forlagsartikler. 1874 ophævede han Firmaet Otto Schwartz' Efterfølger og dannede i Forening med Jul. Hoffensberg og Trap Firmaet Hoffensberg, Jespersen og Trap, af hvilket han dog allerede udtraadte i 1878 for at overtage den Thierryske Bog-



Halfdan Jespersen.

handel i Nakskov, hvilken han i 1899 overdrog til sin ældste Søn *Ejnar J.* (1863–1918), for selv atter at drive sit Forlag i København, indtil han paa Grund af Alder og Svagelighed fra 1. Jan. 1898 overdrog dette til sin yngste Søn, Halfdan J., der nu satte hele sin betydelige Arbejdskraft ind paa Oparbejdelsen af et Forlag paa det ham overdragne, ret spinkle Grundlag. I Løbet af de følgende Aar skabte J. ved uomtvistelig Dygtighed og maalbevidst Arbejde et Forlag, der Aar for Aar voksede i Størrelse og Betydning, indtil det nu staar som det største Forlag indenfor Den danske Boghandlerforening. I Begyndelsen lagdes Vægten særlig paa Udgivelsen af danske og udenlandske Bøger for Barne- og Ungdomsalderen, men senere har Forlaget – uden at tabe dette Maal af Syne – i høj Grad udvidet sit Virksomhedsomraade. Af danske Forfattere, hvis Arbejder er ud-

komne paa Forlaget, kan nævnes f. Eks. Aage Barfoed, Karen Michaëlis, Marie Bregendahl, Ingeborg Vollquartz, men særlig er Vægten lagt paa Udgivelse af Oversættelseslitteratur. Indenfor denne kan nævnes Serien „Hovedværker af moderne Verdenslitteratur“ (Estaunié, Maurois, Deledda, R. M. Rilke, Frank Thiess, Bennett o. a.) og fra de seneste Aar en Række større historiske Monografier, bl. a. H. Gorman: „Maria Stuart“ (1933), Stefan Zweig: „Marie Antoinette“ (1933), G. Kaus: „Katarina den store“ (1933), Emil Ludwig: „Menneskesønnen“ (1928) og „Napoleon I“ (1932), J. E. Neale: „Dronning Elisabeth“ (1934). En meget betydelig Udvidelse fik Forlaget 1928, da J. knyttede det gamle Pio'ske Forlag til sit, der nu arbejder under Navnet Jespersen & Pios Forlag, i hvis Ledelse J. i de senere Aar har haft fortrinligt Medarbejderskab af sin dygtige Søn, *Ivar Eigil J.*, født 21. Okt. 1904. Stærkt interesseret i internationalt Samarbejde har J. deltaget i flere af Congrès International des Editeurs' Kongresser og gjort sig til Talsmand for ensartet Affattelse af Forlagskontrakter. Indenfor den danske Boghandlerforening har J. taget livlig Del i forskelligt Arbejde; fra 1931 er han Foreningens Formand, under hvis dygtige og repræsentative Ledelse det 7de nordiske Boghandlermøde i København 1935 er afholdt og Boghandlerforeningens 100 Aars Jubilæum i Januar 1937 er fejret. Foreningen udnævnte ham i 1941, da han var fratraadt Ledelsen, til Æresmedlem. R. 1923. DM. 1937.

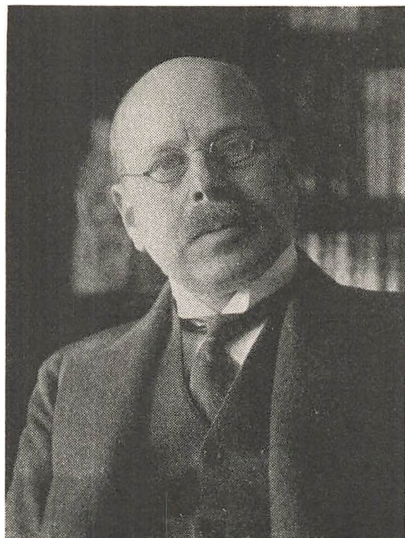
Portræt, malet af Arvid Aae 1908, Ulla Haakø 1935, og af Aug. Tørsleff 1936 (det sidste i Boghandlernes Hus).

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, III, 1906, S. 174-175, IV, 1919, S. 188-89. Halvthundrede Aar, et Jubilæumsskrift 1865-1915, Kbh. 1915. Nordisk Boghandlertidende, 30. Dec. 1914. Dansk Boghandlertidende, 29. Dec. 1939, 27. Dec. 1940 og 29. Juni 1945. Stamtavle over Familien Jespersen fra Bornholm, 1941, S. 233-37. Jubilæumsskrift, Januar 1940.

★

Koppel, Henrik Emil Morris født 22. Okt. i Kbh. 1871 (Mos.), død 2. Juni 1934 sst., begr. sst. (Mos. Vestre). Forældre: Prokurator Menca K. (1833-1904) og Fanny Rosalie Bendixen (1835-

1907). Gift 11. Maj 1911 i Stockholm med Forfatterinden Else af Kleen, født 26. Febr. 1882 i Stockholm (gift 1° 1902 med Arkitekt Torben Andreas Grut, født 1871. 3° med Statsraad Fritz Gustav Møller, født 6. Juni 1884). Datter af Forfatteren Dr. med Emil



Henrik Koppel.

Andreas Gabriel af Kleen (1847–1923) og Grete Ingeborg Johanne Andrea Gram (1853–1927). Ægteskabet opløst 1914.

K., der havde uddannet sig som Boghandler baade i Danmark og gennem Ophold i Udlandet, fik 1898 af Ernst Bojesen overdraget det Hverv i Stockholm at omplante Nordisk Forlags „Frem“ paa svensk Grund, et Hverv han løste med overlegen Dygtighed. Den svenske Udgave fik Navnet „Ljus“, og allerede 1900 udvidedes Foretagendet til et Bogforlag af samme Navn, for hvilket K. blev Direktør, og som ved hans Energi hurtigt fik et betydeligt Omfang. Det udsendte ikke alene store videnskabelige og populære Værker, som Linnés Breve, Lundells og Noreens „Svensk Vitterhet“ og Brantings „Socialdemokratiens århundrade“, men ogsaa en Række billige Udgaver (Enkronesböckerna) i meget store Oplag af kendte svenske og uden-

landske Forfattere, saaledes f. Eks. Strindbergs „Svenska öden och äfventyr“ i 60.000 Ekspl.

Ogsaa paa anden Vis blev der lagt Beslag paa K.s Arbejdskraft, han var saaledes 1906–11 Direktør for Dagbladet „Dagens Nyheter“ og var et virksomt Medlem af Svenska Bokförläggareforeningen. Hans lykkelige og tilfredsstillende Virksomhed i Sverige blev afsluttet, da han i 1914 blev opfordret til at indtræde i Ledelsen af Gyldendalske Boghandel som Kommitteret; han modtog Opfordringen med Glæde, afstod sit svenske Forlag til det højtansete gamle Firma Norstedt & Söner og vendte hjem til sin Fødeby, opfyldt af Forventning til sin nye Virksomhed.

Hans Arbejde i det Gyldendalske Forlag blev dog ikke af lang Varighed; allerede i 1917 traadte han ud og begyndte derefter Forlagsvirksomhed i eget Navn. I de følgende Aar oparbejdede han et Forlag af lødig Karakter, idet han ikke veg tilbage for at tage store Opgaver op, som f. Eks. Værket „Danske Herregaarde ved 1920“ (1920–23), Emil Hannover's store „Keramisk Haandbog“ i 3 Bd. (1919–24), en dansk Udgave af „Laurin's Kunsthistorie“, en Frankrigs Historie i 8 Bd., Mario Krohn's smukke Værk „Frankrigs og Danmarks kunstneriske Forbindelse i det 18. Aarhundrede“ (1922), Francis Beckett's „Danmarks Kunst“ I–II (1924–27) og „Koppels Atlas“ (en fordansket Udgave af det tyske Andrées Atlas) (1923). 1927 paabegyndte han Udgivelsen af Tidsskriftet „Gry“, en direkte Gentagelse af den Bojesenske „Frem“ Idé, men han havde ikke den Succes dermed, som han havde haabet, uagtet det bragte saa gode Værker som Hartvig Frisch's Kulturhistorie, Ragnar Spärcks „Nordens Dyreverden“, Marstrands „Teknikkens Vidunderland“ o. fl. Et Særfelt som Udgiver fandt K. sig ved at bringe det nye Ruslands Bøger frem til den danske Læseverden, bl. a. Maxim Gorki's Erindringer, Gladkov's „Cement“, Ognjef's „Kostjas Dagbog“, og han blev, da mange tyske Forfattere efter Nationalsocialismens Sejr i Tyskland tog Ophold i Udlandet, Hovedkommissionær for flere af „Emigrant-Forlagene“. – Som Forfatter er K. optraadt dels med nogle Bøger om Bridge, blandt hvis Dyrkere han var en af de fineste, dels med en kortfattet Fremstilling af dansk Boghandels

Historie, bygget over nogle Foredrag, han holdt over dette Emne for unge Boghandlere.

K.s levende Interesse for sin Stand og dens Gerning førte ham ogsaa i Danmark ind i Foreningsarbejdet, hvor han hurtigt kom til at indtage en fremskudt Position; ved sin Retsindighed, der lod ham grundigt overveje enhver Sag, og sin klare Forstand, der havde let ved at gribe Sagens Kerne, vandt han altid Opmærksomhed i Forhandlingerne; 1920–24 var han en interesseret Redaktør af Dansk Boghandlertidende.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 207–08. Dansk Boghandlertidende, 8. Juni 1934. Berlingske Tidende, Dagens Nyheder og Politiken, 3. Juni 1934.

★

Langhoff, Boe Søren, født 1. Sept. 1797 i Helsingør, død 4. Maj 1864 i Kbh. (Frue), begr. sst. (Ass.). Forældre: Byfogedfuldmægtig Niels Sørensen L. (1765–1803) og Birthe Cathrine Starup (1762–1838). Gift 18. Dec. 1828 i Kbh. (Hellig.) med Marie Elisabeth Schubothe, født 19. Aug. 1803 i Kbh. (Petri), død 18. Maj 1877 sst. (Frue). Datter af Boghandler Johan Heinrich S. (1761–1828) og Anna Christina Petersen (1765–1807).

L. lærte Boghandelen hos Kancelliraad Hempel i Odense og kom med Anbefaling derfra 1817 til Boghandler Schubothe, der havde sin Boglade paa Børsen i Kbh. I denne gamle og betydelige Boghandel (grundlagt 1728 af Frantz Christian Mumme) forblev L. nu hele sit Liv, først som Medhjælper, senere efter Schubothes Død 1828 som Chef, idet han samtidig med at han overtog Forretningen ægtede Schubothes Datter med hvem han længe havde været forlovet. Under det gamle ansete Firmanavn førte L. Forretningen videre med stor Dygtighed og udvidede paa alle Omraader Forlaget, der omfattede næsten alle Litteraturens Grene. Han forlagde Henrik Hertz', J. L. Heibergs og Carl Bernhards Skrifter og paabegyndte et betydeligt Forlag, saavel af Skolebøger som af tekniske og landøkonomiske Skrifter, saaledes udgav han fra 1830 „Tidsskrift for Landøkonomi“. Ved Købet af Universitetsboghandler Fr. Brummers

Boghandel kom han i Besiddelse af bl. a. Shakespeares Tragedier i Foersoms Oversættelse, og hans sidste Foretagende var Paabegyndelsen af en ny Udgave af alle Shakespeares dramatiske Arbejder i Oversættelse ved Edv. Lembcke. 1855 solgtes Børsen til Grosserer-Societetet, og L. maatte da som den sidste af Boghandlerne paa Børsen flytte bort derfra, hvor han havde virket i næsten 40 Aar; han var da allerede svag og afstod 1862 Forretningen til sin eneste Søn *Johan Heinrich Schubothe L.* (1833-77).

L., der var almindelig anset og afholdt for sin retskafne Karakter og Vandel, var 1837 en af de københavnske Boghandlere, der stiftede Boghandlerforeningen og var flere Gange dens Formand; ogsaa af Forlagsforeningen og af Selskabet til Udgivelse af Oehlschlägers Skrifter var han Medstifter. Den Schubotheske Boghandel fortsattes efter L.s Død af hans ovennævnte Søn og efter dennes Død af hans Søn *Poul Bo Henrik Schubothe L.* (1862-94), under hvem der paabegyndtes Forbindelse med det unge litterære Danmark, men svagt Helbred afbrød tidligt begges Virksomhed, og 1893 overtoges den mere end 150aarige gamle Boglade af Aage Hirschsprung og J. L. Lybecker.

Dansk Boghandlertidende, 4. Juni 1864, Nordisk Boghandlertidende 12. Okt. 1877, 23. Febr. 1894 og 28. Jan 1909. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 141-43. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 186-89, II, 1893, 112-13, III, 1906, 203-04. Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie, II, S. 95-96. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarhundrede, S. 2-3.

★

Larsen, August Gottlieb, født 11. Jan. 1843 i Kbh. (Garn.), død 5. Maj 1906 sst., begr. sst. (Garn.). Forældre: Oboist i Garden Peter L. (1801-80) og Anne Marie Madsen (1805-78). Gift 28. Juni 1892 i Kbh. (Frue) med Hertha Vilhelmine Theodora Petrea Christensen, født 7. April 1857 i Kbh. (Frbg.), død 15. Marts 1920 sst. (gift 1^o 1879 med Bogtrykker og Forlagsboghandler Vilhelm Frederik Levison 1854-88). Datter af Lyse- og Sæbefabrikant Niels Christian Christensen (1824-95) og Hansine Christine Larsen (1826-83).

Som ganske ung kom L. 1863 efter en kort Læretid hos P. G. Philipsen til Gyldendalske Boghandel, hvis menneskekloge Chef F. V. Hegel, der hurtigt saa, hvilke paalidelige Egenskaber, der boede i den unge Medhjælper, allerede efter et Aars Forløb gav ham Fuld-



August Larsen.

magt. Det Tillidsforhold, der saaledes indlededes mellem Chef og Fuldmægtig, bevaredes uforandret til det sidste; det udvidedes hurtigt til at omfatte alle det store Forlags Forfattere, ikke mindst de norske Digtere, for hvem L. igennem Aarene i særlig Grad var en Tillidsmand, paa hvis ubetingede Diskretion og hjertensgode Hjælpsomhed der altid kunde lides; for Henrik Ibsen besørgede han saaledes stadig Korrekturtjenesten, og han benyttedes meget som Mellemand mellem Forlagets dramatiske Digtere og de nordiske Teaterdirektører; som Paaskønnelse herfor modtog han 1901 Ridderkorset af St. Olafs Ordenen.

Beskeden og stilfærdig gjorde L. sig ikke meget gældende udadtil, omend han hyppigt repræsenterede Forlaget i Boghandlerforeningen; da Gyldendalske Boghandel 1903 sammensluttedes med Nordisk

Forlag til eet stort Aktieselskab, trak L., hvis gammeldags Tankesæt ikke sympatiserede med de nye Former, sig tilbage fra Forlaget; ved denne Lejlighed modtog han med Georg Brandes som Ordfører en af 550 danske og norske Forfattere og Boghandlere i hjertelige Udtryk holdt Hyldest-Adresse.

L.s store Arbejde i Forlagets Tjeneste levnede ham ikke megen Tid tilovers uden for dette; dog var han i adskillige Aar Kasserer for Bibelselskabet og Medlem af Bestyrelsen for de danske Boghandlers Hjelpekasse. R. 1903.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 189-90. L. C. Nielsen: Frerik V. Hegel, 1909. Nordisk Boghandlertidende, 25. Sept. 1903, 10. Maj 1906. „København“ (af Herman Bang), 7. Maj 1906, „Dannebrog“ (af Otto Borchsenius), 7. Maj 1906; „Dagens Nyheder“ (af A. Gnuddtzmann), 8. Maj 1906; „Verdens Gang“ (af John Paulsen), 10. Maj 1906; „Bogormen“ (af C. M. Hansen), Juni 1906.

★

Lohse, Hans Ole Christian, født 23. Aug. 1867 i Varde, død 3. Okt. 1938 paa Frederiksberg, begr. i Varde. Forældre: Boghandler Hans Hinrich L. (1833-1909) og Ane Bethilde Sand (1837-1911). Gift 1^o 26. Aug. 1891 i Vejle Kirke med Maren Nielsine Cathrine Thomsen, født 25. Sept. 1869 i Vinding ved Vejle, død 15. April 1934 paa Frederiksberg, Datter af Skræddermester Niels Christian T. (1842-1917) og Abelone Johanne Grøn (1845-1916), 2^o 14. Juni 1936 i Nyborg Kirke med Anna Kirstina Mary Jensine Jensen, født 15. April 1891 i Kbh., død 15. Okt. 1936 paa Frederiksberg. Datter af Togfører Frederik J. (f. 1862) og Karen Jespersen (1862-1930).

L. indtraadte, efter at have lært Boghandelen i Lemvig, Vejle og Kolding, 1890 som Medejer i sin Faders Boghandel i Varde og overtog den 1896 som Indehaver. Allerede 1894 paabegyndte han det Forlag af religiøs Litteratur, som efterhaanden skulde blive et af de allerbetydeligste danske paa dette Omraade; 1911 tilkøbte han „Bethesda“s Forlag og O. Tollefsens Forlag i Bergen, og 1914 overflyttede han sin Virksomhed til København, idet han forenede sit

eget Forlag med Kirkelig Forening for Indre Missions Forlag, for hvilken Forening han samtidig blev Forretningsfører; han blev ogsaa Hovedkommissionær for De Unges Forlag i Aarhus og for en Række religiøse Selskabers Forlag. I Ledelsen af denne efterhaanden meget



O. Lohse.

store Virksomhed, der har til Huse i egen Ejendom i Bernstorffsgade, hvor ogsaa Missionstrykkeriet findes, har L. udfoldet fremragende Dygtighed; han har om sit Forlag samlet en Række kendte religiøse Forfattere, hvis Arbejder er udkomne i meget store Oplag, f. Eks. Olfert Ricards „Ungdomsliv“ i 123.000 Eksp., C. Skovgaard-Petersens „Vil du frem“ i 41.000 Eksp., A. Fibigers „Guds Lam“ i 30.000 Eksp.; endvidere det smukke Julehefte „Julestjernen“ (i Samarbejde med H. Hagerups Forlag) og Serien „Hjemmenes Bøger“ og „Hjemmenes Bogsamling“; for smagfuld Udstyrelse af sine Forlagsartikler viste han altid megen Interesse.

L.s store Arbejdskraft beslaglagdes ikke alene af hans Forlagsvirksomhed, men bragte ham ind i Ledelsen af mange kristelige Foreninger, saaledes bl. a. i Bibelselskabet og „Nødhjælpen til Europas

evangeliske Kirker“, for hvilken han var Kasserer. Ogsaa i Boghandlerstanden var han et virksomt Medlem, han var Formand for Bestyrelsen for De danske Boghandlers Kommissionsanstalt og som saadan den energiske Formand for Byggeudvalget for dennes nye Hus i Kbh. „Boghandlernes Hus“, hvor Kommissionsanstalten nu har sine Lokaler, de forskellige Boghandlerorganisationer deres Mødelokaler og den danske Boghandlerforening sit Sekretariat. R. 1929.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, III, 1906, S. 212-13, IV, 1919, S. 228-29. Dansk Boghandlertidende 7. og 21. Okt. 1938, 20. August 1937 og 7. Oktober 1938.

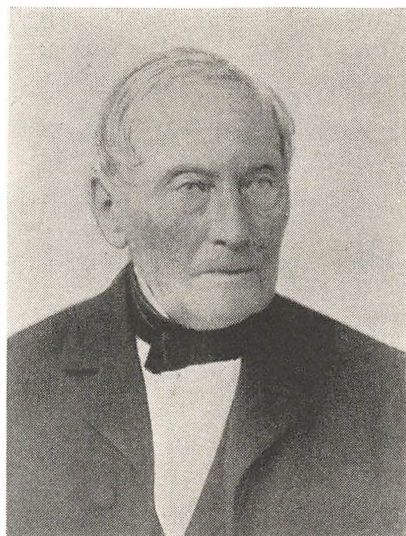
★

Lorck, Carl Berendt, født 29. Aug. 1814 i Kbh. (Holmens), død 25. Okt. 1905 i Leipzig, begr. sst. Forældre: Kaptajnløjtnant i Marinen Lorentz L. (1781-1820) og Mariane Elisabeth Bech (1785-1822). Gift 8. Maj 1846 i Leipzig med Johanne Ida Henriette Plätzer, f. 29. Sept. 1819 i Leipzig, død 31. Dec. 1889 sst., Datter af Hotel-ejer Johan Christian P. (1783-1873) og Caroline Wilhelmine Coith (1783-1850).

L.s Livsbane formede sig langt anderledes end andre unge Danskes, der vil være Boghandlere. Efter i 1833 at være blevet Student fra Borgerdydsskolen i Kbh. og 1834 at have taget Philosophicum gik L. i Bogtrykkerlære hos Bianco Luno og rejste 2 Aar efter, da Bianco Luno erklærede ham for udlært Sætter, med Understøttelse af det Rejersenske Fond for sin videre Uddannelses Skyld til Leipzig. Her fik han Plads hos Breitkopf & Härtel, hvor han lærte den initiativrige unge Boghandler J. J. Weber at kende, hvis Associé han blev allerede i 1837. De 2 unge Kompagnoner udgav især illustrerede og populære Bøger, men veg ikke tilbage for selv meget krævende Op-gaver; saaledes udgav de det store Værk Fr. Kugler's „Geschichte Friedrich des Grossen“ med Adolph Menzels pragtfulde Illustrationer, hvor L. forestod Ordningen af Billedstoffet. 1843 paabegyndte de Udgivelsen af „Illustrierte Zeitung“, og 2 Aar efter opløstes Kompagniskabet, idet Weber overtog denne Udgivelse, medens L., der

nu havde faaet sachsisk Borgerret, som Eneer fortsatte Forlagsvirksomheden under det gl. Firmanavn.

I sin Virksomhed som tysk Forlægger glemte L. ikke sit Fædreland, men gjorde et stort Arbejde for at gøre dansk Litteratur kendt



Carl B. Lorck.

i Tyskland. Han udgav saaledes en Række Oversættelser af danske Værker: Carl Bernhards Skrifter, Oehlenschlägers Erindringer, J. M. Thieles Biografi af Thorvaldsen, H. C. Ørsteds Værker o. a., lod Digte af Henrik Hertz og andre nordiske Digtere som Tegnér og Runeberg oversætte og grundlagde en „Skandinavisk Sortimentshandel“, der udgav et Lagerkatalog over skandinavisk Litteratur 1800–56 med Forord paa Tysk, Fransk og Engelsk. En særlig Interesse for os Danske har hans Samarbejde med H. C. Andersen, idet det var L., der, medens han arbejdede med en samlet Udgave af H. C. Andersens Skrifter, fik den Tanke at udgive Eventyrene i et Bind for sig, illustrerede af en dansk Kunstner. H. C. Andersen, der med Begejstring gik ind paa Tanken, satte ham i Forbindelse med Vilhelm Pedersen, muligvis efter Forslag af Wilh. Marstrand, og Samarbejdet

mellem L. og Vilhelm Pedersen satte sig den skønneste Frugt i den illustrerede Udgave af Eventyrene, der saaledes udkom paa Tysk før end paa Dansk. Under Trearskrigen udgav han fra Okt. 1848 til Juli 1850 et Ugeblad „Nordischer Telegraph“, hvori han søgte at oplyse det tyske Publikum om Danmarks Stilling overfor Hertugdømmerne og iøvrigt bragte Oversættelser af dansk og nordisk Poesi.

1857 solgte han imidlertid sit Forlag, da hans Interesser for Boghandel ikke stod Maal med hans Interesser for Bogfremstilling og hans store Virksomhed berører nu mindre Danmark. Han skrev „Die Herstellung von Druckwerken“ (1868), „Handbuch der Geschichte der Buchdruckerkunst“ (I-II 1882-1883) og flere lignende Arbejder; han stiftede Centralforeningen for det samlede tyske Boghaandværk og var primus motor ved Oprettelsen af „Buchgewerbehaus“ i Leipzig. Ved hans Død afholdtes i Gutenberg-Hallens Festsal en Sørgefest til hans Ære. L., der i 1856 var blevet Generalkonsul for Danmark, ophørte aldrig at virke for sit Fædrelands Interesser, saaledes 1864 for de i Tyskland internerede danske Fanger. Da de danske Provinsboghandlere gæstede Leipzig 1896, udnævnte de ham til Æresmedlem af deres Forening. R. 1857. DM. 1864. K¹ 1900.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 198-200; Samme: Den danske Provinsboghandels Historie 1916, S. 56-57 og 218-19. Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie, II, S. 237-38. Nordisk Boghandlertidende, 2. Nov. 1905. Börsenblatt des deutschen Buchhandels, 26. Okt. og 1. Nov. 1905. J. Goldfriedrich: Geschichte des deutschen Buchhandels 1913, IV, S. 461 og 534. F. Hendriksen i „Bogvennen“, 1929, S. 1-38.

★

Lybecker, Johan Ludvig, født 30. Marts 1862 i Kbh. (Frels.), død 22. April 1923 sst. begr. paa Frbg. (Solbjerg). Forældre: Handelsbogholder Carl Adolph L. (1817-86) og Kirstine Marie Jessen (1819-84). Ugift.

L. fik sin Uddannelse som Lærling i Høst's bekendte Boglade, der den Gang var i Gothersgade, og her arbejdede han ogsaa som Medhjælper, indtil han 1887 etablerede sig. I sin Bog „Erindringer fra mine Læreaar“, trykt 1918 som Manuskript, har han livfuldt fortalt

om det interessante Liv i denne store københavnske Boglade. Til at blive Forlægger, hvortil hans Hu stod, slog hans lille Kapital af 2.000 Kr. ikke til, hvorfor han overtog C. A. Topps Boghandel paa Købmagergade, men allerede 1890 solgte han Sortimentet og grund-



J. L. Lybecker.

lagde sammen med en Kammerat fra Høst Einar Meyer Forlaget Lybecker og Meyer, som han ved Meyers hurtigt følgende Død blev Eneejer af. En større Virksomhed aabnede sig dog for ham, da han 1893 sammen med en anden Kammerat fra Høst, Aage Hirschsprung, overtog det gamle Schuboeske Forlag, Danmarks ældste, som de to Kompagnoner førte frem med stor Dygtighed, indtil de i 1909 afstod det til Gyldendalske Boghandel. Om denne Virksomhed se under Aage Hirschsprung. L. stod da i en moden Alder overfor at maatte begynde paa ny; han købte da Andr. Schou's og Th. Linds Forlag og stiftede J. L. Lybeckers Forlag, som han ledede med Omhu, som altid forsigtigt og smagfuldt, indtil han i 1920 solgte det til Hagerups Forlag, i hvis Direktion han derefter indtraadte. I dansk Boghandels indre Liv gjorde L. en betydelig Indsats, allerede 1883

var han Medindbyder til Stiftelsen af Boghandlermedhjælperforeningen, og fra han i 1889 blev Medlem af den danske Boghandlerforening, deltog han i dennes Arbejde i talrige Udvalg.

Størst Betydning for Standen har han dog haft som Redaktør af „Boghandlertidende“, et Hverv som han varetog i 27 Aar fra 1893 til 1920 med levende Interesse for alle Fagets Anliggender, med sund Dømmekraft og aldrig svigtende Ønske om at vise Ret og Skel. I „Salmonsens“s Konversationsleksikon har han skrevet Artikler om Boghandel og Boghandlere og iøvrigt hyppigt i Pressen behandlet faglige Spørgsmaal. R. 1914. Tegning af Remie Lohse i Familieeje.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 124; III, 1906, S. 215-17; IV, 1919, S. 232-35. J. L. Lybecker: Erindringer fra mine Læreaar, 1918. Henrik Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 61-62. Dansk Boghandlertidende, 26. April og 3. Maj 1923.

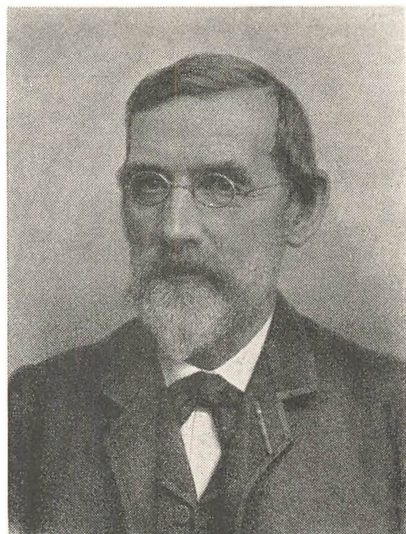
★

Lyngø, Herman Henrik Julius, født 13. Nov. 1822 i Kbh. (Trin.), død 5. Dec. 1897 sst., begr. paa Frbg. Forældre: Bogbindermester Henrik Berndt L. (1783-1835) og Sidsel Christine Poulsen (1796-1845). Gift 18. Juni 1859 i Kbh. (Trin.) med Wilhelmine Andersen, født 15. Marts 1827 i Kbh. (Trin.), død 11. Aug. 1891 sst. (Hellig.). Datter af Bogbindermester Johannes Christian A. (1800-87) og Henriette Sophie Kriedt (1799-1840).

L. kom efter sin Konfirmation i Lære hos Antikvarboghandler Chr. Tønder Sæbye, og blev, kun 22 Aar gammel, ved Sæbyes Død 1844 Bestyrer af Forretningen, som han overtog endeligt 1853, hvorefter han ændrede Firmaet til H. H. J. Lyngø. 1855 købte han Antikvarboghandler Ditlevsens Forretning og flyttede hen til dennes Lokaler paa Købmagergade, indtil ogsaa disse blev for smaa, og Forretningen fik sit endelige Hjem i Walkendorffsgade oven over Sparekassen.

L. blev Danmarks første videnskabelige Antikvarboghandler, den, der hævdede Antikvarboghandelen fra det mere tilfældige Salg af „brugte“ Bøger til dens Stade af virkelig litterær og biblioteksmæssig

Betydning. Han medbragte til sin Gerning sjældne Evner: stor Flid og Forretningsdygtighed, varm Interesse for Litteratur og Kunst, stor bibliografisk Viden, en sjælden Sporsans og en ualmindelig Hukommelse, som han bevarede helt op i Alderdommen. Han talte



Herm. H. J. Lyngé.

da ogsaa mellem sine Kunder de danske og mange udenlandske Biblioteker og videnskabelige Institutioner og snart sagt alle danske Bibliofigler og Samlere, der søgte hans kyndige Raad og hans altid beredvilligt ydede Hjælp, og som tilfredsstillede deres Interesser i det store Boglager (ca. 300.000 Bind), som han efterhaanden tilvejebragte. Baade den danske og den svenske Fortjenstmedaille i Guld vidnede om den Anerkendelse, hans Virksomhed nød; 1892 optog han sin Søn som Kompagnon. L. var ikke blot den dygtige Antikvarboghandler, han var ogsaa den fødte Samler, hvis Interesser spændte vidt. Hans Samlinger omfattede baade Bøger og Autografer, Mønter og Medailler, Malerier, Portræter og grafisk Kunst. En af sine Samlinger, vel hans kæreste, en sjælden Samling „Holbergiana“, solgte han 1870 til Etatsraad, Bankkasserer F. S. Bang, der forenede den

med sin egen og skænkede den hele Samling til Sorø Akademi, til hvis fornemste Ejendele den nu hører, og L. forøgede den stadig senere ved talrige Gaver. En anden af hans Samlinger, en stor værdifuld Samling af Billeder illustrerende Danmarks Historie, overgik efter hans Død ved Salg til Frederiksborg Museet; allerede de øvrige, deriblandt en stor Samling „Holbergiana“, samlet efter Salget af den første, solgtes 1898 og 1899 ved ikke mindre end 10 Auktioner.

Breve til G. E. Klemming i Kgl. Bibl., Stockholm. – Kancelliraad 1892. F. M. G. 1878. Portræt 1882 af H. O. Brasen i Familieeje. Litografi af J. W. Tegner. Medaille af Lea Ahlbom 1861.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 146–47. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 125, III, 1906, S. 217. Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie, 1870, II, S. 203. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh. 1901, S. 17–18. Nordisk Boghandlertidende, 10. Dec. 1897, 22. Maj 1903. Dansk Boghandlertidende, 25. Maj 1928. Haandbog i Bibliotekskundskab, 2. Udg., 1916, S. 151. F. Hendriksen i „Aarbog for Bogvenner“, I, 1917, S. 117–29.

★

Lynge, Herman Johannes Vilhelm født 25. Dec. 1862 i Kbh. (Trin.) død 9. Janur 1945. Forældre: Boghandler H. H. J. Lynge (s. d.) og Hustru. Gift 12. Maj 1893 i Ordrup med Elisabeth Betty Julie Vaupell, født 21. Febr. 1874 i Kbh. (Johs.) Datter af Hattefabrikant August Georg Heinrich V. (1839–1922) og Elise Margrethe Wüstenberg (1846–1936).

L. blev 1892 optaget som Associé i Faderens ansete Firma, der samtidig ændrede Navn til Herm. H. J. Lynge & Søn; han havde da allerede i en Aarrække arbejdet sammen med Faderen. I Ledelsen af den store Forretning fulgte han det af Faderen indslaaede Spor; ogsaa han var i Besiddelse af en overordentlig stor bibliografisk Viden indenfor dansk Litteratur, som han altid redbon stillede til Raadighed for dem, der søgte Oplysning hos ham. Hans Kundskaber og Arbejdsevne blev hyppigt taget i Brug, saaledes offentliggjorde han i „Aarbog for Bogvenner“ og „Bogvennen“ i en Aarrække Forteg-

nelser over Auktionspriser, og han har til Auktioner udarbejdet en Mængde Fortegnelser over kendte Bogsamlinger. 1932 afstod han sin Forretning til C. A. Reitzels Boghandel, idet han dog vedblivende tog Del i det daglige Arbejde. Ligesom sin Fader var han en kyndig



Herman Lyngé.

Privatsamler, baade af Bøger, Autografer og Billeder, men særlig interesserede han sig dog fra sin Ungdom for Zoologi, specielt Bløddyr, (Mollusker), paa hvilket Omraade han skabte Landets største Privatsamling, der nu er overgaaet til Aarhus Universitets Zoologiske Museum. Han har leveret Bidrag til baade inden- og udenlandske malakologiske Afhandlinger, saaledes den i Videnskabernes Selskabs Skrifter 1909 offentliggjorte Afhandling „Marine Lamellibranchiata of the Danish Expedition to Siam“ 1909. R. 1917.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 126-27, III, 1906, 217-19, IV, 1919, 236-38. Nordisk Boghandlertidende, 22. Maj 1903. Dansk Boghandlertidende, 8. Nov. 1917 og 19. Januar 1945. Nationaltidende, 24. Dec. 1937.



John Martin.

Martin, John (ved Daaben Johannes), født 11. Febr. 1879 i Jægerspris, død 6. Maj 1932 i Kbh., begr. sst. (Vestre). Navneforandring til Johannes M. 18. Sept. 1905. Forældre: Bygningskonstruktør Johannes Poulin Clausen (1821-83) og Grethe Jensine Bærentz Christiansen (1842-1910). Gift 23. Marts 1902 i Kbh. (Hellig.) med Ingeborg Anna Margrethe Husum, født 10. Nov. 1882 i Kbh. (Holmens), Datter af Grosserer Christian Husum (1847-1909) og Anna Poulsen (1860-1908).

M., der tidligt mistede sin Far, kunde først følge sin Lyst til at blive Boghandler, efter at han i en Del Aar havde maattet tjene sit Brød ved anden Handelsvirksomhed, bl. a. som Fiskeeksportør. Men 1904 begyndte han at optræde som Forlægger, idet han startede Tidsskriftet „Hjemmets Noveller“, hvortil han fik fremragende Forfattere som Johs. V. Jensen, Thomas P. Krag o. a. til at yde Bidrag. Efter et Ophold i London for nærmere at sætte sig ind i Forlagsvirksomhed oprettede han 1908 sit eget Forlag, „Martins Forlag“, hvis bærende Grundtænkning var ved Hjælp af meget store Oplag at udgive god Oversættelseslitteratur til en for større Kredse overkommelig

Pris. Trods nogen Modstand fra Boghandelens Side – saaledes Peter Nansen i en Artikel „Om Boghandel“ i Aprilheftet 1910 af „Tilskueren“ – lykkedes det M. at føre sin Plan sejrrigt igennem, og han har gennem sine „Halvkrones“ og „Standard“ Serier tilført den danske Litteratur en Række fortrinlige udenlandske Værker i gode Oversættelser, saaledes først og fremmest af Jack London, hvis personlige Ven han var, men ogsaa Værker af R. L. Stevensen, Turgenjev og Zola, ligesom han ogsaa paatog sig et saa vanskeligt Arbejde som Udgivelsen af Marcel Proust's Værker paa Dansk. I sin „Junior-Serie“ udsendte han gode Børnebøger, og efterhaanden som hans Virksomhed grundfæstedes og voksede, udvidede han ogsaa sit Forlagsomraade med Serierne: „Populært videnskabeligt Bibliotek“ og „Socialt Bibliotek“; ved hans Død forelaa det udmærkede, kortfattede Konversationsleksikon: „Martins Leksikon“ færdigt til Udgivelse. M., hvis Interesser spændte videre end til hans Forlag, forsøgte sig ogsaa som Bladudgiver; han udgav med sig selv og Johs. V. Jensen som Redaktører et Middagsblad „Pressen“, hvis Levetid dog kun blev ganske kort, og for Dagbladet „Riget“ var han Forretningsfører. Som han stadig søgte at hæve sit Forlags litterære Standard, bestræbte han sig ogsaa paa at forbedre sine Bøgers Udstyr; hans fine Kunstsans var ham her til stor Nytte. Hans Hustru udgav 1913-14 „Fru Martins Magasin“.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 245-46 og 399. Dansk Boghandlertidende 13. Maj 1932. Berl. Tid., 7. Maj 1932.

★

Milo, Carl Christian født 31. Okt. 1851 i Kornerup Præstegaard ved Roskilde, død 31. Dec. 1930 i Odense, begr. sst. Forældre: Sognepræst Frederik Wilhelm M. (1815-81) og Charlotte Emilie Bruun (1812-82). Gift 3. Okt. 1882 i Odense med Ida Vilhelmine Petersen, født 23. Maj 1857 i Odense, død 4. Marts 1938 sst. Datter af Herredsfoged, Justitsraad Frederik Julius Könnemann P. (1809-77) og Anne Marie Leth (1833-84).

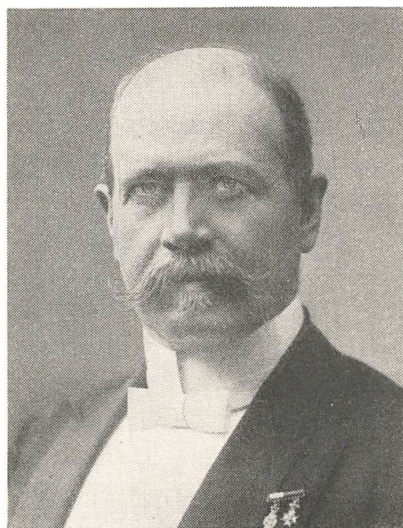
Da M.s Farbroder, H. C. A. M., var barnløs, var det tidligt

bestemt, at Chr. Milo skulde overtage det store og blomstrende Miloske Etablissement i Odense, som i fire Generationer havde været i Slægtens Eje. Han uddannedes derfor til Boghandler i København og arbejdede derefter i den Miloske Boghandel i Odense, indtil han ved Farbroderens Død 1. December 1881 overtog hele Forretningen, der omfattede baade et stort og indbringende Forlag, en betydelig Sortimentsboghandel med Stempelpapir-Udsalg og et Bogtrykkeri. M. gik med frejdigt Mod og ikke ringe Energi ind til de Opgaver, der ventede ham; han førte Forlaget videre paa det givne Grundlag og knyttede Forbindelser med nye Kredse, saaledes kom Vilhelm Beck's „En lille Julegave til de hellige i Danmark“ og „Indre Missions Almanak“ i en Aarrække paa det Miloske Forlag. Paa det skønlitterære Omraade udvidedes Forlaget bl. a. med Arbejder af Vilhelm Bergsøe, Børge Janssen, Otto C. Fønns og Laura Kieler; ogsaa større Værker som „Nyere dansk Lyrik“ (1893) med Illustrationer af danske Kunstnere og A. Fabricius' „Illustreret Danmarks-historie“ (3. Udg. 1889) udsendtes af Forlaget. Ligeledes oparbejdede M. Bogtrykkeriet meget betydeligt til et af de største uden for København. Under storslaaede Former med flere Fester fejrede M. sin Boghandels 150 Aars Jubilæum i 1898, til hvilken det af Professor Camillus Nyrop forfattede Festskrift „Huset Milo, Odense 1748–1898“ blev udgivet. Fra mange Sider lagdes der Beslag paa M.s Arbejdskraft; han skaanede sig ikke og deltog med Glæde i det offentlige Liv; i Odense sad han i et Utal af Foreningsbestyrelser; men ganske særlig var han dog knyttet til Den danske Provinsboghandlerforening, hvis Formand han var fra dens Stiftelse 1891 indtil 1917; ved sin Fratræden udnævntes han til dens Æresmedlem.

De mange Hverv, han havde paataget sig, og som beslaglagde for meget af hans Tid, og de Repræsentationsforpligtelser, som han mente sig forpligtet til at imødekomme, udhulede imidlertid i Aarenes Løb hans Økonomi; 1913 saa han sig nødsaget til at afhænde Herregaarden Hesbjerg, som han havde overtaget som Arv efter Farbroderen 1896; 1916 maatte han skille sig af med Slægtens gamle Gaard i Vestergade, og endelig solgtes 1922 baade Bogtrykkeriet og Boghandelen; den sidste overtoges af en anden gammel Odense Bog-

handel, den Hempelske. Det gamle Miloske Etablissements Saga, som gennem mange Aar havde betydet meget for Odense, var dermed endt.

R. 1895. Tegning af Else Ussing 1912 i Familieej. Portrætteret paa Litografiet „Hesteskue paa Brahetrolleborg“ 1904.



Chr. Milo.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 133-35, III, 1906, S. 230-32, IV, 1919, 250-53. Samme: Den danske Provinsboghandels Historie, S. 134-35, 327-31 o. m. a. Nordisk Boghandlertidende, 1898, 9. og 16. Sept. Börsenblatt des deutschen Buchhandels 10. Sept. 1898 (af C. B. Lorck). Adressebog for den danske, norske og svenske Boghandel, 15. Aarg., S. V-VIII. Camillus Nyrop: Huset Milo, Odense 1748-1898.

★

Milo, Johan, født 21. Juni 1788 i Odense, død 26. Sept. 1861 sst., begr. sst. Forældre: Bogbinder Friedrich Wilhelm M. (1759-1844) og Anna Marie Schmidt (1765-1845). Gift 1^o 4. Maj 1814 i Odense med Dorothea Larsen, født 25. Okt. 1789 i Odense, død 24. Jan. 1831 sst., Datter af Træskohandler Hans L. og Kirsten

Hansdatter, 2^o 12. Okt. 1831 paa Frbg. med Maren Catharine Bolvig, født 24. Febr. 1794 i Kbh. (Nik.), død 19. Nov. 1861 i Odense, Datter af Øltapper Johan Henrik B. og Gjertrud Hansen.

Slægten Milo kom til Danmark med Bogbindersvend *Johan Friederich Milo*, født i Königsberg i Østpreussen 1722, der i 1748 blev Svend i Odense hos Bogbinder Povl Frederik Junges Enke, Ane Marie Hansdatter Torp, hvem han Aaret efter ægtede; samtidig overtog han baade Bogbinderiet og det Hus i Vestergade, hvor det havde til Huse, og som siden i mere end 165 Aar var i Slægtens Eje. I lang Tid dominerede Miloerne Bogbinderiet i Odense, foruden Stamfaderen var 6 af hans Sønner, 2 af hans Sønnesønner og 2 Sønnesønssønner Bogbindere i Odense, og i 81 Aar var Oldermændsposten i Bogbinderlavet i Odense beklædt af en Milo. Johan Friedrich Milos Søn, *Friedrich Wilhelm Milo* (1759–1844) fortsatte efter Faderens Død Bogbinderiet og arbejdede sig efterhaanden op til Velstand og Anseelse; han blev „eligeret Borger“ 1797 og Dannebrogsmænd 1834; ved hans Guldbryllup, der fejredes under stor Deltagelse fra alle Sider, var Byen illumineret, og H. C. Andersen skrev Guldbryllupssangen. Selv om Friedrich Wilhelm M. foruden sit Bogbinderi ogsaa havde begyndt at drive nogen Boghandel fra Værkstedet, væsentlig med Salmebøger, Skolebøger og Almanakker, var det dog først hans ældste Søn *Johan M.*, til hvem han afstod Forretningen i 1824, der førte Boghandelen frem til større Betydning. Forsigtigt, men sikkert, oparbejdede han efterhaanden et stort Forlag, hvis Særpræg var dels religiøse, opbyggelige, dels folkelig-historiske Skrifter med afgjort grundtvigsk Præg; hans første større Forlagsforetagende var Luthers kristelige Postil, oversat af J. Thisted; blandt de Forfattere, som han knyttede til Forlaget, kan nævnes Præsterne E. Mau, K. F. Viborg, Mads Melbye og Vilhelm Birkedal og Seminarieførstanderne Hans Svendsen og J. T. A. Tang. I 30 Aar (1855–84) udgav det Miloske Forlag Tidsskriftet „Ny Christelig Samler“, 1843–48 forlagde det Fyens Stifts litterære Selskabs Fjerdingaarskrift „For Litteratur og Kritik“, og 1847–68 udgav det Dagbladet „Fyens Avis“, idet det afkøbte Redaktør Ove Thomsen baade Avisprivilegiet og det tilhørende Trykkeri. Johan M., der efterhaanden

blev en meget velstaaende Mand og 1856 udnævntes til Kancelliraad, havde i sine senere Aar godt Medarbejderskab af sin Søn *Hans Christian Andreas M.* (1819–81), som efter Faderens Død fortsatte Virksomheden i samme solide Spor; han ombyggede de gamle Ejendomme



Johan Milo.

i Vestergade og indrettede der en stor ny Boglade, hvor han 1873 fejrede sin Slægts 125 Aars Jubilæum som Odense Borgere. Ved denne Lejlighed stiftede han flere Legater og udgav et lille Skrift „Mindeblade til den Miloske Boglades 125-Aars Jubilæum“ (31 Sider 8vo). Han interesserede sig meget for Landvæsen og erhvervede Landejendommene Hesbjerg og Øghaven i Ubberup Sogn, tilsammen ca. 600 Tønder Land, hvor han opførte en stor Hovedbygning. Som Faderen og Farfaderen var han en anset Mand i sin By, og var Byraadsmedlem fra 1875 til sin Død. – Miniature i Gouache i Familieeje.

Andr. Dolleris: *Danmarks Boghandlere*, I, 1912, S. 223–26. Samme: *Den danske Provinsboghandels Historie 1800–1915*, S. 18–21, 76–78, 327–31. Camillus Nyrop: *Bidrag til den danske Boghandels Historie*, II, S. 159–60. Otto B. Wroblewski: *Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh.*, S. 4. „Mindeblad til den

Miloske Boglades 125 Aars Jubilæum“, 1873. C. Nyrop: Huset Milo, Odense, 1748–1898. Th. Hauch-Fausbøll i Berl. Tid., 2. Jan. 1931. Dansk Boghandlertidende 5. Okt. 1861.

★

Munksgaard, Ejnar Johannes Nielsen, født 28. Febr. 1890 i Viborg. Forældre: Sergent, senere Graver Ole Nielsen M. (1858–1935) og Ane Kristine Lucie Magdalene Lauritzen (1859–1918). Gift 23. Dec. 1917 i Kbh. med Malerinden Yelva Axilia Thyra Dagmar Christensen, født 4. Nov. 1885 i Næstved, Datter af Oversassistent Peter Max Vilhelm C. (1856–1937) og Yelva Axilia Thyra Dagmar Løser (1860–1933).

M. etablerede sig 1917, efter en grundig Uddannelse hjemme og i Udlandet, sammen med Otto Levin under Firmanavn Levin og Munksgaards internationale Boghandel og Forlag; Firmaet overtog 1924 M. P. Madsens Boghandel og Forlag og flyttede samtidig ind i denne Boghandels fortrinligt beliggende Lokaler paa Nørregade lige ved Universitetet. Efter Levins Død 1933 fortsætter M. alene Forretningen, hvis Firmanavn 1938 ændredes til Ejnar Munksgaard.

Med fremragende Dygtighed har M. arbejdet sin Boghandel op til at blive en Forretning, der ikke blot er af stor Betydning for dansk og nordisk Forlagsvirksomhed, men er af Verdensformat.

Han er saaledes Udgiver af en Række af de fællesnordiske videnskabelige Tidsskrifter: Acta tuberculosa, Acta neurologica et psychiatrica, Acta pathologica et microbiologica, Acta opthalmologica, Acta orthopædica, Acta philologica, Acta archæologica, Acta ethnologica og Acta linguistica, saavel som ogsaa af det af de fem nordiske Regeringer udgivne Tidsskrift „Le Nord“; for adskillige danske og udenlandske videnskabelige Selskaber er han Kommissionær, saaledes Det kgl. danske Videnskabernes Selskab og Det islandske Videnskabernes Selskab.

Et meget betydningsfuldt Særfelt har M. fundet sig, idet han har taget Initiativet til Udgivelsen af Facsimileudgaver af gamle Haandskrifter, der er af stor Værdi for det kildekritiske Studium; han er saaledes Grundlægger og Redaktør af Facsimileudgaven af de gamle

islandske Haandskrifter „Corpus codicum Islandicorum medii aevi“, paabegyndt 1930, der, naar den bliver komplet, vil omfatte ca. 100 Foliobind; han er Udgiver af „Codices Avestici et Pahlavici Bibliothecae Universitatis Hafniensis“ (fra 1931), „Monumenta typogra-



Ejnar Munksgaard.

phica Islandica“ (fra 1933) og „Monumenta linguarum Asiae majoris“ (fra 1936) og af de under Union Académique Internationale's Auspicier udgivne „Monumenta musicæ Byzantinæ“ (1935).

Hans betydningsfulde Virksomhed har bragt ham megen offentlig Paaskønnelse; han er Æresmedlem af det islandske litterære Selskab og af Flateyar framfara Stiftum; 1936 udnævntes han til Æresdoktor ved Islands Universitet og samme Aar til Medlem af Kommissionen for den Arnamagnæanske Stiftelse.

Ogsaa Forfatterbanen har han betraadt ved Udgivelsen af forskellige mindre Skrifter: „Om Flatøbogen og dens Historie“ (1930), Charles Nodier: „Den Boggale“ med Indledning og Noter (1921), Lukianos: „Den daarlige Bogsamler“ (1928 sammen med Prof. Paul V. Rubow), „Hans Christian Andersens visits to Charles Dickens“

(1937), „Digte af Bjarni Thorarensen og Iónas Hallgrímson“ (1938) o. a.; ligeledes har han skrevet Artikler i danske og udenlandske Tidsskrifter. R. 1931, DM 1936, Storridder af Islands Falk med Stjerne 1938. Malerier af Olaf Rude 1923 og Marie Henriques 1936. Buste af V. Gustafson 1936.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 255–56. Gunnar Gunnarson i Berl. Tid. 15. Nov. 1935. Prof. Dr. Leopold Magon i „Nordische Rundschau“, vol. 8, S. 176 ff. Prof. Dr. Sigurdur Nordal i „Lesbók Morgunbladsins“, 5. Febr. 1933. Dansk Boghandlertidende 13. Marts 1942.

★

Philipsen, Gustav, født 27. Okt. 1853 i Kbh. (Mos.), død 3. Febr. 1925 sst. Urne paa Bispebjerg. Forældre: Boghandler Philip Gerson P. (s. d.) og 2. Hustru. Ugift.

Det havde været gamle P. G. P.s kæreste Ønske, at hans begavede og alsidigt interesserede ældste Søn vilde gaa Boghandlervejen, men G. P.s Lyst stod til anden Virksomhed; han blev Student 1871 fra Metropolitanskolen, juridisk Kandidat 1875 og beredte sig som Sagsførerfuldmægtig og Assistent i Justitsministeriet til den juridiske Løbebane. Da kaldte hans Faders pludselige Død 1877 ham tilbage til den fædrene Gerning, og sammen med sin yngre Broder, *Ludvig P.* (1855–95) overtog han Ledelsen af den store Forretning.

Det mærkedes snart, at der var kommen ny, initiativrig Ledelse til, hvis Maal var at give den danske Læsekreds Adgang til Videnskaben gennem Arbejder, der var blevet til paa dansk Grund; det ene betydelige Værk skød frem efter det andet: P. K. Prytz: „Elektriciteten“ (1884), Georg Brandes: „Berlin“ (1885), Niels Neergaard: „Under Junigrundloven“ (I–II 1892–1916), P. Hansen: „Dansk Litteraturhistorie“ (I–II 1882–86), Carl Bruun: „Kjøbenhavn“ (I–III 1887–1901), Sophus Müller: „Vor Oldtid“ (1897), K. Bahnson: „Etnografien“ (I–II 1894–1900) o. m. fl., og store Værker planlagdes som: „Danmarks Riges Historie“ (I–VI 1896–1906) og „Folkenes Historie (I–VII 1903–12). – G. P.s Forbindelse fra Studenteraarene med yngre Videnskabsmænd satte yderligere Frugt baade i et viden-

skabeligt Forlag (H. Høffding, E. Warming, Julius Lange, Vald. Vedel, Carl Jul. Salomonsen o. a.), og i et godt Skolebogsforlag (Joh. Ottosen, Thora Goldschmidt, J. E. V. Boas o. a.), som støttedes ved Forlagets Udgivelse af Herman Trier's Tidsskrift: „Vor Ungdom“.



Gustav Philipsen.

Længe varede det heller ikke, før Brødrene P. tog den Opgave op, som deres Fader havde ladet ligge, nemlig Forlaget af dansk Skønlitteratur. – Vel afviste de ved deres Overtagelse af Forretningen i 1877 Edvard Brandes, der opfordrede dem til at fortsætte Tidsskriftet „Det XIX. Aarhundrede“, som Fr. V. Hegel ikke ønskede vedblivende at udgive, men snart fandt mange af „Gennembrudets“ Forfattere Vej til dem, og Navne som Henrik Pontoppidan, Viggo Stuckenberg, Edvard Brandes, Johs. Jørgensen, Erik Skram, P. F. Rist, Ludvig Holstein og Peter Nansen viser den Retning og det Omfang, som nu prægede Forlaget, og som fra 1884 underbyggedes ved Udgivelsen af „Tilskueren“. End ikke Guldaldertidens største Navn manglede i deres Forlagskatalog, idet de 1884 overtog Forlagsrettighederne til Oehlenschlägers Skrifter. Allerede deres Fader havde

efter Evne stræbt at give sine Bøger et smukt Udstyr, og Sønnerne havde i udpræget Grad denne Interesse. En Række smukke illustrerede Værker: M. Galschiøt: „Danmark i Skildringer og Billeder“ (1884–93), Karl Gjellerup: „Den ældre Edda’s Gudesange“, illustr. af Lorenz Frølich (1895), „Sanct Hansaften-Spil“, illustr. af Hans Nic. Hansen (1885), vidner herom.

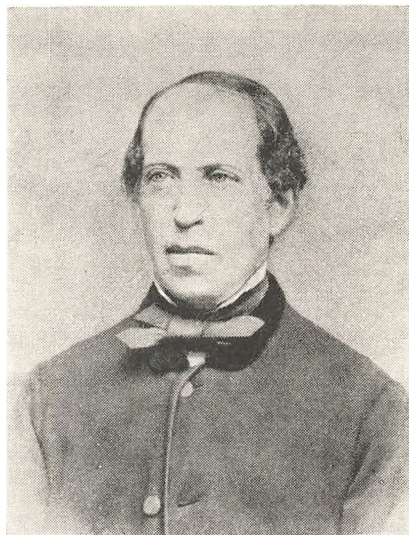
G. P. var en af Stifterne af Foreningen for Boghaandværk, og hele Forlaget, ogsaa Skolebøgerne, bar Præg deraf. I den danske Boghandlerforenings Arbejde tog G. P. livlig Del, han var Medlem af mange Udvalg og indledede paa det nordiske Boghandlermøde i København 1884 en Diskussion om Kolportage.

Da Ludvig P. døde, og da G. P.s Deltagelse i det offentlige Liv mere og mere optog hans Tid (se herom Vald. Koppel i Dansk biografisk Leksikon XVIII, S. 318–20), mente han ikke at kunne afslaa det Tilbud, som 1895 rettedes til ham om at overdrage sit Forlag til det nystiftede Aktieselskab „Det nordiske Forlag“, om end ikke uden Betænkelighed, da han i sin offentlige Optræden havde udtalt sig mod Aktieselskabers Indgriben i privat Virksomhed.

Han vedblev dog at have Føling med sit gamle Fag som Formand for Det nordiske Forlag og senere ved dettes Sammenslutning med Gyldendal for dette, og hans Interesse for dansk Boghandel var usvækket til det sidste. Breve til G. P. i Det kgl. Bibliotek. K² 1923.

Portræt, malet af J. F. Willumsen (Dobbeltportræt af Borgmester Marstrand og P.) 1919 paa Kbh.s Raadhus. Portrætter, malet af samme paa Frederiksborg og i Familieeje. Tegning af A. Lofthus 1924 (Frederiksborg) og af Vald. Andersen. Litografi af J. F. Willumsen. Træsnit 1887.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 150. Andr. Døllerris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 157–58, III, 1906, S. 269–71, IV, 1919, S. 297–98. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh., 1901, S. 11. Henrik Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 60. Nordisk Boghandlertidende, 2. Juli 1884; 30. Aug. 1895; Dansk Boghandlertidende 6. Febr. 1925; 29. Juli 1927 (ved F. Hendriksen). Gustav Philipsen: Af min Urtegaard, 1923. N. Neergaard: Erindringer, 1935, S. 131 og 229. Frederik Hegel: Erindringer, I, 1946 S. 164–167.



P. G. Philipsen.

Philipsen, Philip Gerson, født 27. Juli 1812 i Kbh. (Mos.), død 15. April 1877 sst. (Mos.) begr. Mos. Kgd. Møllegade. Forældre: Veksellerer Gerson P. (1782–1841) og (Rachel) Frederikke Goldschmidt (1783–1856). Gift 1° 12. Nov. 1848 i Kbh. (Mos.) med Thora Levy, født 18. Aug. 1823 i Kbh. (Mos.), død 27. Febr. 1850 sst. (Mos.), Datter af Bagermester Meyer Joseph L. (1785–1848) og Rosa Cohen (1793–1843), gift 2° 20. Maj 1851 i Kbh. (Mos.) med Bella Nathanson, født 24. Marts 1816 i Helsingør, død 17. April 1912 i Kbh., Datter af Veksellerer Samuel Levin N. (1787–1856) og Martha Levy (1786–1867).

I sin smukke Levnedsskildring af Faderen skriver Gustav P., at Faderen blev sat til Boghandelen „rimeligvis fordi der den Gang ikke var saa mange Baner aabne for et ubemidlet Jødebarn“. – Imidlertid kunde dog Tanken om at lade en Søn blive Boghandler ikke den Gang ligge en jødisk Familie helt fjern; Brødrene Soldin havde oparbejdet en stor Forretning, og 2 unge indvandrede Jøder: Herman Bing og Gerhard Bonnier havde kort forinden paabegyndt Boghandel, af hvilke i hvert Fald den førstnævnte havde Heldet med

sig. Det blev dog nu hos Bonnier, at P. blev sat i Lære; Bonnier synes at have haft et godt Greb paa at uddanne unge; foruden hans egne 3 dygtige Sønner havde bl. a. C. A. Reitzel og H. Chr. Bakke lært hos ham. Da P. efter udstaaet Læretid ønskede at etablere sig, var han endnu saa ung, at Etableringen 3. Juli 1834 maatte ske i hans Faders Navn; men han viste sig hurtigt saa dygtig, at Stifterne af den danske Boghandlerforening 1837 opfordrede ham til at tiltræde som Medstifter.

Naturligvis begyndte han, uformuende som han var, med en Sortimentshandel, der iøvrigt bestod lige til 1896, men meget hurtigt indlod han sig paa Forlagsvirksomhed, som han efterhaanden oparbejdede til en betydelig Stilling. Da de danske skønlitterære Forfattere den Gang nærmest samlede sig om C. A. Reitzel, og den videnskabelige Litteratur mest havde til Huse hos Gyldendal, valgte P. sig klogt et helt andet Felt, det populær-videnskabelige; han viste sig her at have et klart Blik baade for, hvad der manglede i dansk Litteratur og for, hvad der egnede sig til at udfylde Manglerne. Til at begynde med var det væsentligt Oversættelser, han udgav (f. Eks. Brehm: „Dyrenes Liv“, Tschudi: „Dyrelivet i Alperne“ o. a.), men efterhaanden udsendte han mange danske Originalarbejder (Chr. Vaupell: „De danske Skove (1863), E. Rostrup: „Vejledning i den danske Flora“ (1860), Aug. Thomsen: „Naturkræfterne i Menneskets Tjeneste“ (1865) og fra 1854 det ansete: „Tidsskrift for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben“. Ogsaa landøkonomisk Litteratur forlagde han (Segelcke, Hannemann o. fl.), og gennem utrætteligt Arbejde udvidedes Forlaget paa mange Omraader (Lübkes Kunsthistorie (1872), A. Listov: „Martin Luthers Levned“ (1864), Walter Scott's Romaner) og af og til kom ogsaa et skønlitterært Arbejde (Vilhelm Bergsøe: „Fra Piazza del Popolo“ 1867); den smukke Børnebog: H. V. Kaalunds og J. Th. Lundbyes „Fabler for Børn“ var allerede udkommet 1845 paa P.s eget Initiativ. Med den nye Litteratur fra Tiden efter 1870 havde P. ikke Kontakt, om end han med Glæde var Forlægger for Hans Brøchner; det blev hans Sønners Opgave at bygge videre paa det solide og ansete Grundlag, han ved sin pludselige Død efterlod dem. Breve til P. i Det kgl. Bibliotek.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 149–150. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 266–67. Gustav Philipsen: Træk af det Philipsenske Forlags Historie, Aarbog for Bogvenner, 1919, S. 103–51, optaget i samme Forfatters: „Af min Urtegaard“, 1923. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh., 1901, S. 11; Henrik Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 51. Nordisk Boghandlertidende, 20. April 1877, 2. Juli 1884. Dansk Boghandlertidende, 29. Juli 1927 (ved F. Hendriksen). Den nordiske Bogverden, 18. April 1877.

★

Pio, Valdemar Vilhelm, født 3. Juni 1829 i Kbh. (Trin.), død 9. Okt. 1902 sst., begr. sst. (Vestre). Forældre: Murermester Wilhelm Jean P. (1782–1845) og Else Marie Andersen (1808–78). Gift 23. Nov. 1855 i Kbh. (Hellig.) med Vilhelmine Emilie Clausen, født 28. Maj 1835 i Kbh. (Hellig.), død 10. Okt. 1904 sst., Datter af Glarmester Johan Ferdinand C. (1788–1865) og Andrea Caroline Lindbom (1794–1859).

P. etablerede sig, efter i 11 Aar at have arbejdet som Lærling og Medhjælper hos Boghandler H. Chr. Bakke, 1852 i Kbh. som Boghandler, baade med Antikvariat, Sortiment og Forlag. Det blev dog dette sidste, der efterhaanden blev det væsentligste, om end Begyndelsen til den senere saa betydelige Virksomhed var højst beskednen, og den strengeste Økonomi nødvendig. Lidt efter lidt kunde P. dog udvide Forretningen, væsentligst ved Køb først af Restoplæg snart hos en, snart hos en anden Forlægger, senere af hele Forlag, saaledes 1883 Imm. Reés, 1885 F. Borchorsts og som Kronen paa Værket 1886 Chr. Steen & Søns store og ansete Forlag.

De betydelige Værdier, der fandtes i disse Forlag, Carit Etlars, Marryats og Beatus Dodts Romaner, Hauffs Eventyr, Eibes „100 Timer“, Sannes Sangbøger o. m. a. blev fortræffeligt udnyttede gennem Prisnedsættelser og ved Subskriptioner; efter at P. 1885 havde optaget sin Svigersøn, Lægen Thomas Branner, i Firmaet, udvidedes Forlaget under dennes udmærkede Medarbejde yderligere baade med belletristisk og videnskabelig Litteratur (se iøvrigt under Th. Branner og Povl Branner), saaledes at Forretningen ved P.s Død

stod som et af de større danske Forlagsforetagender. P. var en arbejdssom og stilfærdig Mand, der vel ikke tog megen Del i Standens Organisationsarbejde, men var almindelig afholdt og respekteret i sine Fagfællers og Medarbejderes Kred.



V. Pio.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 158 f., III, 1906, S. 271. Nordisk Boghandlertidende, 17. Aug. 1877, 15. Aug. og 10. Okt. 1902. Dansk Boghandlertidende, 12 og 19. Aug. 1927 (ved Olaf Plockross). Den nordiske Bogverden, 15. Aug. 1877. (Om H. C. Bakkes Boghandel, se Søren Vasegaard: Bidrag til Belysning af københavnske Bogforhold ved Midten af det 19. Aarh., 1932).

★

Prior, Hans Vilhelm Eller, født 10. April 1835 i „Mølgaard“, Vandborg Sogn ved Lemvig, død 20. Maj 1910 i Kbh., begr. sst. (Ass.). Forældre: Sognepræst Andreas Peter P. (1805–97) og Hansine Vilhelmine Eller (1809–69). Gift 14. Aug. 1864 i Hansted med Anna Maria Wørmer, født 13. Febr. 1844 i Hanstholm, død 13. Aug. 1890

i Kbh., Datter af Fyrmester Krigsraad Heinrich Julius W. (1805-76) og Aurelia Katrine Gesner (1811-82).

P. fik en god og alsidig Uddannelse i sit Fag, først i Kbh. hos H. I. Bing & Søn, derefter i fire Aar i Udlandet, München, Triest



Vilhelm Prior.

og Hamborg; i Triest deltog han i Ordningen af den senere Kejser Maximilians Bibliotek paa „Miramare“. Ved sin Hjemkomst etablerede han sig – som saa mange andre unge for laante Penge – 21. Maj 1859 i Kbh. paa Købmagergade ved Rundetaarn, hvor hans Dygtighed, gode Kendskab til udenlandsk Litteratur og retskafne Færd snart vandt ham en stor Kundekreds.

Efter nogen Tids Forløb begyndte han ogsaa Forlagsvirksomhed og skabte sig efterhaanden et gangbart Skolebogsforlag (Bokkenheusers Regnebøger, Bredsdorff, Pio & Wimmer o. a.); ogsaa en Kommissionsforretning for udenbys Boghandlere, særlig norske, knyttedes til Bogladen, hvis Arbejde var præget af dens Chefs Orden og Paapasselighed. 1906 modtog han Udnævnelse til kgl. dansk Hofboghandler, 1876 var han blevet kgl. græsk Hofboghandler. R. 1909.

14. Nov. 1900 optog P. sin ældste Søn *Aage P.* (1866–1936) som Kompagnon. Aage P., der ligesom sin Fader var en særpræget Karakter med udprægede Sym- og Antipatier, førte Bogladen videre i det vante Spor. Han udgav bl. a. det meget benyttede „Priors Lommeatlas over Danmark“ og „Minerva“-Serien af danske Klassikere. Hans Interesser gik videre end til det faglige Arbejde; han deltog saaledes med Offervillighed og betydelig Arbejdsindsats i Starten af og Opretholdelsen af Dagbladet „Hovedstaden“.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 151 ff. Andr. Dolle-
ris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 162 ff., III, 1906, S. 277 ff., IV, 1919,
S. 304 ff. Nordisk Boghandlertidende, 16. Maj 1884, 19. Maj 1909, 26. Maj 1910.
Dansk Boghandlertidende, 22. April 1927, 18. Maj 1934, 7. Febr. 1936. Festskrift i
Anledning af Vilh. Priors Kgl. Hofboghandels 50 Aars Jubilæum, 1909, ved Axel
Larsen (Pseudonym for Aage Prior).

★

Raunkjær, Palle Peder, født 4. Jan. 1886 i Strellev ved Varde. Forældre: Gaardejer, Sognefoged Jørgen Vad Tjellesen Christiansen R. (1856–1917) og Nielsine Pallesen (1848–99). Gift 3. Nov. 1916 i Kbh. (b. v.) med cand. phil. Adda Frederikke Goldschmidt, født 21. Febr. 1891 i Kbh. (Mos.). Datter af Professor Harald G. (1857–1923) og Mary Bendix (f. 1862).

R. blev Student 1908 fra Ribe og, efter Studieophold i Uppsala og Lund, 1915 Mag. art. i Litteraturhistorie med engelsk romantisk Litteratur som Speciale. Sammen med Professor Hans Brix udgav han 1922–25 Det danske Sprog- og Litteraturselskabs Manuskriptudgave af Emil Aarestrups „Samlede Skrifter“, der er en videnskabelig Forelæggelse af hele Aarestrups Produktion med den Hensigt, dels gennem de trykte Digte (1838), dels gennem de efterladte Manuskripter at give et fuldstændigt Overblik over Digtene fra deres Genesis til den endelige Form. Fra sin Ungdom havde R. næret Lyst til direkte Deltagelse i Udgivervirksomhed; gennem sit Arbejde ved „Vort Landbrugs“ Redaktion (1916–20) og sin Ledelse 1923–25 af „Danske Forfatteres Forlag“, hvor der udgaves Arbejder af Otto

Rung, Knud Hjortø, Louis Levy, Svend Leopold o. a. kom han 1925 til Akts. J. H. Schultz Forlag, som han ledede indtil Udgangen af 1938. Med stor Dygtighed førte han dette Forlag frem; han var Medredaktør af „Salmonsens Konversationsleksikon“ fra 1926 til



Palle Raunkjær.

dets Afslutning 1930 og tilførte Forlaget flere betydelige Værker, som f. Eks. Samlingsværket „Nordisk Kultur“ (1931 ff.), „Dansk biografisk Leksikon“, 2. Udgave ved P. Engelstoft (1933 ff.), V. Østerberg's Oversættelse af Shakespeare og en Række moderne, internationalt kendte, skønlitterære Forfattere som Edwin Dwinger, Ernest Hemingway, Jacob Wassermann o. a. Ogsaa et godt Skolebogsforlag oparbejdede han. Med ham som Medredaktør, planlagt og forberedt af ham, gennemførte Forlaget 1936-40 Udgivelsen af „Den lille Salmonsens“. I den danske Boghandlerforening, hvor han repræsenterede J. H. Schultz' Forlag, deltog han stedse med stor Interesse i Drøftelsen af Fagets Anliggender.

Reitzel, Carl Andreas, født 4. Okt. 1789 i Kbh. (Petri), død 7. Juni 1853 sst. (Petri), begr. sst. (Ass.). Forældre: Handskemager Benjamin R. (1726–99) og Dorothea Weiss (1749–1833). Gift 1° 22. April 1821 (Hellig.) med Cathrine Elisabeth Lundberg, født 26. Nov. 1791 i Kbh. (Hellig.), død 22. Maj 1825 sst. (Petri). Datter af Handskemager Abraham L. (1762–1835) og Mariane Jensen (1764–1851). 2° 8. Dec. 1827 i Kbh. (Hellig.) med Marie Sophie Dorothea Thostrup, født 1. Jan. 1797 i Kbh. (Garn.), død 6. Juli 1869 sst. (Petri). Datter af Skræder Jens Jensen T. (1766–1819) og Anna Dorothea Martha Schnell (1774–1840).

C. A. Reitzel er det store Navn i dansk Boghandel i den første Halvdel af det 19de Aarhundrede, som Frederik V. Hegel blev det i det næste Slægtled. Det lyder som et Eventyr, hvad han, den unge uformuende Mand, kommet fra trange Kaar, uden særlig Foruddannelse, naaede at skabe: en stor og anset Boghandel og ganske særligt et Forlag af ualmindeligt Omfang og største Betydning for dansk Litteratur. – R. lærte sit Fag hos den indvandrede Boghandler Gerhard Bonnier (s. d.) og blev hos ham i femten Aar, indtil han 1. Maj 1819 satte Foden under eget Bord og etablerede sig paa Købmagergade, fra 1829 i Vajsenhusets Ejendom; kort før sin Død købte han Ejendommen Løvstræde 7 og henflyttede Forretningen dertil, hvor den blev, lige til Ejendommen 1937 blev købt og nedrevet af Sparekassen for København og Omegn.

Det var vanskelige Tider at etablere sig i for en ung Boghandler; samme Aar maatte Boghandler Schubothe bede om Henstand, og 2 Aar senere maatte R.s Læremester Bonnier standse sine Betalinger; men det var ogsaa en Grotid for dansk Litteratur med rige Muligheder for den, der kunde udnytte det. Og det forstod R. Med utrættet Flid oparbejdede han sin Sortimentsboghandel til en førende Plads, baade for inden- og udenlansk Litteratur; af tysk Litteratur, hvoraf Forbruget den Gang var meget stort herhjemme, var han i en Aarrække den største Importør; og samtidig skabte han fra bar Bund et Forlag, der ved hans Død stod som Landets betydeligste. Det var i første Række et skønlitterært Forlag, hvor saa godt som alle Guldaldertidens Forfattere samledes: Emil Aarestrup, H. C. Andersen,

St. St. Blicher, N. F. S. Grundtvig, Fru Gyllembourg, C. Hauch, Joh. Ludv. Heiberg, Henrik Hertz, H. P. Holst, B. S. Ingemann, Søren Kirkegaard, Chr. Molbech, Poul M. Møller, Fred. Paludan-Müller, Fr. C. Sibbern, Just M. Thiele, Chr. Wilster, Chr. Winther



C. A. Reitzel.

o. m. fl.; blot Oehlenschläger, der var sin egen Forlægger, savnes. Men for Skønlitteraturen forsømtes ikke den videnskabelige og pædagogiske Litteratur; ogsaa dette Forlag blev meget betydeligt paa alle Omraader med Forfattere som C. F. Allen (Haandbog i Fædrelandets Historie, 1. Udg. 1840 – 8. Udg. 1881), C. F. Balslev (Lærebog, 1. Opl. 1849 – 140. Opl. 1889), A. P. Berggreen, E. F. Bojesen (Kortfattet dansk Sproglære, 1. Opl. 1845 – 20. Opl. 1885), H. G. S. Bohr, L. I. Brandes, H. N. Clausen, C. T. Engelstoft, Adolph Hannover, Chr. H. Kalkar, Henrik Krøger, J. N. Madvig, H. L. Martensen, D. G. Monrad, I. P. Mynster, Caspar Paludan-Müller, Henry Petersen, Victor Prosch, G. F. Rung, Adolph Steen, A. F. Tscherning, Chr. og Otto Vaupell, C. F. Wegener, J. J. A. Worsaae, H. C. Ørsted o. fl. En Række videnskabelige Tidsskrifter udgaves paa R.s Forlag,

saaledes bl. a. „Bibliotek for Læger“ (beg. 1821), „Ugeskrift for Læger“ (beg. 1839), „Archiv for Pharmacie“, Theologisk Tidsskrift“, „Dansk Kirketidende“, „Nordisk Tidsskrift“ ved Chr. Molbech o. m. a. R.s Kontor var derfor i mange Aar et Samlingssted for litterært interesserede, en Slags litterær Børs, hvor alle Litteraturen vedrørende Spørgsmaal drøftedes.

Det siger sig selv, at en saa omfattende Virksomhed ikke opbygges uden usædvanlige Evner og helstøbt Karakter. I sjælden Grad lyder den eenstemmige Dom, at C. A. R. netop var en Mand i Besiddelse heraf. Med stor Arbejdskraft forbandt han en levende Forstaaelse for Litteraturen, dens Betydning og Fremme; for ham „var Forretningen ikke blot en Kilde til Erhverv“, hans Forhold til Forfatterne var et Tillids- og Hengivenhedsforhold, med et Eftermæle, som C. Hauch gav Udtryk for i et Digt ved Firmaets 50 Aars Jubilæum: „Med Kunstens Sønner har han aldrig tinget, det var hans Fryd at se dem veltilfreds – han hjalp dem frem at bryde sig en Bane, til Landets Hæder og til Folkets Lyst“.

R. var 1837 Medstifter af Boghandlerforeningen og flere Gange Formand for denne, 1829 blev han Universitetsboghandler, 1851 Kancelliraad. Breve til R. i Det kgl. Bibliotek. Portræt, malet af Just Holm 1851, litograferet af P. Gemzøe 1853. Haut-Relief af Axel Hansen paa Gravmælet.

Poul Reitzel: Stamtavle over Slægterne Reitzel og Reitzel-Nielsen, 1921. Camillus Nyrop: Den danske Boghandels Historie, II, 1870, S. 160 ff., O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 153–54. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 282–84. Henrik Koppel: Spredte Træk af Boghandelens Historie, 1932, S. 49. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh., 1901, S. 8–10, samme: Ti Aar i C. A. Reitzels Bognlade, 1889. Arthur G. Hassø: Reitzels Gaard i Løvstræde, 1938, S. 51 ff. P. Hansen: Ill. dansk Litteraturhistorie, 2. Udg., 1902, S. 316. C. Hauch: Nye Digtninger, 1869, S. 13. H. P. Holst: Udvalgte Skrifter 1887, S. 285, samme: Fortale til C. A. Reitzels Forlagskatalog 1889. „Ved C. A. Reitzels Jordefærd“, 1853. Dansk Boghandlertidende, 11. Nov. 1854 (Nekrolog af Dr. theol. Chr. H. Kalkar) og 24. April 1919. Nordisk Boghandlertidende 4. og 11. Okt. 1889. Dansk Boghandlertidende 28. April 1944. Dansk Kirketidende 1889, Nr. 42 (ved C. J. Brandt).

Reitzel, Christian Frederik Theodor Martin, født 18. Sept. 1828 i Kbh., død 22. Sept. 1906 sst. (Vestre). Forældre: Boghandler C. A. R. (s. d.) og anden Hustru. Gift 6. Juni 1861 med Emilie Charlotte Sophie Lindorff, født 6. Febr. 1831 i Kbh., død sst. 13. April



Theodor Reitzel.

1906. Datter af Sekretær Frederik Christian Georg L. og Louise Amalie Brummer.

Th. R. vilde gerne være Læge og kom ogsaa i Latinskole, men Aaret før han skulde være Student, tog Faderen, der ønskede, at hans to Sønner skulde overtage den store Forretning, ham ud af Skolen og satte ham i Lære i sin Bøglade. Ved Faderens Død overtog han Bestyrelsen af Forretningen, der førtes under Navn af „C. A. Reitzels Bo- og Arvinger“ indtil 1858, da hans yngre Broder *Carl R.* (1833–1911) indtraadte som Kompagnon.

De to elskværdige Brødre, der havde megen Interesse for Musik og Kunst, førte nu Forretningen, baade Forlaget og Sortimentet, videre under det gamle Firmanavn C. A. Reitzel; de knyttede endnu i en Del Aar nye Forfattere til deres Forlag: Troels Lund, C. Henrik

Scharling, Johs. Helms, Jakob Paulli, Sophus Bauditz, A. C. Larsen, Sophus Schandorff o. a.; de udgav 1872–80 „Nær og Fjært“, I–IX, med P. Hansen som Redaktør, og, med Carl Thomsen som Illustratør, smukke Enkeltudgaver af Ingemann „Morgen- og Aftensange“, St. St. Blicher: „E. Bindstouw“ og Joh. Ludv. Heiberg „De Nygifte“, men de savnede den vaagne Opmærksomhed, det dristige Initiativ og den købmandsmæssige Dygtighed, som prægede Frederik V. Hegel, Chefen for Gyldendalske Boghandel, hos hvem derfor ikke blot det litterære Gennembruds Forfattere, men mange andre samledes. Det R.s Forlag blev derfor efterhaanden mere og mere en stor Række „Samlede Værker“, der henlaa som altfor lidt udnyttede Kapitaler, hvorfor Brødrene 1. Jan. 1893 overdrog det til George C. Grøn, medens de selv beholdt Sortimentet. George C. Grøn førte Forlaget videre under Navn „Det Reitzelske Forlag, George C. Grøn“, men kun i kort Tid, idet han allerede 1896 solgte det til Gyldendalske Boghandel. Efter Udskillelsen af Forlaget drev Brødrene R. Sortimentsbogladden sammen med Carl R.s Søn, *Carl R. jun.* (1860–1921), der var optaget i Firmaet 1892; 1919 indtraadte Axel Sandal (s. d.) i Firmaet, af hvilket han ved Carl R. jun.'s Død blev Enejer.

Th. R. var i en Aarrække Formand for Den danske Boghandlerforening og udnævntes 1897 til dennes Æresmedlem. R. 1889. Portræt malet af Frants Henningsen. Carl R. sen. har 1883 udgivet den meget benyttede Haandbog „Fortegnelse over danske Kunstneres Arbejder paa de i Aarene 1807–82 afholdte Charlottenborg-Udstillinger“ og 1897 „Fortegnelse over de i det Kgl. københavnske Skydeselskab og danske Broderskab bevarede Medlemsskiver“; han var i mange Aar Leder af Boghandlernes selskabelige Sammenkomster. R. 1890.

Portræt malet af Frants Henningsen.

Camillus Nyrop: Den danske Boghandels Historie, II, 1870, S. 244. O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 154–55. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 166–69, III, 1906, S. 284–87, IV, 1919, S. 312–14. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh., 1901, S. 10, samme: Ti Aar i C. A. Reitzels Boglade, 1889. Arthur G. Hassø: Reitzels Gaard i

Løvstræde, 1938, S. 62 ff. H. Vilh. Martensen: Fra mine første 25 Aar i C. A. Reitzels Boglade, 1904. H. C. Andersen: Kjendte og glemte Digte, 1867, S. 337. Nordisk Boghandlertidende, 30. April 1869, 29. Juni 1883, 11. Okt. 1889, 30. April 1896, 3. Juli 1903, 27. Sept. 1906. Dansk Boghandlertidende, 29. Dec. 1916, 24. April 1919, 24. Febr. 1921, 17. Febr. 1927. Ill. Tidende, 4. Maj 1919.



Isac Salmonsens.

Salmonsens, Isac Heyman, født 27. Febr. 1846 i Kbh. (Mos.), død 10. Juli 1910 sst., begr. sst. (Mos. Vestre). Forældre: Tøjfabrikant Heyman S. (1798–1869) og Dina Jacobsen (1809–96). Ugift.

S. etablerede sig, efter at være uddannet hos P. G. Philipsen, 1871 i Kbh. sammen med sin Broder Morits S. (1843–1913) under Firmanavn Brødrene Salmonsens. Morits S. udtraadte dog allerede næste Aar af Firmaet og rejste til U. S. A., hvor han blev Magistratsembedsmand i Chicago, idet han dog stadig vedligeholdt sin litterære Forbindelse med Danmark som Korrespondent til danske Blade og Tidsskrifter.

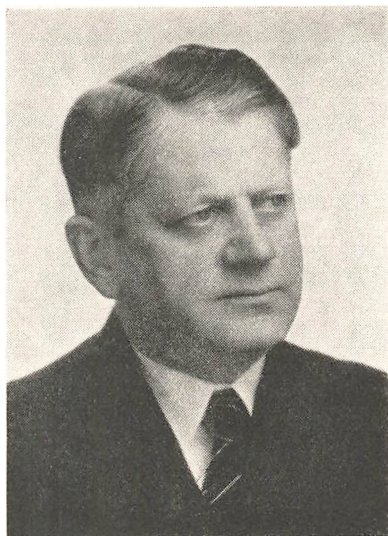
S. begyndte sin Forretning som Sortimentsboghandel, men han interesserede sig meget for Forlagsvirksomhed og oparbejdede et ikke

ubetydeligt Forlag, f. Eks. Darwin: „Rejse om Jorden“, Brehm: „Naturliv“, „Hvorfor–Fordi“ o. a.; ogsaa adskillige danske Forfattere debuterede hos ham: Sophus og Karin Michaëlis, Chr. Engelstoft, Thit Jensen o. fl. Det er da ogsaa til en af hans Forlagsartikler, at hans Navn særlig er knyttet, og som har bevaret det, længe efter at hans Forlag er ophørt, nemlig „Salmonsens store illustrerede Konversationsleksikon“ (I–XIX), hvis Udgivelse begyndtes i 1891 og afsluttedes 1911. Oprindelig var det Tanken, at et af de store tyske Konversationsleksika skulde anvendes som Grundlag for de fleste Artikler udenfor det nordiske Omraade, dog saaledes at de blev gennemsete og bearbejdede til nordisk Brug af Fagmænd, men en saadan Omplantning lod sig vanskeligt udføre, og „Salmonsens Leksikon“ blev derfor en original dansk-norsk Encyklopædi, hvis Maal var, afpasset efter den Kultur, hvori den skulde virke, at blive et Led i Udviklingen af de to Landes almindelige Dannelse. Ved S.s og Hovedredaktøren Kaptajn Chr. Blangstrups store Arbejde lykkedes det baade at gennemføre denne Hensigt og at føre dette for sin Tid og for danske Forhold dristige Foretagende af et saa usædvanligt Format til et ogsaa forretningsmæssigt tilfredsstillende Resultat med en Subskriptionskreds paa 10.000 Eksp. Anden Udgave af Leksikonnet (I–XXVI) udkom efter S.s Død paa I. H. Schultz Forlag 1915–30; 1937–40 udkom yderligere en forkortet Udgave „Den lille Salmonsens“ (I–XII).

S., der var meget interesseret i alt Boghandelen vedrørende, udgav under egen Redaktion 1877 Ugebladet „Den nordiske Bogverden“, som dog kun oplevede een Aargang; i sit Konversationsleksikon skrev han selv Artiklen om Boghandel.

R. 1908. Buste af Nicolai Schmidt. Tegning af Alfred Schmidt 1901 (Schultz Forlag). To Tegninger af ukendte (i Boghandlernes Hus).

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 156. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 296–97, II, 1893, S. 175–76, III, 1906, S. 295–96, IV, 1919, S. 324–25. Nordisk Boghandlertidende, 9. Okt. 1896, 14. Juli 1910. Dansk Boghandlertidende, 27. Maj 1927.



Axel Sandal-Jepesen.

Sandal-Jepesen, Axel, født 29. Jan. 1885 i Næstved. Forældre: Lærer Christian Jepesen (1840–90) og Ane Dorothea Petersen (1853–1938), Navneforandring 14. Dec. 1923. Gift 29. Juli 1921 i Augustenborg med Sofie Louise Petersen, født 8. Okt. 1898 i Augustenborg, Datter af Urmager Peter P. (1858–1918) og Marie Louise Juliane Sørensen (f. 1867).

S.-J. fik en grundig og omfattende Uddannelse herhjemme og gennem et fleraarigt Ophold i Tyskland; i sin Medhjælpertid tog han 1916 Artium og 1918 Filosofikum. 1919 indtraadte han i Firmaet C. A. Reitzel som Medejer og blev Eneejer ved C. A. Reitzel jun.s Død 1921.

Hans solide Kendskab til sit Fag, hans Energi og Dygtighed har drevet den gamle, ansete, men noget hensygnende Boglade frem i forreste Række af de københavnske Boglader; han flyttede den 1937 fra de kendte, gamle Lokaler i Løvstræde til nye og tidssvarende paa Nørregade og har udvidet den baade ved at oprette en særlig Importafdeling for Levering af udenlandsk Litteratur til Boghandlere og ved, fra 1932, at knytte det kendte Antikvarfirma H. H. J. Lyngse

og Søn til sin Forretning som C. A. Reitzels Antikvariat; ogsaa paa Forlagsomraadet har han været virksom.

1914 var han Tilsynsførende ved den danske Afdeling paa den store Bogudstilling i Leipzig („Bugra“), og han, der 1920 blev optaget som Medlem af den danske Boghandlerforening, har stadig deltaget med Iver i Standens Arbejde, især ved den faglige Undervisning som Leder af Boghandlerfagskolen og Lærer ved Købmandsskolen; han har skrevet „Lærlingeopdragelsen“ (1931) og „Naar Bogpakken kommer“ (1932) og oversat og udgivet bl. a. W. M. Hillyer & E. G. Hueg: „Petite histoire de l'Art et des artistes“ (1939).

For Foreningen til Provinsbørns Ferieophold i København har han i mange Aar varetaget Posten som Hovedkasserer og har sin store Andel i det Opsving, Foreningen i de sidste Aar har haft. R. 1935.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, IV, 1919, S. 325–26. „Medhjælperen“ Maj–Juni 1919. Arthur G. Hassø: „Reitzels Gaard i Løvstræde“ 1938, S. 66 ff. Dansk Boghandlertidende 28. April 1944.

★

Schou, Ferdinand Andreas Valdemar, født 14. Juni 1829 i Kbh. (Slotsk.), død 26. Okt. 1889 paa Frbg., begr. sst. Forældre: Klasselotterikollektør Christian S. (1796–1867) og Skuespillerinde Sophie Amalie Clausen (1796–1864). Gift 17. Maj 1861 i Kbh. (Frue) med Thora Nathalie Nissen, født 26. Nov. 1839 i Kbh. (Frue), død 12. Maj 1920 paa Frbg. Datter af Urtekræmmer Niels Christoffer N. (1798–1855) og Regina Lucine Jennerich (1803–68).

S. overtog 1857 den af Fr. Wøldike 1855 grundlagte Boghandel og gav den sit eget Navn, Andr. Schou; 1882 afstod han Sortimentshandelen til sin mangeaarige Medhjælper Alexander Brandt for udelukkende at arbejde med sit Forlag. Dette var efterhaanden blevet ret betydeligt, idet S. med klog Benyttelse af den stærkt voksende Interesse for udenlandsk Litteratur tidligt var slaaet ind paa at udgive Oversættelser af moderne udenlandske Forfattere; det var jo før Berner-Konventionens Tid, og Tilladelserne til Oversættelse var ikke vanskelige at opnaa, Honorarerne ej heller store. Mange

udmærkede Forfattere blev saaledes førte frem for det danske Publikum af S., af franske: Hon. Balzac, Victor Cherbuliez, Alph. Daudet, Alex. Dumas fils, Brødrene Goncourt, Pierre Loti, Jules Verne og Emile Zola; af tyske: Felix Dahn, Georg Ebers, Robert Hamerling, Fritz



Andr. Schou.

Reuter og Fr. Spielhagen, af svenske: Viktor Rydberg i Otto Borchsenius' Oversættelse; derimod udgav han næsten ingen engelske Oversættelser. Men udover de mange Oversættelser søgte S. ogsaa at samle unge danske Forfattere paa sit Forlag: Herman Bang, Holger Drachmann, Carl Ewald, Karl Gjellerup, Zach. Nielsen og Henrik Pontoppidan; dog blev Konkurrencen med Frederik Hegel sen., hvis sikre Blik for alt værdifuldt nyt af blivende Betydning aldrig fornægtede sig, ham efterhaanden for stærk, og de fleste af de yngre Forfattere gik før eller senere over til Gyldendal.

1. Jan. 1889 overdrog S., træt af Forretningslivet, Forlaget til Th. Kapel og Jacob H. Mansa, og endnu samme Aar døde han.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 157-58. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 303-05. Nordisk Boghandlertidende 28. Juli 1882, 1. Nov. 1889. Dansk Boghandlertidende 10. Juni 1927.



J. J. H. Schubothe.

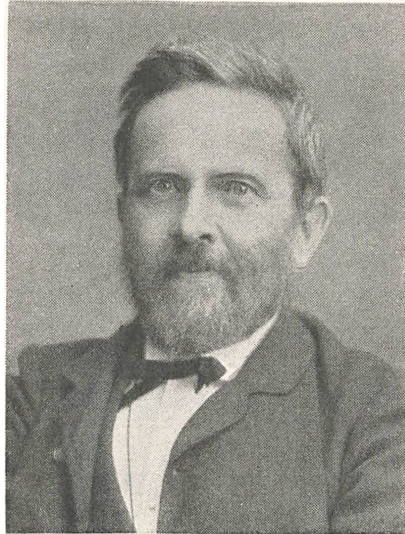
Schubothe, Johann Jürgen Heinrich, født 14. Maj 1761 i Kbh. (Petri), død 4. Aug. 1828 sst. (Petri). begr. sst. (Ass.). Forældre: Tjener hos Dr. v. Berger Georg Christoph S. (ca. 1722–61) og Maria Elisabeth Amelung (gift 2^o 1772 med Skrædder Johann Hendrich Bodenstien). Gift 23. Juli 1802 i Kbh. (Petri) med Anna Christina Petersen, født ca. 1765, død 15. Maj 1807 (Petri).

Blandt de gamle københavnske Boglader paa Børsen var den af Frantz Christian Mumme 1728 grundlagte en af de mest ansete; den lededes efter Mummets Død 1759 af Johann Friedrich Heineck (død 1780) og Johan Jacob Faber (død 1792); efter Heinecks Død indtraadte Andreas Nitschke som Fabers Kompagnon. Det var da af Nitschke, at S. 1. Januar 1795 købte Bogladen for en aarlig Udbetaling af 400 Rbdlr., som Nitschke oppebar til sin Død 1814. S. var 14 Aar gammel 1775 sat i Lære hos Heineck & Faber; han blev der ogsaa, efter at hans Læretid 1782 var udstaaet, og var saaledes velkendt baade med sit Fag og med den Forretning, som han overtog og derefter førte videre under eget Navn. Han drev den gamle Boglade fremad med Flid, rejste stadig til Messerne i Leipzig og forøgede

Forlaget med Skrifter, væsentligt af videnskabeligt og pædagogisk Indhold. Blandt disse kan fremhæves Rasmus Rask: „Vejledning til det Islandske eller gamle Nordiske Sprog“ (1811) og Jens Kragh Høst: „Geheimkabinettsminister Grev J. F. Struensee og hans Ministerium“ (I–III 1824), der ogsaa udkom paa Tysk 1826–27; om hans Forlags betydelige Udstrækning og Karakter vidner højt de mange kendte Forfattere i hans Forlagskataloger: Jacob Baden, Jens Baggesen, Andreas Birch, S. N. J. Bloch, P. O. Boisen, C. J. R. Christiani, L. Engelstoft, Anders Gamborg, J. D. Herholdt, J. W. Hornemann, H. J. Krebs, M. F. Liebenberg, P. E. Müller, Fr. Münster, R. Nyerup, J. Paludan, Fr. Plum, J. L. Rasmussen, N. D. Riegels, B. F. Rønne, M. Saxtorph, C. F. Schmidt-Phieseldeck, C. F. Schumacher, P. F. Suhm, F. Thaarup, J. C. Tode, M. Vahl og E. Viborg. Uden Vanskeligheder gik hans Liv iøvrigt ikke af. Allerede faa Aar efter sin Etablering maatte han 1799 lide den Tort ved en Højesteretsdom at blive idømt en Bøde paa 500 Rbdlr., fordi et i Kommission hos ham udkommet anonymt Skrift „Repertorium for Fædrelandets Religionslærere“ (I–V, 1795–97), hvis Forfatter Malthe Møller han ikke vilde navngive, havde fremført drøje Beskyldninger for Eftertryk mod Søren Gyldendal, hvad denne ikke vilde lade sidde paa sig; saa sent som i 1819 maatte han, tvungen af de trykkede økonomiske Forhold, bede sine Kreditorer om Henstand. Dog kom han atter til Kræfter, og den almindelige Agtelse, som han nød – Hofboghandler var han bleven 1804 – fik et smukt Udslag ved den Fest, som „samtlige Bod-Lejere paa Børsen“ gav for ham 10. Maj 1825, da han havde været 50 Aar ved Boghandelen og „næsten daglig vandret i Børsens Lokaler“, og hvor hans Pris lød baade i bunden og ubunden Stil. Ved hans Død 3 Aar senere overtog hans Svigersøn B. S. Langhoff (s. d.) Forretningen og førte den videre under det gamle Firmanavn.

Akvarel; Litografi derefter fra Tegner & Kittendorff 1861.

Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie, 1870, II, S. 45 ff., S. 94 ff., S. 105 ff. H. Weitemeyer: Smaating om Boghandel og Boghandlere i 18. Aarh, 1908, S. 34–35. Nordisk Boghandlertidende 27. Dec. 1878, 11. Dec. 1903, 28. Jan. 1909. J. Kragh Høst: Erindringer om mig og mine samtidige, 1835, S. 97, 172, 175, 180. Dagen 20. Maj 1825. Conversationsblad, I, 1825, S. 553 ff.



Karl Schönberg.

Schönberg, Karl Kristian Stefan Kaspar Alexander Henrik (ved Daaben kun Carl Christian), født 3. Aug. 1832 i Kbh. (Slotsk.), død 23. Sept. 1908 sst., begr. sst. (Ass.). Forældre: Hofmedicus, senere Etatsraad Dr. med. Jørgen Johann Albrecht S. (1782–1841) og Franciska Schöpf (1806–47). Gift 5. Maj 1866 i Kbh. (Garn.) med Lovise Johanne Schütz, født 4. Febr. 1837 i Kbh. (Hellig.), død 16. Okt. 1908 sst. Datter af Kontorist Adolph Ludvig S. og Emilie Marie Becher og Plejedatter af Kommerceraad Svénné Langkjer (1808–83) og Kirstine Margrethe Møller (1807–58).

Fra Barndommen var det S.s kæreste Beskæftigelse af læse; tidligt var han fortrolig med dansk og fremmed Litteraturs Hovedværker og især med Danmarks og hele Nordens Historie. Særlig Grundtvigs historiske og digteriske Virksomhed udøvede en mægtig Indflydelse paa hans Sind – som 17-aarig hørte han Grundtvig tale i den grundlovgivende Rigsforsamling – og det Forlag, som han grundlagde 1857, blev da ogsaa helt igennem præget af hans nøje Tilknytning til den grundtvigske Livs- og Oplysningsbevægelse; det Maal, som han fra Begyndelsen af sin Virksomhed satte

sig: at ville gavne sit Fædreland og den kristne Menighed, fraveg han aldrig.

Af Grundtvig samlede han derfor efterhaanden de fleste Udgaver paa sit Forlag, og han udgav Svend Grundtvigs store Udgave af N. S. F. Grundtvigs Poetiske Skrifter (Bd. I–VII 1880–89; de afsluttende Bind VIII & IX kom først 1929–30 efter S.s Død hos Gyldendal).

Saa godt som alle de førende Aander indenfor de grundtvigske Kredse udsendte deres Bøger paa S.s Forlag: I. P. Bang, Fr. Barfod (Danmarks Historie 1319–1670, Bd. I–VI 1885–93), Vilhelm Birke-dal, Leopold Budde, Fr. Lange Grundtvig, V. J. Hoff („Fra Kirken og Lønkamret“ I–II 1889), Fr. Jungersen, Carl Koch („Jesu Lignelser“ I–II 1905–08), Otto Møller („Genløsningen“ 1884, „Fra Gylling Kirke“ 1899), J. H. Monrad, Frederik Nielsen „Haandbog i Kirkens Historie“ I–II 1885–92, „Smaaskrifter til Oplysning for Kristne“ I–X 1886–95), Richard Petersen, Morten Pontoppidan, Otto Rosenstand („Livsmod“ 1899), P. A. Rosenberg, Fr. Rønning (Biografi af N. F. S. Grundtvig, Bd. I–IV 1907–14, „Rationalismens Tidsalder“ Bd. I–IV 1886–99), H. F. Rørdam („Peter Rørdam“ I–III 1891–95) og Ludvig Schrøder. Til de fleste af disse Mænd var S. knyttet med Venskabs Baand, han havde saaledes ingen skriftlige Kontrakter med nogen af dem, blot mundtlige Aftaler, og han nød stor Anseelse i deres Kreds; det samme var Tilfældet blandt hans Kolleger, hvor den alvorlige, stille og uegennyttige Mand var afholdt som faa; naar hans tætte Skikkelse med det store Tænkerhoved og de lysende Øjne rejste sig for at tage Ordet, lyttede man opmærksomt til hans kloge og velovervejede Indlæg. Allerede 1857 blev han Medlem af Den danske Boghandlerforening, han var Næstformand 1899–1904 og udnævntes 1905 til dens Æresmedlem. 1905 optog han som Kompagnoner Ernst Bierberg og Mich. H. Jensen (s. d.); de videreførte Forlaget efter S.s Død under Firmanavn „Det Schönbergske Forlag“.

R. 1898.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift, 1887, S. 160–61. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 187, III, 1906, S. 311–12. IV, 1919, S. 339. Nordisk Boghandlertidende 21. Juli 1882, 8. Aug. 1902, 9. Marts 1905, 18. Juli 1907, 24. Sept. og 1. Okt. 1908. Dansk Boghandlertidende 22. Juli 1932.

Højskolebladet 28. Juli 1882 (Digt af Andr. Dolleris). Vort Samfund, 1. Marts 1905 (af V. J. Hoff), Folkelæsning 5. Marts 1905 (af P. Severinsen). Søndagsbladet 21. Maj 1905 (af Johs. Schrøder). Bogormen, Okt. 1908.

★

Skadhauge, Jeppe Poulsen, født 25. Sept. 1852 i Nørhaa, død 12. Maj 1939 i Kbh., begr. sst. (Vestre). Forældre: Indsiddet og Tømrer Poul Chr. Jepsen (1820–1900) og Karen Nielsdatter (1823–95), Navneforandring 31. Marts 1903. Gift 1° 23. Jan. 1880 i Kbh. (Trin.) med Christine Sønderup, født 2. Okt. 1844 i Nordby (Samsø), død 28. Jan. 1908 i Kbh. Datter af Husmand, Baadfører Rasmus Jensen (1811–59), og 2° Hustru Karen Jensdatter (1810–72). 2° 6. Juli 1923 med Mary Nielsen, født 19. Dec. 1877 i Kbh. (Johs.). Datter af Skomagermester Hans Henrik N. (1852–84) og Marie Vilhelmine Axelsen (1851–1936).

Som saa mange andre fattige Børn maatte S. tidligt ud at tjene for Føden, men hans største Lyst var at læse, og han købte paa Markederne ikke Kager, men Bøger for sine Spareskillinger. Da han ca. 1870 kom til København, tog han til at begynde med fat som Arbejdsmand; en Tid var han Tjener i et Pensionat, og en af Pensionærerne, der havde fattet Interesse for ham, raadede ham da til at handle med Bøger i Stedet for at blive Hørkrømmer, som han havde tænkt; han købte derfor et lille Boglager og aabnede 30. Okt. 1878 en Antikvarboghandel i Aabenraa Nr. 9. Takket være hans solide Dygtighed og reelle Handlemaade gik Forretningen støt fremad; 1889 flyttede han den hen i Universitetskvarteret til større Lokaler i Fiolstræde 31, og da Forretningens Vækst stadig krævede større og større Plads til det efterhaanden store Lager, der naaede op til en halv Million Bind, købte han Ejendommen Nr. 19 i samme Gade, hvor Bogladen siden har befundet sig.

S. var en ejendommelig Mand, som Livet igennem bevarede sit jævne jyske Præg; med tørt Lune færdedes han uforstyrret i sit store Boglager, som han kendte ud og ind, let kendelig med sin Fez paa Hovedet og sin uadskillelige lange Pibe i Munden; hans solide

Hukommelse og store Bogkendskab gjorde ham til en god Raadgiver for sine mange Kunder, og hans Kundekreds fandtes ikke blot i Quartier latin med dets Studenter og Videnskabsmænd, men over hele Landet blandt Lærere, Biblioteksfolk og Landboere. Den Agtelse,



Jeppe Poulsen Skadhauge.

som han nød ogsaa hos sine Fagfæller, gav disse Udtryk for ved 1934 at udnævne ham til Æresmedlem af Antikvarboghandlerforeningen.

Maleri af S. Hjort-Nielsen i Familieej og af Carl A. Nielsen i Forretningen. Akvareleret Skizze af sidstnævnte i Familieej.

Knud Bokkenheuser: Det gamle Antikvariat, I, 1928, S. 43-60, II, 1934, S. 7-10. Jeppe Aakjær: Den Sommer og den Eng, Kbh. 1910, S. 67-68. Politiken 25. Sept. 1927, 13. Maj og 18. Maj 1939 (Digt af Eddie Salicath). Nationaltidende 14. Maj 1939 (af Jesper Ewald).

★

Soldenfeldt, Joseph Carl født 26. Jan. 1806 i Kbh. (Mos.), død 14. Febr. 1891 sst. (Holmens), begr. sst. (Ass.). Forældre: Bog-

handler Abraham Soldin (1769–1834) og Rose Wallich (1769–1842). Døbt med Navnet Soldenfeldt 29. April 1820 (Frbg.). Ugift.

Slægten Soldin er en jødisk Slægt, der kom til Danmark i det 18. Aarh. med Købmand Israel Isak Soldin (1737–1818), hvis 3 Sønner (Hartvig Soldin (1763–1843), Abraham Soldin (1769–1834) og Salomon Soldin (1774–1837)) (s. d.), alle blev Boghandlere i Kbh. Byen skylder denne Boghandlerslægt og dens Borgersind 2 store velgørende Stiftelser: den Soldinske Stiftelse i Skindergade og den Soldenfeldtske Stiftelse paa Sortedamsdossering. Det er at beklage, at Camillus Nyrop i sin Bog „Bidrag til den danske Boghandels Historie“ (II, S. 142) giver et karikeret og – som paavist af Henrik Koppel – ganske urigtigt Billede af den ene af Brødrene.

S. og hans tre Søkende blev 29. April 1820 – Aaret efter „Jødefejden“ – døbt i Frederiksberg Kirke med Navnet Soldenfeldt; allerede 1822 blev han Student, 1827 blev han cand. jur. og indtraadte derefter i Danske Kancelli, hvor han blev Kancellist 1834, Fuldmægtig 1841 og samme Aar Kontorchef i Brandforsikringskontoret; 1859 tog han paa Grund af svækket Syn sin Afsked derfra med Titel af Etatsraad. Han havde ved sin Faders Død sammen med sin ældre Broder, *Ferdinand Vilhelm S.* (1803–81) arvet den af Faderen oprettede Boghandel, der nu videreførtes af F. V. S. under dennes Navn. Forretningen, som F. V. S. passede sparsommeligt blot med en enkelt Medarbejder, sad inde med et betydeligt Forlag af Skolebøger, saaledes: H. J. Birchs Bibelhistorie, L. S. Borrings franske Læsebøger og franske Leksika, Ciceros Taler ved Madvig, Hallagers tyske Læsebog, H. A. Kofods Verdenshistorie, E. C. K. Munthes Geografi o. a., og den havde en meget lønnende Eneret paa at forhandle „Skudsmaalsbogen“. De to Brødre forblev begge ugifte og boede hele Livet fra deres Fødsel til deres Død sammen i den fædrene Gaard paa Hjørnet af Fortunstræde og Admiralgade; de færdedes altid sammen og nød almindelig Agtelse som retsindige og pligttopfyldende Mænd, stilfærdige og beskedne, alvorlige og altid venlige i deres Fremtræden. Ved deres nøjsomme Liv sattes de i Stand til ikke alene at udøve en stor Godgørighed – saaledes fandt der i en Aarrække hver Fredag en storstilet Almisseuddeling Sted hos dem i deres Hjem, hos „Etats-

raaden i Fortunstræde“, som S. kaldtes blandt Københavns fattige, og de ydede beredvilligt rigelige Bidrag ved Indsamlinger – men ogsaa til at samle en betydelig Formue. Ved Testamente af 14. Marts 1881 bestemte de, at denne Formue – udover forskellige Dotationer



Joseph Soldenfeldt.

og Legater – skulde anvendes til Oprettelse 1) af en Stiftelse, „for værdige og trængende aldrende Lærerinder, Husjomfruer, Syjomfruer og andre Fruentimmer i lignende Stillinger, som have Ophold her i Staden“, 2) af en Stiftelse „for værdige og trængende aldrende Tjenestepiger her i Staden“. „Til Optagelse i Stiftelserne skal det ikke komme i Betragtning, til hvilken Trosbekendelse den Paagældende henhører“. Formuen, der androg over 1.750.000 Kr., stilledes under Bestyrelse af Københavns Magistrat, som købte Grund til Opførelse af de 2 Stiftelser mellem Sortedamsdossering og Rymsgade og 1891–94 efter Tegning af Professor H. Storck lod opføre den smukke Bygning, som nu rummer „Brødrene Soldenfeldts Stiftelse“.

R. 1886. Buste af C. Aarsleff i Stiftelsen. Portrætreliet af E. Soldi 1890.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 324–26. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh. 1901, S. 11. Henrik Koppel i Dansk Boghandlertidende 18. Marts 1926, optaget i Knud Bokkenheuser: Det gamle Antikvariat, I, 1928, S. 22–29. Københavns Magistrats Beretning om Legater og Stiftelser 1891, S. 9–17 og 1894, S. 39–45. Ill. Tidende 8. Marts 1891.



Salomon Soldin.

Soldin, Salomon, født 15. Marts 1774 i Kbh., død 27. Nov. 1837 sst. (Mos.), begr. sst. (Mos. Kgd., Møllegade). Forældre: Købmand Israel Isak S. (1737–1818) og Malka (ca. 1743–1800). Gift 26. Maj 1811 i Kbh. (Mos.) med Hanne Ruben, født 16. Jan. 1775 i Helsingør, død 15. Nov. 1850 i Kbh. (Mos.). Datter af Købmand Ephraim Magnus R. (1732–1813) og Sara Moses (ca. 1746–1815).

S. lærte Boghandel hos sin ældre Broder Abraham S. og optoges som Medinteressent i dennes Forretning. Brødrene var meget virksomme, de udgav saaledes 1816–28 H. A. Kofods „Conversations-Lexicon“ i 28 Bind, den første danske alfabetiske Encyklopædi, og oparbejdede efterhaanden et betydeligt og gangbart Forlag af Skolebøger o. a., som videreførtes af S.s Brodersønner F. V. og J. C.

Soldenfeldt (s. d.); de havde iøvrigt ogsaa Øje for andet end Boghandel, saaledes indbød de 1803 i Adresseavisen til Oprettelse af et Livsforsikringsselskab efter engelsk Mønster. S. udfoldede en ikke ringe Forfatter- og Udgivervirksomhed; hans første Skrift var en Oversættelse af J. J. Rousseau's Afhandling om Oprindelsen til Menneskenes Ulighed (1800); 1806 udgav han „Patriotiske Handlinger af Danske og Norske, en Exempelsamling for Ungdommen“, som i Lighed med Ove Mallings „Store og gode Handlinger“ skulde „virke paa unge Menneskers Sædelighed“ ved at vise Exempler paa Menneskekærlighed, Flid, Ædelmodighed, Fædrelandskærlighed, Tapperhed, Retskaffenhed og Lyst til at stifte Gavn. 1804–25 redigerede og fra 1811 udgav han „Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn“, der udkom 2 Gange ugentlig, og som foruden hans egne talrige Artikler indeholdt Bidrag af kendte Mænd, som Rasmus Nyerup, K. L. Rahbek, N. F. S. Grundtvig, Chr. Molbech o. a. I hele sin Virksomhed viste S. sig som en ægte Søn af Oplysningstidens Tankegang, hvilket ogsaa fik et smukt Udtryk i hans og hans Hustrus Testamente, der bestemte, at „deres efterladte Formue skulde anvendes til Oprettelse af en Stiftelse for værdige og uformuende Kvinder, Enker eller ugifte, uden Hensyn til Trosbekendelse“. For Formuen købtes 1854 den efter Tegning af C. F. Hansen byggede statelige Ejendom „Trøstens Bolig“ i Skindergade og Dyrkøb, hvori indrettedes „Salomon Soldin og Hustru Hanne Soldins Stiftelse“.

Portræt, tegnet af Henrik Ploetz (Privateje).

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 326–27. T. H. Erslew: Alm. Forfatter-Leksikon, III, 1853, S. 194–95. V. B. Jablonsky: Salomon Soldin og Hustru Hanne Soldins Stiftelse, 1904.

★

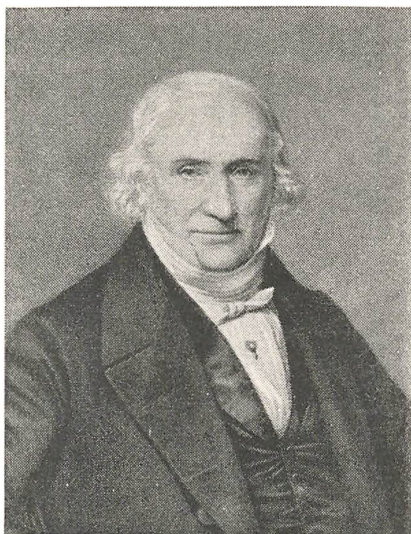
Steen, Christian født 6. Okt. 1786 i „Steenbroen“ i Taars Sogn, Vendsyssel, død 24. April 1861 i Kbh. (Hellig.), begr. sst. (Ass.). Forældre: Husmand og Tømrer Christen Christensen (ca. 1729–1819) og Kirsten Margrethe Nilsdatter (ca. 1747–1812). Gift 12. Aug. 1810 i Kbh. (Frels.) med Hansine Christiana Margrethe

Ussing, født 1. Marts 1784 i Kbh. (Nic.), død 2. April 1865 sst. (Hellig.). Datter af Kancelliraad ved Inkvisitions-Kommissionen Niels U. (1739–86) og Margrethe Kirstine Anchersen (1752–1816).

S. kom 1807 til København, efter først at have været anbragt ved Landvæsenet, og lærte Boghandelen hos Arentzen og Hartier paa Børsen. Da dette Firma gik fallit, overtog han 1810 dets Butik paa Børsen og aabnede samtidig i Helliggejststræde en Bog- og Papirhandel – senere flyttet til Kronprinsensgade –, da Børsens Privilegier dengang hjemlede Lejerne Ret til at drive den Handel, som de tillige førte andetsteds i Byen. Med stor Flid og Arbejdsomhed oparbejdede han et betydeligt Forlag; allerede 1810–14 kom paa hans Forlag J. Kr. Høst: „De franskes Kejser Napoleons Levned“ (I–II) i et efter den Tids Forhold meget stort Oplag. 1815–17 udgav han „Adrastea“, „et Oppositionsblad, Litteraturen, Politiet og Theatret helliget“ og 1832–36 „Galleri for danske og fremmede Classikere“ (I–XXII), red. af Georg Carstensen, Tivolis Stifter, stærkt angrebet af J. L. Heiberg i „Flyvende Post“ 1836; S. anlagde Sag mod Heiberg, som dog blev frikendt. Steen var ogsaa Beatus Dodts, Carit Etlars og Meir Goldschmidts Forlægger. Særlig paa to Felter var han en Foregangsmand, han oparbejdede før nogen anden herhjemme et Børne- og Billedbogsforlag, væsentligt dog af Oversættelser fra tysk med tyske Illustrationer, spændende fra haarrejsende Indianer- og Røverhistorier til idylliske Billeder fra Familielivet, og han skabte et godt og betydeligt Forlag af geografiske og topografiske Kort, saa at de hidtil eneraadende udenlandske Kort (mest tyske) efterhaanden fortrængtes af Markedet. Han veg heller ikke tilbage for Udgivelsen af store og kostbare Værker, saaledes: „Herbarium oeconomicum“ og „Herbarium pharmaceuticum“, hvortil Kobberpladerne blev stukne under hans eget Tilsyn, trykte paa hans egne Presser og haandkolorerede af hans egne Folk, og han paabegyndte et Forlag af litografiske Kunstblade efter ny og gammel Kunst. Ved Siden af sin Boghandel havde S. en meget stor Papirhandel; 1844 financierede han Oprettelsen af Papirfabrikken „Valdemarshaab“ ved Køge, som dog kun bragte ham store Tab og tilsidst maatte sælges til andre. S. nød almindelig Agtelse indenfor sine Fagfællers Kreds; 1837

var han Medstifter af Boghandlerforeningen, og han var flere Gange Foreningens myndige Formand. Han udkastede som den første Tanken om et skandinavisk Boghandlermøde, en Tanke, der dog først realiseredes 1856.

1846 optog S. sin Søn *Hans Christian Frederik S.* (1819–71) i



Chr. Steen.

Firmaet, hvis Navn 1848 ændredes til Chr. Steen & Søn. H. C. F. S. var en dygtig og intelligent Medhjælp for sin Fader i dennes store Virksomhed, men langvarig Sygdom, der endte med fuldstændig Blindhed, hemmede hans Arbejde. Efter hans Død fortsatte hans Enke Forretningen endnu i nogle Aar med sin Søn *Christian S.* (1856–1927) som Prokurist, men ogsaa *Christian S.s* Helbred var meget skrøbeligt, og 1886 solgtes Forretningen til V. Pio (s. d.)

Portræt af Chr. Steen sen., malet af C. R. Fiebig 1852, Litografi derefter af E. Fortling.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 163–64. Andr. Døllneris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 329–32. Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie, II, 1870, S. 158, 176, 245 o. fl. Otto B. Wroblewski:

Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh., 1901, S. 7. H. Vilh. Martensen: Fra mine første 25 Aar i C. A. Reitzels Boglede, 1904, S. 17. Dansk Boghandlertidende 6. Okt. 1860 og 19. Aug. 1927. Nordisk Boghandlertidende 6. Jan. 1871.

★

Strandberg, Peter Julius, født 9. Marts 1834 i Kbh. (Fødest.), død 3. Febr. 1903 sst., begr. sst. (Holmens). Forældre: Stolemager Hans Hansen og Johanne Kirstine Strandberg. Gift 1^o 22. Febr. 1857 i Kbh. (Holmens) med Laura Julie Kock, født 9. Dec. 1837 i Randers, død 11. April 1858 i Kbh. (Holmens). Datter af Toldbetjent Frederik Lauritz K. (ca. 1789–1854) og Mette Marie Jørgensdatter. 2^o 23. Nov. 1862 med Dina Henriette Søeberg, født 1. Dec. 1842 i Kbh. (Garn.), død sst. 14. Marts 1919. Datter af Skomagemester Johan Gotfred S. (ca. 1788–1862) og Marie Henriette Sternberg (1815—senest 62).

S. blev uddannet som Typograf og arbejdede først baade i dette Fag og som Journalist ved forskellige Blade. 1861 etablerede han sig i Kbh. i en Butik paa Hjørnet af Vingaardsstræde og Holmsgade under Firmanavn: Jul. Strandbergs Forlagsboghandel. Han specialiserede sig med Udgivelse af Smaaabøger med Emner af alle Slags: Folkefortællinger i egen Bearbejdelse som „Hjalmar og Hulda“, „Hagbard og Signe“, „Tovelille“ o. a., humoristiske Samlinger som „Glade Bekendte“, 53 humoristiske Fortællinger, og „Blus“, humoristisk Haandbog, indeholdende Fortællinger og Digte, for en stor Del forfattede af ham selv, og beregnede til Brug for Oplæsninger; ogsaa opbyggelige Smaaabøger, Læge- og Landvæsensbøger udgav han. Af de gamle danske i sin Tid saa yndede „Folkebøger“ udsendte han adskillige, saaledes: „Jesu Barndoms Bog“, „Fortunatus“, „Melusina“, „Griseldis“, „Olger Danske“, „Kejser Octavianus“, „Magona“, „Uglspil“ o. a., men særlig blev han dog bekendt som Forfatter og Udgiver af Tusinder af „Skillingsviser“, der behandlede Døgnets Begivenheder o. m. a.; af disse sidste to tidligere saa alment dyrkede og afholdte Genrer blev hans Forretning den sidste Ud-

løber. S.s 2. Hustru var – under Pseudonymet C. Helsted – Forfatter til en i over 100.000 Ekspl. trykt Kogebog.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 193–94. R. Paulli: Bidrag til de danske Folkebøgers Historie, 1936, S. 236. Nordisk Boghandlertidende 6. Febr. 1903. Dansk Boghandlertidende 27. Marts 1919.



Julius Strandberg.

Thaarup, Edvard Ludvig, født 25. Febr. 1811 i Kbh. (Hellig.), død 8. April 1888 sst. (Trin.), begr. sst. (Ass.). Forældre: Etatsraad, Amtmand Frederik T. (1766–1845) og Giese (Gedske) Kirstine Giering (1780–1852). Gift 1° 9. Marts 1850 i Kbh. (Frue) med Clara Marie Sophie Emilie von Thun, født 7. Jan. 1818 i Kbh. (Holmens), død 30. April 1854 sst. (Hellig.). Datter af Kommandørkaptajn i Sætetaten Philipp Gebhard von T. (1756–1828) og Petrea Marie Sophie Ellegaard (1791–1878), 2° 27. Febr. 1861 i Kbh. (Frue) med Albertine (Alba) Dorthea Wilhelmine Starcke, født 14. Juli 1814 i Aalborg, død 5. Dec. 1881 i Kbh. (Trin.). Datter af Købmand Friedrich Wilhelm Christian S. (1786–1864) og Wilhelmina Louise Charlotte Wachs (1794–1864).

T., der var opvokset i et litterært Hjem, lærte Boghandelen hos Chr. Steen og i den Gyldendalske Boghandel; 1833 etablerede han sig som Boghandler under Firmanavn: E. L. Thaarup, om end han først tog Borgerskab 1837, da han lejede sin gamle Chef Chr. Steens Stade paa Børsen. Allerede 1834 stiftede han det billige Ugeblad „Dansk Penning-Magazin, til nyttige Kundskabers Udbredelse“, som lagde Vægt paa et godt Billedstof i Træsnit og Kobberstik og fik stor Udbredelse; efterhaanden skabte han sig ogsaa et ganske anseligt Forlag: Grundtvigs Festsalmer og P. O. Boises Visebog, som begge vandt stor Udbredelse, udkom saaledes hos ham, ligesom Skrifter af P. A. Fenger og Svend Grundtvig.

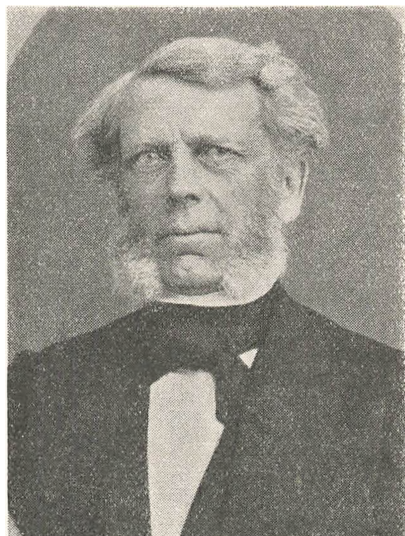
Større Betydning end hans Forlag fik dog den af ham 1848 oprettede Kommissionsvirksomhed for udenbys Boghandlere; han besørgede disses Ordre fordelte til Forlagene i Kbh. og Forlagenes Bogpakker samlede og afsendte til Boghandlerne. Denne Virksomhed tog et stort Omfang og voksede ved Akkuratess og streng Økonomi støt i mange Aar, saa at T. havde over Halvdelen af de skandinaviske Boghandleres Kommissionshandel paa sin Haand; han holdt ogsaa til Lettelse for de københavnske Boghandlere Lager af Bøger udkomne hos Provinsens Boghandlere.

De litterære Interesser, som T. bragte med fra sit Hjem, dyrkede han Livet igennem. Allerede som ganske ung havde han skrevet i de af Faderen udgivne Blade, og han fortsatte længe sin Oversætter- og Skribentvirksomhed; han samlede litterære Bidrag til Udgaver af Johannes Ewald, J. H. Wessel, P. A. Heiberg og Malthe Conrad Brun; 1850-55 forlagde han Johannes Ewalds „Samlede Skrifter“ i 8 Bind ved F. L. Liebenberg, som vidner om ham, „at han har lagt en litterær Begejstring for Dagen ganske usædvanlig i den danske Litteraturs Historie og erhvervet sit Navn gyldig Adkomst til at erindres i den Ewaldske Litteratur“.

Hans litterære Samlinger – ogsaa hans store, kronologisk ordnede Visesamling paa ca. 100.000 Ekspl. – er skænkede til Universitetsbiblioteket; hans Portrætsamling af danske Boghandlere, senere overtaget og fortsat af Boghandler Theodor Bløes, blev af denne foræret til Boghandler-Medhjælper-Foreningens Bibliotek. Efterladte Papirer

paa Bakkehuset. Stik fra A. & Th. Weger i Leipzig ca. 1888. Træsnit 1883 efter Fotografi.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 97, 138, 160. Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie, II, 1870, S. 125 og passim.



E. L. Thaarup.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, I, 1912, S. 341-43. Otto B. Wroblewski: Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarh., 1901, S. 51 ff. H. Vilh. Martensen: Fra mine første 25 Aar i C. A. Reitzels Boglade, 1904, S. 18 ff. T. H. Erslew: Alm. Forfatter-Leksikon, III, 1853, S. 311-12. E. L. Thaarup: Mærkelig litterær Fremfærd, 1855. Nordisk Boghandlertidende 29. Juni 1883, 13. April 1888. Dansk Boghandlertidende 28. Maj 1925, 3. Marts 1927. Berl. Tid. 11. Juli 1860. F. L. Liebenberg: Nogle Optegnelser om mit Levned, 1894, S. 67-71.

★

Tryde, Vilhelm Adolph Conrad, født 30. Okt. 1837 paa „Nøj-somhed“ ved Lundtofte (Lyngby), død 9. April 1918 i Kbh., begr. sst. (Ass.). Forældre: Proprietær, exam. jur. Frederik Vilhelm T. (1795-1875) og Frantzine Emilie Huulevad (1799-1875). Gift 4. Maj

1869 i Kbh. (Frue) med Ovine Frederikke Dorothea Tryde, født 2. Febr. 1842 i Kbh. (Hellig.), død 11. Sept. 1921 sst., Datter af Urtekræmmer Caspar Christian T. (1800-59) og Emma Cecilie Marie Stinck (1813-81).

T. var i Boghandlerlære hos J. Wagner i Helsingør 1852-57, hos



Vilhelm Tryde.

H. J. Bing & Søn i Kbh. 1857-62 og overtog 1. Jan. 1863 O. P. Riis' Boghandel i Slesvig, hvorfra Krigen dog snart efter fordrev ham. Efter som frivillig at have deltaget i Krigen nedsatte han sig paa Østergade i Kbh. Han lagde sig særlig efter Kunstlitteratur og Gengivelser af Kunst og fik efterhaanden over hele Norden et stort Klientel, der gerne støttede sig til hans betydelige Kunstforstand og Sagkundskab. Han havde udmærkede Forbindelser i Udlandet og blev Hovedkommissionær for Skandinavien for flere udenlandske Forlag. T. var en meget flittig og pligtopfyldende Mand, der stillede store Krav saavel til sit Personale som til sig selv, hvorfor hans Boglade var et søgt Lærested. Med sin stærke, faglige Interesse kom han naturligt ind i Den danske Boghandlerforenings Ledelse, var dens

Formand 1903–10 og styrede den i en urolig Periode med fast Haand; ved sin Afgang som Formand blev han Æresmedlem. Bag hans myndige Fremtræden skjulte sig et følsomt Sind og et varmt Hjerter, og han tog gerne Del i velgørende Foretagender, f. Eks. til Støtte for bildende Kunstnere og for fattige Skolebørn. 1901 optog T. sin Søn *Ove T.* (født 1870) i Firmaet, og 1913 overdrog han ham det. – Etatsraad 1912. – R. 1907. – Kultegning 1898 af Knud Søeborg (Familieejere).

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 206 f., III, 1906, S. 343 ff., IV, 1919, S. 375. Samme: Den danske Provinsboghandels Historie 1916, S. 82 f. Ill. Tid. 20. Nov. 1904 og 14. April 1918. Nord. Boghandlertidende 15. Novbr. 1889 og 24. Okt. 1907. Dansk Boghandlertidende 11. April 1918 og 17. Marts 1927. Berl. Tid. 10. April 1918.

Svend Dahl.

★

Wiene, Søren Peter, født 6. Aug. 1882 i Kbh. (Jak.). Forældre: Boghandler Emil Peter Knud W. (1848–92) og Hedvig Appoline Vilhelmine Møller (1856–1932). Gift 1^o 9. Juni 1911 i Stenløse ved Frederikssund med Gerda Petersen, født 28. Nov. 1878 i Heilskov Præstegaard ved Skive, død 13. April 1922 i Gentofte (begr. Gentofte Kgd.). Datter af Provst Theodor P. (1841–1902) og Hermine Faye (1845–83). 2^o 22. Nov. 1923 i Kbh. med Mary Christensen, født 24. April 1892 i Kbh., Datter af Maskinkonstruktør Søren Peter C. (1866–1924) og Frederikke Rasmussen (f. 1866).

W.s Fader, hvem Gustav Wied omtaler med megen Varme i sine „Erindringer fra min Boghandlertid“, grundlagde Maj 1876 en Boghandel paa Østerbro, som den Gang var en landlig Bydel med store Villa- og Gartnerhaver. Men Bydelen voksede hurtigt – Østerbrogade, som 1875 kun havde 475 Beboere, havde allerede 1890 3.145, lange Sidegader groede op paa Villa- og Gartnerhavernes Grunde, og Emil W.s Boghandel voksede med den. Efter Emil W.s tidlige Død fortsatte hans Enke Forretningen, indtil Sønnen Søren W., efter endt Uddannelse, 1904 kunde overtage Bestyrelsen af den, fra 1910 som dens Indehaver.

Der blev hurtigt baade fra Kollegers og andres Side lagt Mærke

til den dygtige og energiske unge Mand, og talrige Hverv blev snart lagt paa hans Skuldre; allerede 1917 valgtes han til Formand for Københavns Boghandlerforening, hvis Ledelse han forestod baade med Fasthed og Smidighed indtil 1941; han blev Formand for Bog-



Søren Wiene.

handlerfagskolen, Medlem af Bestyrelsen for unge Handelsmænds Uddannelse og talrige andre Bestyrelser og Udvalg. I Bestyrelsen for de københavnske Handelsforeningers Fællesrepræsentation, hvor han var Formand 1930–37 og viste stor Forhandlingsdygtighed, har han ydet et betydeligt Arbejde, saaledes ved Behandlingen af Næringsloven, af Loven om uretmæssig Konkurrence og især ved Udarbejdelsen af Loven om Beskyttelse af Butiksljere, ved hvilken den danske Byhandelsstand stilles bedre end i noget andet Land. Som Medlem af Handelsministeriets Valutaraad arbejdede han med Held for at bevare Boghandelens frie Udveksling af Bøger med Udlandet.

Da de mange Hverv, som han havde paataget sig, tog megen Tid og sled stærkt paa han Kræfter, har han efterhaanden nedlagt de fleste af dem for udelt at kunne arbejde for sin Forretning. R. 1930.

Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere, II, 1893, S. 212, III, 1906, S. 354-55, IV, 1919, S. 383-84. Dansk Boghandlertidende 6. Maj 1926 og 5. April 1935. „Mindeblade fra 50 Aar paa Østerbro“, 1926. Festskrift for De danske Handelsforeninger, 1890-1940.

★

Wroblewski, Otto Bernhard, født 13. Juli 1827 i Kbh. (Ty. Ref.), død 11. April 1907 paa Frbg., begr. sst. Forældre: Stempelpapirforvalter, Etatsraad Johan Daniel Wroblewsky (1786-1864) og Henriette Caroline Cæcilie Schorn (1794-1850). Navneforandring fra Wroblewsky til Wroblewski 13. Sept. 1887. Gift 1° 25. Okt. 1854 (i Sognepræst ved Garnisons Kirke i Kbh. Bruuns Hjem) med Theodora Marie Eriksen, født 1. April 1833 paa Amager, død 22. Marts 1855 i Roskilde. Datter af kgl. Skovfoged, Plantør og Gaardejer Hans E. (1792-1849) og Marie Magdelene Schebel (1796-1874). 2° 6. Maj 1859 i Kbh. (Holmens) med Bertha Elisabeth Hald, født 28. Okt. 1833 i Kbh. (Frue), død 28. Dec. 1888 paa Frbg., Datter af Sekretær i Det kgl. Landhusholdningsselskab, Justitsraad Jacob Christian H. (1798-1868) og Emilie Beate Jacobsen (1804-1847).

W.s fædrene Hjem var et meget litterært interesseret, og det faldt naturligt, at han 1843 blev sat i Lære i den Reitzelske Boglade, der da stod i fuldt Flor som Danmarks betydeligste og som Centrum for et kraftigt litterært Liv, hvor de store Digtere daglig færdedes, altsaa et ideelt Lærested for en ung Mand med „en aldeles umættelig Higen efter Bøger og Bogvæsen“. Efter 10 Aars Arbejde hos Reitzel, blot afbrudt af et Aars Deltagelse i Felttoget 1850, ønskede han at blive selvstændig og etablerede sig 1. Maj 1853 i Roskilde for ikke at skabe nogen Konkurrence i Kbh. for sin gamle Principal og dennes Sønner, som han stod personligt nær. Men Arbejdet som Boghandler i en mindre By, hvor han var nødt til at handle med adskilligt andet end netop Bøger, tilfredsstillede ham ikke, og allerede efter fem Aars Forløb solgte han sin Forretning for at slaa sig ned i Kbh. Han fik her knyttet Forhandling af Stempelpapir til sin Boglade, men interesserede sig iøvrigt mest for sin Forlagsvirksomhed, der vel aldrig blev betydelig, men altid havde et smukt litterært Præg. Han ud-

gav saaledes Kr. Arentzen „Baggesen og Oehlenschläger“ i 8 Bind (1870–78), Rasmus Nielsens, Bj. Bjørnsens og Rudolf Schmidts Tidsskrift „For Idé og Virkelighed“ (1871–73), C. Riis-Knudsens „Litteratur og Kritik“ (I–IV 1889–90), „Personalhistorisk Tidsskrift“ og –



Otto B. Wroblewski

sammen med C. A. Reitzel – P. Hansens „Nær og Fjært“ (I–IX 1872–80); 1870–86 var han Hovedkommissionær for Selskabet til den danske Litteraturs Fremme.

Indenfor sin Stand var W. baade afholdt og agtet; han deltog med levende Interesse og hyppige Indlæg i dens Anliggender. 1870–88 var han Næstformand i Boghandlerforeningen, og det var ham, som tog Initiativet til „Adressebog for den danske, norske og svenske Boghandel“, hvis fire første Aargange, 1859–69, han selv redigerede og udgav.

Pennen faldt altid W. let i Haanden; allerede 1850 udgav han „Smaaaføtællinger for Børn i Riim“ med Tegninger af Klæstrup; sine Barndomserindringer har han beskrevet i „Nørrebro i Trediverne“ (Museum 1895 I) og „Minder fra min Skoletid 1834–43“ (Vor Ung-

dom 1897), sine Ungdomsminder i „Livjæger i 1848–49“ (Museum 1895 II), sit Arbejde hos Reitzel i „Ti Aar i den Reitzelske Boglade“ 1889, sin Roskildetid i „Fem Aar i Roskilde“ (udg. i Tiaaret efter hans Død 1917 af hans Søn Otto); i Nordisk Boghandlertidende (Nov.-Dec. 1900) skrev han „Om Boghandelen i Danmark i det 19. Aarhundrede, et Tidsbillede“, (udk. som Særtryk 1901); ved Boghandlermøder og festlige Lejligheder manglede der sjældent en Sang med hans Mærke „-o-y“.

W. var, selv om han spøgende kunde betegne sig som en „halvstuderet Røver“, en meget alsidig dannet Mand med mange Interesser, ikke mindst Samler-Interesser. Hans store Samling af Lejlighedssange og Viser er nu i Det kgl. Bibliotek, hvor ogsaa en stor Del af hans Autografsamling befinder sig; hans Bogsamling med mange sjældne Særtryk og Smaaskrifter solgtes efter hans Død (Katalog ved Bibliotekarerne Holger Larsen og Lauritz Nielsen). 1886 optog han sin Søn *Otto W.* (1860–1921) som Kompagnon, og Forretningen fortsattes nu af Sønnesønnen *Paul W.* (født 1892).

R. 1884, DM 1900. Portræt tegnet af Frants Henningsen (i Familieje) og af A. Jerndorff 1890. Stik af Th. & A. Weger i Leipzig 1893.

O. H. Delbanco: Boghandlerforeningens Festskrift 1887, S. 168–69. Camillus Nyrop: Bidrag til den danske Boghandels Historie, 1870, II, S. 241, 45. Andr. Dolleris: Danmarks Boghandlere II, 1893, S. 216–19, III, 1906, S. 362–65, IV, 1919, S. 392–93. Adressebog for den danske, norske og svenske Boghandel, XIII, 1893. Forlagskatalog 1893. Nordisk Boghandlertidende 31. Maj 1878, 24. April 1903, 18. April 1907. Dansk Boghandlertidende 2. Sept. 1927.